

Драгомир Марковић
нови генерални директор ЕПС-а

Ревитализација ХЕ „Ђердап 1“
Радови стартују 1. септембра

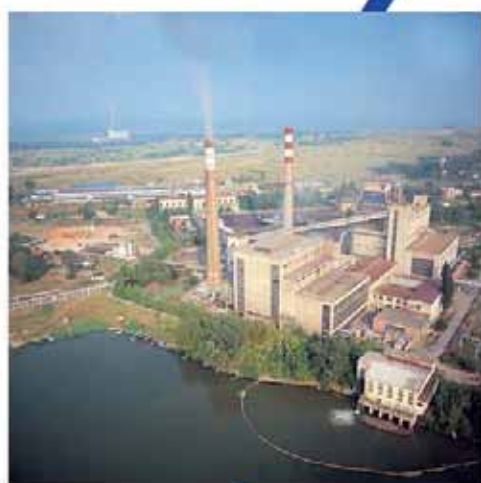
Зоран Манасијевић
Почели ремонти

ЗАЈЕДНИЧКИ ПОДУХВАТ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ПОХОД на Дрину

Гост редакције:
Милан Ђорђевић,
председник Синдиката ЕПС-а

ЕПС = ЕНЕРГИЈА = ЖИВОТ

ДОГАЂАЈИ

СЕДНИЦА УПРАВНОГ ОДБОРА ЈП ЕПС-а
Успешно обављени
ремонти *страница 8*

САСТАНАК ПОСЛОВОДСТВА ЈП ЕПС-а
СА ДИРЕКТОРИМА ПРИВРЕДНИХ
ДРУШТАВА ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ
ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
Апел судовима и
полицији *страница 10*

САСТАНАК ДИРЕКТОРА ЕЛЕКТРАНА И
РУДНИКА ЕПС-а
Година за памћење *страница 11*

АКТУЕЛНЕ ТЕМЕ

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА У СТАТИСТИЦИ
У плусу само производња
струје *страница 13*

О ТЕНДЕРИМА ЗА ТЕ „КОЛУБАРА“ И
ТЕНТ БЗ
Стижу писма о
заинтересованости *страница 16*

ЕНЕРГЕТСКА РАСКРШЋА
Кога штите? *страница 28*

ПРИВРЕДНА ДРУШТВА

НА ПОВРШИНСКОМ КОПУ „ТАМНАВА-
ЗАПАДНО ПОЉЕ“
Одлагач 8500 у пробном
раду *страница 29*

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТА ЕКО РАМУ ТЕНТ Б
Мање лопатица, више паре *страница 33*

ПД „ХЕ ЂЕРДАП“
Воде донеле вишкове *страница 34*

„ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА БЕОГРАД“
У току изградња 37 ТС *страница 38*

СВЕТ

ЕНЕРГИЧНА ПЛАНЕТА
Банкари – без тајне *страница 44*

ЕВРОПА СУОЧЕНА СА НЕСТАШИЦОМ
ЕНЕРГИЈЕ
Нуклеарке се, ипак,
враћају *страница 46*

КУЛТУРА

БИСКОП
„Замена“ *страница 54*

ЗДРАВЉЕ

КАКО ПРОТИВ ВИСОКОГ ПРИТИСКА И
ХОЛЕСТЕРОЛА?
Бели лук, клека или
лекови? *страница 56*

ЉУДИ

СЛОБОДАН РАДОЧИЋИЋ, ПРВИ ЧОВЕК
КУД ТЕНТ
Најбољи у Србији *страница 58*

УПОЗНАЈМО СРБИЈУ

ЗАДУЖБИНА ВАЈФЕРТ
Човек који је могао све *страница 60*

У ПРЕСТОНИЦИ ЧАРАПАНА
Весник мира од камена
крушца *страница 62*

НАШ ИНТЕРВЈУ: Ивица Стојановић о отвореним питањима приватизације у Србији

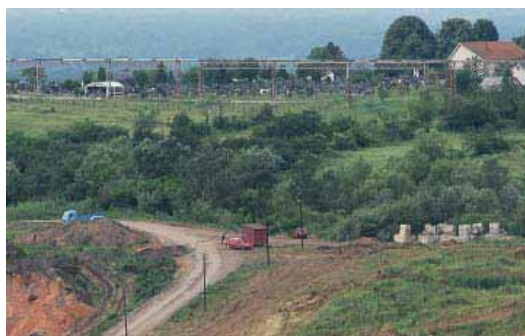
Без ЕПС-а нема ни индустрије

страница 4

СТВОРЕНИ УСЛОВИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈЕ У ВРЕОЦИМА

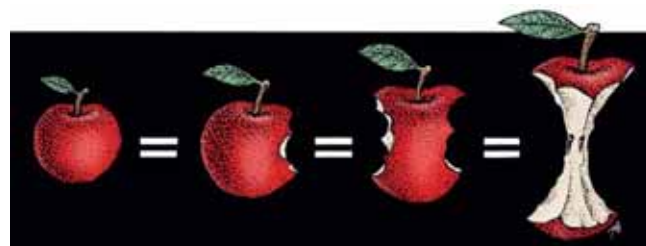
Општи интерес убрзава пресељење

страница 14

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ У ОГЛЕДАЛУ ШТАМПЕ

„Ужичка“ и друге републике

страница 20

НА ЛИЦУ МЕСТА: СА МОНТЕРИМА „ЕДБ“ У АКЦИЈИ ИСКЉУЧИВАЊА ДУЖНИКА

Дан када су електричари били звезде

страница 36

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА ПРИПРЕМА:

„Алто“ – Београд

НАСЛОВНА СТРАНА:

Светлана Петровић

ШТАМПА:

Штампариија „Политика“ а.д.

Београд

ТИРАЖ:

10.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕНЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ, ПОД
НАЗИВОМ „ЗЕП“, ИЗАШАО ЈЕ ИЗ
ШТАМПЕ МАРТА 1975. ГОДИНЕ;
ОД МАЈА 1992. НОСИ НАЗИВ „ЕПС“;
ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ ЛИСТ
ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ „kWh“

ИЗДАВАЧ:

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА
СРБИЈЕ

Драгомир Марковић нови генерални директор ЕПС-а

Влада Србије је на седници одржаној 5. марта 2009. године именовала Драгомира Марковића за новог генералног директора Електропривреде Србије, наводи се у саопштењу Владе.

Драгомир Марковић рођен је 1954. године у Београду. Дипломирао је 1980. године на Одсеку за термотехнику Машинског факултета у Београду.

У Електропривреди Србије је од 1981. године, када се запослио у обреновачкој Термоелектрани „Никола Тесла“. У највећој српској електрани радио је на више одговорних места, између осталог обављао је и послове директора ТЕНТ Б и заменика директора Привредног друштва „Никола Тесла“, које производи више од половине електричне енергије у Србији.

Директор Дирекције ЕПС-а за стратегију и инвестиције био је од 1. октобра 2005. до 5. марта 2009. године, када је Одлуком Владе Србије именован за генералног директора Јавног предузећа „Електропривреда Србије“.

Драгомир Марковић је објавио бројне стручне радове у земљи и иностранству. Председник је Одбора за енергетику Привредне коморе Србије.

Ожењен је, отац је двоје деце. Говори енглески језик.

Драгомир Марковић

Р. Е.

После вишемесечних преговора договорена ревитализација ХЕ „Ђердап 1“

Радови почињу 1. септембра

Горан Кнежевић

После вишемесечних преговора са представницима руске компаније ОАО „Силовије машини“ из Санкт Петербурга, у чијем су саставу произвођачи хидрогенератора и хидротурбина, „Електросила“ и ЛМЗ, најзад је договорена цена ревитализације хидроагрегата ХЕ „Ђердап 1“, укључујући почетак, динамику и рок завршетка овог значајног и обимног посла. Завршетак преговора постигнут је уз велику помоћ представника Владе Србије (а пре свега министарства рударства и енергетике и финансија), који су са представницима ПД „ХЕ Ђердап“ и ЕПС-а, решили преостала спорна питања.

Како за „kWh“ истиче Горан Кнежевић, директор ПД „ХЕ Ђердап“, уговорена цена рада ва износи 139,8 милиона долара. Већи део у износу од 100,5 милиона долара обезбеђен је из средстава клириншког дуга некадашњег СССР Србији, као делу некадашње СФРЈ. Преостали део од 39,3 милиона долара обезбедиће „ХЕ Ђердап“, односно ЕПС и тим парама финансираће се производња и испорука опреме из погона ОАО „Силовије Машини“. Демонтажом првог од постојећих шест агрегата званично ће 1. септембра и почети радови на ревитализацији ХЕ „Ђердап 1“, а завршиће се у 2015. години. Највећој српској хидроелектрани, која у мају обележава 37 година рада, оваква ревитализација постројења, уз повећање снаге за око 10 одсто, обезбедиће и нови производни век од најмање три деценије рада. Уговор о ревитализацији агрегата ХЕ „Ђердап“ и ОАО „Силовије машини“ потписаће половином марта.

Ч. Д.

Зашто рекордери штрајкују

Недавно је у Грчкој пронађен запис (из 4. века нове ере) за који неки тврде да је био - први виц свих времена! У њему се купац жали продавцу да је од њега купио роба који је, међутим, после само неколико дана – умро! А продавац ће на то, запањено: „Е, док је код мене био, није му се то никада догађало!“

У вечиту актуелност ове шале која је у извесном смислу потврђивала само то да се времена мењају, док људи увек остају исти, могли су потом да се увере многи, па и они који су овде у Србији протеклих година пазарили фирме кадре да само неколико дана после аукције прецркну, а како се води рачуна о заради ЕПС-а, могло би то лако да се догоди и купцу српске електропривреде, када би држава одлучила да је некеме прода, под условом да тај неко, наравно, пристане да ради под садашњим условима...

Овако би се дало закључити и на основу вести да је Управни одбор ЈП ЕПС усвојио програм пословања овог предузећа за 2009. готово два месеца након почетка те године (20. фебруара), мада је српска електропривреда програм свог пословања за ту, 2009. годину (усвојен, узгред, на седници Управног одбора још у новембру 2008), Влади доставила - благовремено.

На жалост по ЕПС, Владу, запослене и све остале у земљи Србији, након што је поменути план срочен, видели се да ефекти глобалне кризе неће моћи да нас мимоиђу. У страху од инфлације власник је одустао од две корекције цене струје и постало је јасно да већ урађени План пословања мора да се мења, да средстава за све раније планиране послове, напосто, неће бити, те да ће, стога, и ремонти и инвестиције морати да се „крешу“ и то за чак око 8,2 милијарде динара...

За ЕПС и његових једанаест зависних привредних друштава је, међутим, већ и само чињеница да су у кратком року морали да коригују своје планове представљала, реално, велику непријатност. Реч је, наиме, о изузетно обимном послу, правим дебелим књигама испуњеним (ситно написаним, а иначе крупним) бројкама које је „због измењених околности“ потом ваљало - редом преправљати. Јер, готово све се променило. У првој верзији су, наиме, писала два повећања цена струје од по осам одсто, а у другој, „иновираној“, само једно. У првој верзији се рачунало на курс од 85 динара за

Пише: Родољуб Герич

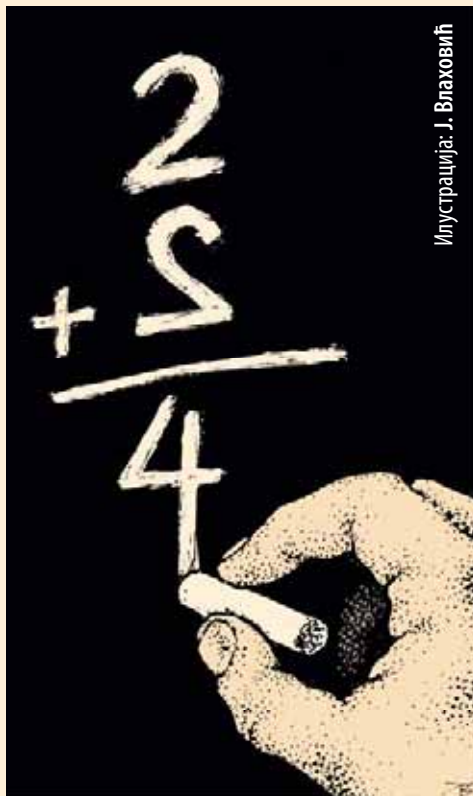
евро, а у другој од 94, с надом да због овог показатеља, ускоро, неће морати да се приређује и каква трећа варијанта... У првој варијанти се рачунало и на увећање масе зарада у ЕПС-у од четири процента и затим, на то, повећање од десет одсто, док се у другој, по закључку Владе, могло рачунати само на осмопроцентни раст зарада...

Ово последње је, онда, између осталог, навело ЕПС-ов синдикат да Влади поднесе захтев да им „врати“ обећане зараде јер ће у противном кренути у штрајк, па ће то, ето, бити само још један, најновији у низу апсурда везаних за највеће српско предузеће. Апсурд се овога пута односи на то

што је обустава рада најављена после године у којој су управо ти радници ЕПС-а оборили на десетине производних рекорда, омогућивши свима у земљи Србији да и оне тешке, хладне и „безгасне“ јануарске дане преброде без тежих последица! И то у години у којој је, након деценија ишчекивања, Србија најзад кренула у процедуру за изградњу нових електрана. Упркос свему томе, држава је, „ради општег интереса“, одлучила да умањи приход те компаније, да одложи очекивано и обећано јануарско повећање цене струје за коју сви знају да је међу најнижима у Европи.

Апсурд је, наравно, и у томе што се предузеће које је (и) прошле године забележило те силне производне рекорде, дакле ЕПС, упркос томе нашло у финансијској були (губитку) од око девет милијарди динара, иако су сви меродавни (међународни) проценитељи проценили да вредност основних средстава српске електропривреде сада достиже седам, а вредност њеног капитала око шест милијарди евра, што је вредност која би морала да одбацује годишњу добит од око 600 милиона евра, а нипошто – губитке.

Упркос свему томе, Електропривреда је, по свом (редукованом) плану 1. марта отворила сезону неопходних ремонта, без којих би сигурно већ ове године било грдних тешкоћа са производњом струје. Вреди приметити да у часу док овај текст улази у штампу (12. март), Влада још није била одобрила Годишњи програм пословања ЈП „Електропривреде Србије“ и њених једанаест зависних друштава. За утеху је да се надлежна министарства озбиљно баве њиме и да има наде да до краја марта ЕПС добије План пословања за – 2009. годину.

Илустрација: Ј. Влаховић

Без ЕПС-а нема ни индустрије

Не продају се највреднији инфраструктурни објекти да би се измиривали олако направљени дугови

– После свега шта се привреди Србије дешавало деведесетих година прошлог и почетком 21. века, сада би приватизација ЕПС-а и осталих инфраструктурних објеката, привреду Србије трајно оставила без индустрије. Пошто без индустрије нема развоја ни пољопривреде, ни ова грана неће моћи да опстане. У таквој ситуацији српска привреда не би представљала заокружен привредни субјект и као таква не би имала механизме за саморепродукцију и задовољење потреба својих грађана. Губећи карактер заокруженог привредног субјективитета, изгубила би у суштини економски суверенитет и у најбољем случају представљала би део неке друге интеграционе целине или државе“, упозорава проф. др Ивица Стојановић одговарајући на питање – да ли је у наговештеној својинској трансформацији Електропривреде неизбежна и приватизација са свим последицама које је буду пратиле.

Да ли је у питању само индустрија или још нешто?

– Продајом ЕПС-а и других виталних привредних великих инфраструктурних система ризикује се уништење привреде Србије. А због чега? Да би се измириле доспеле девизне обавезе по основу добијених кредита. Следеће године доспевају нови ануитети. Шта ћемо до године продати да би измирили те обавезе и то у условима када светска привреда, као и наша улазе у озбиљне врло претеће рецесионе токове?

Да ли то значи да смо презадужена земља ако морамо да (рас)продајемо „породично сребро“?

– Мерено већином показатеља ми смо презадужена земља. Степен задужености Србије мерен квантитативним односом дуга и извоза био је у 2006. години 2,28 пута. То је изнад границе

Ивица Стојановић *

за високо задужене земље према овом критеријуму Светске банке. Србија се сврстава у веома задужене земље заједно са Бугарском, Бразилом, Хрватском, Турском, Казахстаном(Извор: Global Development Finance, 2005, str. 169.). Дуг Србије у 2007. прелази износ обавеза СФРЈ који је током осамдесетих година прошлог века износио највише 22 милијарде долара.

Увоз капитала омогућава Србији да привремено финансира дефицит текућег биланса. Захваљујући томе није

принуђена да повећа извоз по сваку цену, али дошло је време да морају да се обезбеде девизе за отплату дуга.

Да ли су се толике позајмице позитивно одразиле на раст привредне активности?

– Привредни раст Србије после 2000. карактерише нижи темпо у односу на стопе прилива средстава из иностранства и повећања задужености. Инострана средства нису у довољној мери улагана у производњу која може да обезбеди привредни раст. Спољни дуг Србије у периоду од 2000. до 2007. године растао је по просечној годишњој стопи од 13,5 одсто у доларима, а 6,22 процената у еврима. У истом периоду просечне годишње стопе раста бруто домаћег производа Србије износе око 5,5 одсто.

Шта то значи?

– Да повећан прилив иностраних средстава није пратило адекватно повећање стопа привредног раста. Ако се

Трошимо уместо да градимо

Иностранци дуг Србије повећан је са 10.830 милијарди долара (што је еквивалентно износу од 11.658 милијарди евра) у 2000. години, на 26.236 милијарди долара у 2007. години (или изражено у еврима 17.789 милијарди евра). Укупан спољни дуг Србије на дан 31. августа 2008. године износио је 28.928 милијарди долара, или 19.600 милијарди евра.

* Др Ивица Стојановић је ванредни професор, продекан Факултета за пословне студије Мегатренд Универзитета у Београду

при томе још и зна да је у структури стопе привредног раста повећано учешће услуга, а индустрије скоро и да нема, јасно је да се са задуженим средствима поступало потпуно домаћински.

Дакле, узимали смо кредите, али их нисмо улагали у нове технологије и реструктурирање привреде које ће остваривати довољан профит за враћање главнице и камате, а стигло је време да се кредити отплаћују.

Шта сада?

– На ред је дошла продаја „домаћег сребра“, ЕПС-а, Телекома и осталих виталних инфраструктурних објеката да би се отплаћивали анuitети. Питање је да ли би, и када би се све то продало, добијена средства била довољна да се врати дуг.

Шта после?

– Да иронија буде још већа, можда ћемо тек, без индустрије, пољопривреде и заокруженог привредног субјективитета и економског суверенитета, са ослабљеном преговарачком позицијом, „испунити“ све услове за пријем у пуноправно чланство у ЕУ. А можда и супротно. Да због упропашћене привреде и ослабљеног укупног привредног потенцијала, ЕУ процени да не испуњавамо услове из Мастрихта за пријем, а она оптерећена сопственом економском кризом нема средстава и не исплати јој се да нам, као евентуално пуноправном члану, из сопствених фондова помаже у привредном опоравку. Ако би се то десило сви наши напори, штедња и труд били би узалудни, јер се не би остварило садашње опредељење – да будемо пуноправни члан ЕУ.

Шта нам у том ни мало лепом сценарију ваља чинити?

– Морамо тражити нова тржишта, знатно више се окренути ка Истоку и Азији, јер се центар цивилизације све више сели из Европе у Азију.

Носиоци економске власти морају наћи начина да редовно враћају кредите без продаје ЕПС-а и других виталних привредних инфраструктурних система.

Али, ми, ипак, не можемо без иностране помоћи. Рецимо ММФ. Где пронаћи алтернативу?

– Нисам пророк, али једна од првих ствари коју ММФ буде тражио биће наставак приватизације ЕПС-а, Телекома и других великих инфраструктурних система. Искуства појединих земаља у транзицији показују да су озбиљан економски раст постигле тек после „ослобађања“ надзора ММФ-а и усвајања развојног опредељења привреде. То је

Графикон показује кретање спољног дуга Републике Србије у посматраном периоду од 2000. године до 2007. године, на бази података Народне банке Србије (www.nbs.rs). Задужујемо се ради куповине робе на лизинг и др. То значи да се приватни сектор не задужује у иностранству ради улагања у производњу и поспешивања привредне активности.

случај Русије, Пољске, Словеније, Румуније и још неких земаља у транзицији.

Србији, дакле, треба развојно оријентисана национална стратегија дугорочног привредног развоја, док је ММФ заинтересован само за макроекономску стабилност, а не за економски раст и конкурентну привреду. Само неколико месеци после обнове аранжмана са ММФ-ом, индустријска производња почетком 2009. године, нагло опада, расте незапосленост, инвестиције стагнирају и опадају. Истини за вољу на ова негативна кретања у доброј мери утиче и деловање нових таласа светске економске кризе. Међутим, док се развијене тржишне привреде, којима прети дубока рецесија, окрећу развојном концепту и државном интервенционизму, ми обнављамо аранжман са ММФ-ом који нам намеће скроз супротан концепт.

Богатима је лакше да сами себи помогну. Ми нисмо у тој ситуацији. Где је дугорочнији излаз?

– Најтеже ограничење развоја у почетку је недостатак домаће, али и иностране акумулације. Почетну акумулацију, међутим, треба створити из домаћих извора. Није истина да се из 1.700 долара по становнику не може остварити никаква акумулација. Група земаља са нижим средњим нивоом дохотка у свету у просеку има стопу акумулације од преко 25 одсто. Јужна Кореја је 1961. године имала БДП по становнику од свега 82 долара, а 1962. чак

83 одсто инвестиција финансирао из иностраних извора. А, где је данас?

Дугорочна привредна стратегија треба да се определи за најпропулзивније и најпрофитабилније привредне секторе, а потом да се у потпуности усмерити ка развоју тих сектора. Прве и најважније су инвестиције у одговарајуће кадрове и научна истраживања како би се дошло до конкурентних производа на светском тржишту. Уосталом, зашто се не би користила таква развојна искуства данашњих високоразвијених тржишних привреда, која су они користили после Другог светског рата.

Где у том погледу видите улогу државе?

– Пре свега у заштити домаће индустрије путем разних мера економске политике. Политика државе треба да смањи стечена права олигополских и монополских тржишних структура. Држава треба директно да утиче на трансформисање привредне структуре.

У циљу остваривања жељене привредне структуре, она треба да обавља избор и подстиче приоритетне индустријске секторе, креира и спроводи одговарајућу економску, извозну, финансијску и технолошку политику развоја. Посебно на почетку, треба да води политику супституције увоза и подстицања извоза. Увоз треба да буде строго контролисан и селективан.

Лазар Станковић
Фото: М. Дрча

РЕКЛИ СУ...

Струја постепено поскупљује

Петар Шкундрић

Процент поскупљења електричне енергије не би требало да буде виши од планиране стопе инфлације у овој години, рекао је Петар Шкундрић, министар рударства и енергетике.

Како објављују „24 сата“ Шкундрић је изјавио да се залаже да поскупљење електричне енергије буде постепено и примерено куповној моћи становништва. Према његовим речима, поскупљење је потребно због осцилација курса динара према еврџу, као и сервисирања и одржавања електроенергетског система Србије.

Буџетски дуг уместо продаје

Бождар Ђелић
Фото: FoNET

Бождар Ђелић, потпредседник Владе Србије, на Округлом столу „Перспектива јавних и државних предузећа у Србији“ истакао је, наводе „Вечерње новости“, да јавна

предузећа не треба приватизовати да би се обезбедио приход буџету и да је боље да се држава за ту сврху задужи.

– Држави је боље да се задужи него да прода „Телеком“ да би били обезбеђени буџетски приходи. То није начин да се развија јак јавни сектор – рекао је Ђелић. – Држава је спремна да приватизује „Галенику“, „Јатервејз“ и Аеродром „Никола Тесла“, док ЕПС треба да остане у државном власништву и може да има стратешке партнере.

Одговорно са енергијом

– Нацрт закона о рационалној употреби енергије, чији је основни циљ да коришћење енергије у Србији буде одговорно, рационално и дугорочно одрживо, до краја године требало би да буде завршен, најавио је заменик директора републичке Агенције за енергетску ефикасност Бојан Ковачић.

Бојан Ковачић

У току је израда тог закона који би требало да омогући и подстакне успостављање тржишта услуга у области енергетске ефикасности у Србији, рекао је Ковачић приликом отварања семинара „Енергетска ефикасност у зградарству“ у Центру „Сава“.

Циљ семинара, који је поводом Светског дана енергетске ефикасности, организовала компанија „Ксела Србија“,

јесте да додатно информисе српску јавност, а посебно архитекте и грађевинаре о новим трендовима у изградњи. Архитекте и грађевинари ће бити упознати и са појединим грађевинским материјалима, који се могу користити у складу са стандардима пасивне градње, због уштеде скупоцених енергената и удобнијег живљења.

Да ли је то почетак некакве шире, друштвене акције за веће енергетске уштеде, а посебно у погледу рационалнијег коришћења електричне енергије, остаје да се види. Ми смо и до сада имали доста добре прописе, али их се мало ко придржавао. Чини се, међутим, да без додатног „подстицаја“, знатном скупљом струјом, многи неће пожурити да боље термички изолују своје куће.

До краја године Руси у НИС улажу 200 милиона долара

– Компанија „Гаспромнефт“ уложиће у модернизацију Нафте индустрије Србије већ ове године око 200 милиона долара, односно 40 одсто од предвиђених 500 милиона долара, изјавио је генерални директор НИС-а Кирил Кравченко у Москви. У интервјуу за руски дневник „Времја новостеј“ Кравченко је рекао да би укупан износ улагања могао да премаши 548 милиона евра. „Потпуно је могуће да средства за модернизацију буду увећана“, рекао је он.

Руски дневник подсећа да према споразуму са српском владом до 2012. године „Гаспромнефт“ треба да инвестира у модернизацију руско-српске компаније више од 500 милиона долара и да је питање обима инвестиција било кључно у договору о куповини НИС-а.

Кравченко је најавио и тендер за ис-

поруку нафте. „Неопходно је да купимо око два милиона тона нафте“, рекао је он, додајући да ће бити измењени услови испорука, чији ће рок бити повећан са 30 на 45 до 60 дана.

Кравченко је рекао да ову годину компанија планира да заврши без губитака, који су према прелиминарним проценама одитора које преноси „Времја новостеј“, прошле године износили 40 милиона долара.

Челник НИС-а је, такође, казао да ће се озбиљно разматрати питање ширења мреже бензинских пумпи изван Србије, будући да погони НИС-а треба до 2012. године почну да раде пуним капацитетом и да производе више од седам милиона тона нафтних деривата годишње, док се потребе српског тржишта процењују на три до 3,2 милиона тона. „Времја новостеј“ наводи да је прошле године НИС добио милион тона нафте, а прерадио око три милиона и

да компанија заузима 85 одсто тржишта у земљи. „Гаспромнефт“ не искључује ни развој петрохемијског бизниса, будући да је компанија власник 20,5 одсто „Петрохемије“, која јој дугује 70 милиона евра. „Значајан дуг омогућава нам да повећавамо свој удео“, рекао је Кравченко додајући да се разматрају и друге варијанте реструктурирања

дуга. „У најскорије време доносићемо одлуке које ћемо размотрити са Владом Србије“, рекао је Кравченко. Руски дневник пише да је тендер за куповину опреме објављен, да је америчка компанија „Шеврон“ већ припремила пројекат модернизације Рафинерије Нови Сад и да ће јој испоручити систем за прераду нафте.

Сертификат за Београдске електране

– Јавном комуналном предузећу „Београдске електране“ верификован је сертификат ИСО 9001 чиме је потврђено поштовање и унапређење Система менаџмента квалитетом и потпуна усмереност крајњем кориснику.

Сертификациона кућа TÜV-SUD „Sava“ верификовала је „Београдским електранама“ сертификат ИСО 9001 установљен крајем 2007. године. Како је наведено, чланови одиторске куће позитивно су оценили резултате рада свих сегмената пословног система Београдских електрана и констатовали да се процес рада одвија по међународно признатим стандардима, којима је крајњи циљ квалитетно и одговорно пружање услуга својим крајњим потрошачима.

Представници TÜV-SUD „Sava“ истакли су значајне помаке у унапређењу рада електрана и дали су подршку менаџменту предузећа у реализацији планова који подразумевају технолошки развој производње и дистрибуције топлотне енергије, ширење мреже, као и пуну посвећеност корисницима.

Губици наше привреде због гасне кризе 70 милиона евра

Привреда Србије изгубила је током јануарске гасне кризе више од 70 милиона евра. С тим парама могла су се изградити три нова подземна складишта гаса у Банатском Двору. Та чињеница, међутим, за сада нема никаквог економског значаја, јер нема ко да им рефундира ту штету, а Банатски Двор и даље није завршен.

Држава се, колико се чини, прогласила ненадлежном за тај проблем иако је била дужна да потрошачима обезбеди неопходне резерве гаса и благовремено оспособи подземно складиште Банатски Двор како би домаћа привреда и грађани имали довољно гаса у случају несташице. Ових дана опет је дошло до неспоразума између Русије и Украјине, али су, на срећу, Украјинци на време платили испоручен гас тако да, бар за сада, не прети опасност од нове кризе. Наук, међутим, за нас још није извучен, а он је тако очевидан – убрзати изградњу Банатског Двора и у њега утиснути што више гаса да се опет не би стрепело када год се Руси и Украјинци „посвађају“. У потпуно завршено складиште може се спреми око 800.000 кубика, а ми годишње трошимо око 2,3 милијарде кубика гаса.

Л. С.

РЕКЛИ СУ...

Формирање берзе за струју

Никола Рајаковић

Никола Рајаковић, помоћник министра рударства и енергетике, најавио је измене Закона о енергетици, које су почеле да се припремају у складу са новим европским енергетским прописима, као и намеру овог ресора да сачини нову стратегију развоја енергетике. Веома значајно место у овим документима, објављује „Преглед“, заузимаће претпоставке за оснивање берзе електричне енергије у Србији којим ће, како је Рајаковић оценио, држава веома профитирати постајући енергетски центар региона за трговање електричном енергијом. Рајаковић је још и додао да ће то бити и шанса „да ЕПС индиректно повећа своје приходе“.

Енергетски пројекти покрећу привреду

Аца Марковић

Аца Марковић, члан Савета Агенције за енергетику Републике Србије, изјавио је, како наводи „Блиц“, да су пројекти у енергетици прилика да се покрене домаћа привреда, али и да Србија од великог увозника постане извозник. Реч је о крупним пројектима како код електричне енергије, тако и код нафте и гаса, који запошљавају целу привреду, посебно машиноградњу и грађевинарство. Марковић се нада и да ће држава имати довољно слуха да их што пре оствари.

Управни одбор усвојио и концепцију руковођења будућим великим пројектима

Успешно обављени ремонти

Усвојени финансијски извештај ЈП ЕПС-а за 2008. и извештаји о пословању сва три јавна предузећа ЕПС-а са Косова и Метохије и програми њиховог пословања у овој години

Управни одбор ЈП ЕПС-а усвојио је на седници 27. фебруара, под председништвом Петра Кнежевића, председника УО, допуну извештаја о попису имовине и обавеза ЈП ЕПС на дан 31. децембар 2008. и финансијски извештај за прошлу годину. Позитивно мишљење о финансијском извештају дао је и Надзорни одбор ЈП ЕПС-а, предложивши Управном одбору да га усвоји. Директор Дирекције за економско-финансијске послове Ратко Богдановић рекао је да је извештај урађен према међународним рачуноводственим стандардима (МРС), рачунајући и стандард број седам, чија је примена законом наложена. Његова сврха је да се саопште додатни подаци, који би пословним партнерима могли да дају потпунију слику о кредитбилитету компаније. Богдановић је навео да су извештајем обухваћена 530 конта и у оквиру њих мноштво ставки, што само по себи говори о сложености посла.

Три нивоа руковођења

На седници, у чијем су раду учествовали Предраг Шекељић, помоћник министра рударства и енергетике, и Владимир Ђорђевић, генерални ди-

ректор ЕПС-а, са сарадницима, усвојени су информација о извршењу електроенергетског биланса од почетка ове године, затим Годишњи извештај о извршењу ремонта у 2008, као и извештаји и програми пословања јавних предузећа ЕПС-а са Косова и Метохије. Управни одбор је, такође, усвојио информацију о концепцији руковођења пројектима ТЕ „Колубара Б“ и ТЕНТ БЗ. Та концепција заснива се на успостављању три нивоа руковођења, контроле и транспарентности у одлучивању о реализацији тендера и самих пројеката. Биће формиран оперативни тим, тим за управљање пројектима и верификациони тим.

Образлажући актуелну електроенергетску ситуацију, Драган Влаисављевић, директор Дирекције за трговину електричном енергијом, истакао је да је ЕПС успешно одговорио свим потребама за електричном енергијом у јануару, када су због изузетне хладноће и гасне кризе забележени не само највећи дневни конзум у Србији, већ и највећа дневна производња електричне енергије. У фебруару је просечна спољна температура била већа од вишегодишњег просека, а потрошња нешто нижа. Тим повољностима придружила се и веома добра хид-

ролошка ситуација, те је, захваљујући свему томе, ЕПС протеклог месеца, подмиривши у потпуности потребе тарифних купаца, могао на тржишту да прода 26 милиона киловат-сати.

Уз ремонте и хитне интервенције

Бошко Буха, директор Дирекције за производњу, истакао је да су ремонти у прошлој години обављени у складу са утврђеним програмом. То се готово подједнако односи на термо, хидро, као и рударске капацитете, али и на дистрибутивни сектор. Све оно што је урађено, не само у протеклих годину дана него и у претходних шест година, рекао је он, показало је своје вредности током гасне кризе, када је ЕПС у производњи угља и електричне енергије, па у дистрибуцији надмашио самог себе. Буха је навео да је, поред планираних ремонта, било и хитних интервенција у „Костолцу А1“, где је, да би се спречила претећа хаварија, интервенисано на цевном и управљачком систему. Поред осталог, морало је да се одсече 27 турбинских лопатица. Радови који се још одвијају у ТЕНТ-у, „Колубари А“ и на багеру у Костолцу биће завршени до краја маја.

А. Цвијановић

Усвојен Годишњи програм пословања за 2009.

У усвојеној, другој, верзији плана, због могућих последица финансијске кризе, рационализована улагања у ремонт и инвестиције, као и раст зарада

Управни одбор ЈП ЕПС-а усвојио је 20. фебруара Годишњи програм пословања ЈП ЕПС за 2009. годину и упутио га Републичкој влади на сагласност. Ово је друга верзија годишњег плана, која је сачињена на основу нових макроекономских предвиђања за ову годину, наметнутих светском финансијском кризом. Прва верзија програма, која је била достављена Влади крајем прошле године, базирала се на ондашњем курсу динара, већем планираном расту друштвеног производа и већем проценту повећања зарада запослених.

На седници, којом је председавао Петар Кнежевић, председник УО, речено је да нову верзију програма карактерише недостатак средстава за све раније планиране послове, те да се прибегло мерама штедње и рационализације, које подразумевају, пре свега, редуковање планова ремонта и инвестиција. На тај начин ће, према речима Ратка Богдановића, директора Дирекције ЕПС-а за економско-финансијске послове, упркос смањеним приходима због ограниченог раста

цене струје, ЈП ЕПС моћи да обезбеди довољно електричне енергије за потребе тарифних купаца и да при том не уђе у финансијску дубиозу. Богдановић је рекао да конзистентност усвојеног програма зависи од тога да ли ће инфлација и девизни курс остати у предвиђеним оквирима. Закључено је да ће уз мање ремонта, мање инвестирања и ниже зараде запослених него што је првобитно било предвиђено, ЕПС моћи да оствари планирану производњу угља и електричне енергије, као и дистрибуцију, а да при том одржава и ликвидност.

Управни одбор дао је сагласност на годишње програме пословања зависних привредних друштава ЕПС-а у 2009. години.

Учесници седнице, у чијем раду су учествовали Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а, са сарадницима и Никола Рајаковић, државни секретар за енергетику, обавештени су о информацији Синдиката ЕПС-а да припрема генерални штрајк у Јавном предузећу Електропривреда Србије. Управни одбор је закључио да питања која су пред-

мет спорења нису у надлежности ни Управног одбора ни пословодства ЕПС-а и изразио наду да ће се спор решити без генералног штрајка.

А. Ц.

Милан Ђорђевић нови члан Управног одбора ЈП ЕПС

Влада Србије разрешила је Милана Ковачевића дужности члана Управног одбора ЈП ЕПС и из реда запослених именовала Милана Ђорђевића.

Влада Србије је, такође, дужности у Надзорном одбору ЈП ЕПС разрешила мр Станка Ивковића, председника, као и Милорада Марковића и Драгињу Ђурић, чланове.

Истовремено, Влада је за председника Надзорног одбора именовала Душана Никезића, саветника председника Владе, а Срђана Сикимића, адвоката из Новог Сада, и Милутина Стефановића, дипломираног економисту у пензији, за чланове Надзорног одбора.

Састанак представника ПД ТЕНТ и Управе МУП-а Србије за заштиту од пожара и спасавање

Завршени и капитални пројекти

Представници Управе МУП-а Србије за заштиту од пожара и спасавање констатовали су на састанку у ПД ТЕНТ да је ово привредно друштво у највећој мери реализовало прописане мере у области заштите од пожара. Мере које је Управа за заштиту од пожара и спасавање прописала, а ПД ТЕНТ уврстио у своје планове, већ су углавном извршене. За ПД ТЕНТ, али и за становнике Обреновца, то, практично, значи да је знатно смањен ризик од пожара.

– У последњих неколико година реализоване су и неке инвестиције које су деценијама одлагане. Разлог за то

одлагање био је, пре свега, у неадекватној цени електричне енергије, односно у немогућности издвајања пара за такве намене – рекао је Александар Влајчић, заменик директора ПД ТЕНТ.

У реализацију ових пројеката, у међувремену, уложена су знатно већа средства него раније, захваљујући чему је урађено неколико капиталних пројеката, као што су изградња објекта за централизовану контролу пожара (у које су смештени стручни и обучени кадрови, средства и мониторинг системи). У обе електране – А и Б набављена су, најсавременија ватрогасна возила. Најважнији ефекат свега тога је да су

људи и средства у ПД ТЕНТ, али и сви житељи Обреновца, стекли много већу сигурност када је реч о противпожарној заштити. Битно је и то да се овако обимни и значајни пројекти не би могли реализовати без знања и стручности припадника МУП-а Србије.

Према речима Зорана Хаџића, начелника Управе града Београда за заштиту од пожара и спасавање, оно што је урађено на ТЕ „Никола Тесла А“ (формирање добро обучене ватрогасне јединице, са сопственим објектом и системима дежурстава) требало би завршити и у ТЕНТ Б и ТЕ „Колубара“.

Љ. Ј.

Апел судовима и полицији

Дистрибутери немоћни да сами стану на пут крађи струје, а да би се смањили губици електричне енергије, потребно је додатно улагати и у мерну опрему

У дистрибутивној делатности Електропривреде Србије мора брже да се стварају инфраструктурни и организациони услови и претпоставке, како би ЈП ЕПС у целини успешније одговорио све већим потребама у дистрибуцији електричне енергије, које готово подједнако намећу све већа потрошња електричне енергије у Србији,

нова регулатива у овој области, као и један од најбитнијих циљева пословне политике ЕПС-а – профитабилност и успон компаније. Ово је речено на састанку пословодства ЈП ЕПС-а са директорима привредних друштава ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије, који је, под председништвом Зорана Манасијевића, помоћника генералног директора ЕПС-а, одржан у Вршцу 17. фебруара. У раду седнице учествовали су Владимир Ђорђевић, генерални директор ЈП ЕПС-а, и директори дирекција ЈП ЕПС-а Бошко Буха, Драгомир Марковић и Драган Влаисављевић.

Чешће контроле

На дневном реду била је анализа пословних резултата у протеклој години и сагледавање могућности за доследну реализацију Годишњег програма пословања за 2009. Највише речи било је о наплати, која је у кумулативном проценту на нивоу године била веома задовољавајућа, те је сугерисано да се наставе напори да таква остане и у овој години, ма колико да ће финансијска криза утицати на понашање купаца у плаћању рачуна за струју. Не мање пажње посвећено је и губицима електричне енергије, који су, упркос уложеним напорима за њихово смањивање, и даље камен спотицања готово у свим привредним

Убрзати раздвајање дистрибутивне и снабдевачке делатности: са састанка у Вршцу

друштвима. Речено је да се контрола потрошње мора обављати интензивније и резултати седмично пратити, али да истовремено треба повећати активности на баждарењу старих и набавци нових бројила. У том погледу оцењено је да ће планирана улагања у дистрибутивне објекте и мрежу у овој години допринети отклањању неких основних узрока техничких губитака у овом систему, али да је осавремењавање мерне опреме први услов за спречавање крађе енергије. Отуда је закључено да се што пре крене са тендерима за набавку бројила и, уз то, да се проценти губитака енергије планирају и анализирају на месечном, а не годишњем нивоу.

Будући, међутим да су, како је истакнуто, сами дистрибутери немоћни да заиста стану на пут крађи струје, договорено је да се припреми преглед података о траженим и добијеним или одбијеним асистенцијама полиције у ситуацијама када купац одбија да омогући контролу потрошње. Такође, припремиће се и подаци о броју кривичних пријава против неовлашћених корисника електричне енергије, затим о покренутих судским поступцима и њиховом трајању, неспроведеним извршним решењима и сличном, како би се још једном, сада на нивоу ресорних министарстава, затражила одговарајућа помоћ полиције и уједначавање судске

праксе у третирању крађе струје.

У погледу прошлогodiшње реализације инвестиција речено је да је 2008. завршено и ревитализовано више важних објеката него у претходних пет година, што је један од најбољих резултата у дистрибутивној делатности, али да нека привредна друштва нису искористила сва планирана средства

за одржавање објеката и мреже. Низак проценат извршења ових задатака управо је на ниском напону, где се генеришу губици енергије. Зато је предочено да се у овој години у већој мери треба окренути ниском напону.

Уштеда на штампању рачуна

На састанку је разматрана и информација о току активности за раздвајање дистрибутивне и снабдевачке делатности у привредним друштвима за дистрибуцију. Циљ је, као што је познато, да се створи језгро за оснивање новог привредног друштва на нивоу ЕПС-а за трговину на мало, при чему се полази од „Електровојводине“ и „Електросрбије“, у првој фази, а потом би овим процесом била обухваћена и остала друштва. Рачуна се да би, док се не усвоје одговарајућа законска решења која ће омогућити ово раздвајање, сва ПД већ имала одређена искуства са огранцима за трговину на мало.

У вези с новим начином припреме и доставе рачуна за струју, договорено је и да се ова активност убрза и коначно одабере најприхватљивије решење. Треба рационализовати број принтера за штампање рачуна, али и одредити се за најједноставнију и најрационалнију, а сигурну и благовремену, њихову доставу.

А. Цвијановић

Година за памћење

Никад већу производњу у историји ЕПС-а омогућила вишегодишња улагања у ревитализацију постројења. – Рационализација пословања као императив

- Производни део ЕПС-а треба да буде задовољан средствима која су предвиђена за најважније послове у 2009. години, јер је то више од износа која су прошле године утрошена, када су обарани производни рекорди. Ако су неке ускраћена средства, јер их неће бити довољно за све, онда су то дистрибутивна ПД којима је новац потребан за инвестиције у мрежу ниског напона и за набавку мерне опреме. Јер, инвестирањем у дистрибутивну мрежу, практично, смањују се комерцијални, а, пре свега, технички губици - рекао је Владимир Ђорђевић, генерални директор ЕПС-а на састанку са директорима производних привредних друштава и челним људима свих електрана и рудника ЕПС-а, одржаног 19. фебруара у Ечкој, на коме се, између осталог, разговарало о реализацији Плана пословања ЕПС-а за 2009. годину. Говорећи о рекордима у прошлој години, Ђорђевић је посебно нагласио заслуге свих запослених у ЕПС-у. Никад већу производњу у историји ЕПС-а омогућила су вишегодишња улагања у ревитализацију постројења. Производни резултати ЕПС-а показују да је новац био добро усмерен и сврсисходно искоришћен. Битно је нагласити и то да су параметри техничке ефикасности доста бољи

Са састанка директора електрана и рудника ЕПС-а

него што су били раније. Ђорђевић је у више наврата истакао да је рационализација пословања императив и да се мора водити рачуна о сваком динару, као и о транспарентности пословања и доследном поштовању Закона о јавним набавкама.

На састанку су разматрани електроенергетска ситуација до краја марта и припреме ремонта за 2009. годину а Дирекција ЕПС-а за производњу енергије је представила анализу рада производних капацитета ЕПС-а у „историјској“ 2008. години.

- Много тога смо урадили у претходним годинама. Желимо још више, али новца нема довољно. Ипак, ако се остваре све претпоставке предвиђе-

не Планом пословања, пре свега око прихода ЕПС-а, успећемо да за најважније послове и пројекте обезбедимо довољно новца, рекао је Зоран Манастијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а.

Како је нагласио Бошко Буха, директор Дирекције ЕПС-а за производњу енергије, од 2001. до 2008. године укупно повећање производње електричне енергије у термоелектранама ЕПС-а износи 20,6 милијарди киловат-сати. Та количина на тржишту вреди најмање милијарду евра. А знатно мање новца смо уложили у капацитете који су нам произвели ту електричну енергију. Заслуге припадају и рударском сектору који прати термоелектране и који из године у годину такође обара рекорде, па је протекла 2008. по много чему и најбоља година у историји ЕПС-а, бар кад је реч о производњи.

Из свега што се чуло на састанку закључује се – ЕПС ће и у следећем периоду обезбедити довољно угља и електричне енергије за све купце, а ремонти, који морају почети на време, биће урађени на нивоу који ће омогућити остваривање електроенергетског биланса.

Главни задаци у 2009.

Како је истакао Ђорђевић, имајући у виду да су се планирани послови завршили на блоковима ТЕНТ А и Б, на ТЕ „Костолац А“ и на коповима „Колубаре“ у први план избили су радови у ПД „ТЕ-КО Костолац“. Упркос рекордној производњи угља на тим коповима, параметри часовне и капацитативне искоришћености још доста заостају за оствареним у РБ „Колубара“ и треба више радити на њиховом побољшању. А главни задаци биће завршетак Петог БТО система, као и затварање копова „Кленовник“ и „Ђириковац“. Ту спада и искоришћење преостале резерве за производњу електричне енергије (а које по проценама надлежне дирекције износе око милијарду киловат-часова), на чему ће се у ТЕ „Костолац Б“ радити следећих година.

- У ПД ТЕНТ ове године најважнији послови биће завршетак ревитализације блока А 6 и пројекта ЕКО РАМ, са повећањем производње у ТЕНТ Б – рекао је Ђорђевић. – А у РБ „Колубара“ главни задатак биће завршетак пројекта „Тамнава-Западно поље“

М. Филиповић

Ремонти почели

Припреме ЕПС-а за следећу зиму, у које ће бити уложено око 400 милиона евра из прихода од продаје струје, почеле су 1. марта. – Иако се одустало од низа програма, због недостатка новца, снабдевање електричном енергијом биће редовно и стабилно

Припреме ЕПС-а за следећу зиму званично су почеле 1. марта када је блок 4 у ТЕ „Никола Тесла А“ скинут са мреже како би отишао на једномесечни „одмор“ у току којег ће се урадити сви планирани послови да би тај блок-рекордер и следеће зиме био важан ослонац термосектора. У току ове године ЕПС ће у припрему својих капацитета, као и лане, уложити око 400 милиона евра и то искључиво из прихода од продаје електричне енергије.

- Најважније послове ћемо урадити, за њих ће бити новца, али смо због недостатка средстава, јер је изостало очекивано поскупљење струје 1. јануара, неке значајне радове морали да одложимо. Ипак, ЕПС ће и следеће зиме бити најважнији ослонац енергетског сектора државе - истиче Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем.

- Зима за нама је показала да све оно што смо обећавали није била празна прича. Подсећам да смо истицали да су ремонти урађени добро, да ће производња бити на потребном нивоу, да ће струје бити довољно... И рекорди су се низали, почев од рекорда у потрошњи, преко низа рекорда у производњи и дистрибуцијама.

Ипак, за стабилност енергетског сектора, каже Манасијевић, није довољно да само ЕПС ради како треба.

Зоран Манасијевић

Гасна криза у јануару, то је јасно чак и недобронамернима, преброђена је у највећој мери захваљујући ЕПС-у. Срећом, у држави је било довољно мазута па су топлане прешле на тај енергент. Велику улогу је одиграо и републички Кризни штаб, који је координирао рад енергетских субјеката. Али, како би све то сада функционисало, када би се поклопили нова гасна криза, ледени дани, (не)снабдевеност топлана мазутом и нови услови набавке мазута од НИС-а, тешко је рећи. Јер, топлане у Србији, НИС-у и „Србијагасу“

дугују значајна средства која се мере десетинама милиона евра и нове, хитне, велике набавке би биле под знаком питања. ЕПС би опет могао да издржи велику потрошњу, али би без рада топлана, ако не би купиле мазут, електроенергетски систем био веома угрожен. Ипак је добро што је зима прошла и што ћемо следећу гасну кризу, ако је буде следећих дана због дугова Украјине Русији, имати са температурама изнад 10-15 степени, закључује наш саговорник.

- ЕПС само може да апелује и позива све који раде у енергетском сектору и брину о њему да већ сада почну припреме за следећу зиму, као што то чини и ЕПС. И то без оклевања и интензивно! Могућности ЕПС-а нису неограничене и на обарање рекорда који су до пре неколи-

ко година били незамисливи не можемо се ослонити и рачунати да ће ЕПС увек моћи да покрије проблеме настале у неком другом енергетском подсектору. Још једном наглашавам улогу топлана чији рад и те како утиче на електроенергетски систем, или у позитивном или у негативном смислу, и указујем на потребу да се топлане, пре свега у финансијском погледу, припреме за набавку енергената за следећу зиму. Њихови дугови за енергенте и нови односи са испоручиоцима мазута морају се озбиљно решава-

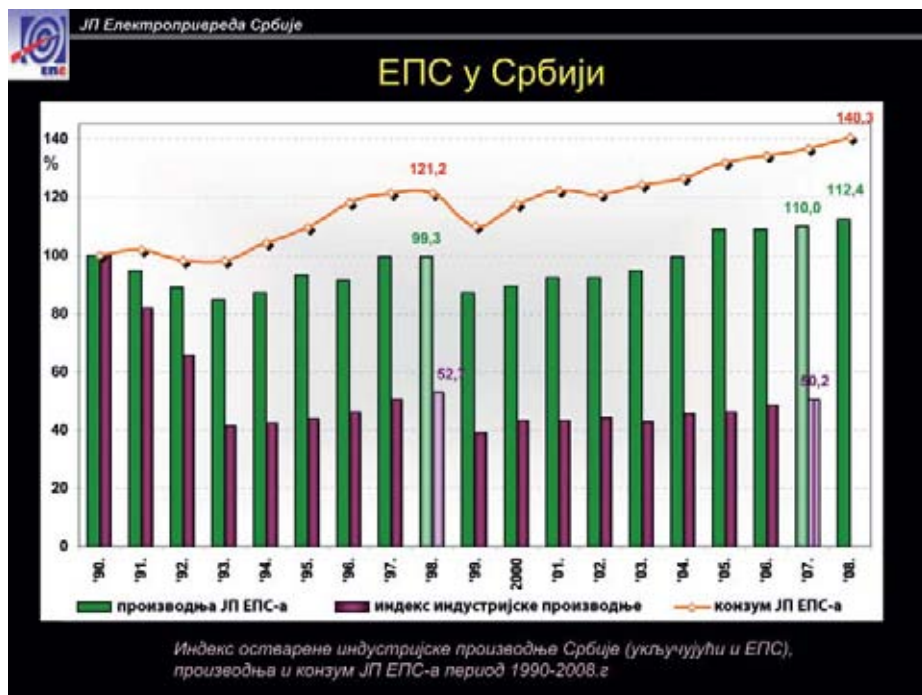
ти у следећим месецима. Капацитети резервоара за мазут се такође морају повећати, за сваки случај. Да је гасна криза потрајала још мало, мазута би нестало, јер је физички било немогуће да се сваког дана допрема онолико мазута колико је било потребно. Нерад и празне приче нису дозвољене. Због таквих прича, и то вишегодишњих, дочекасмо гасну кризу без подземног складишта. Неозбиљно у најмању руку. ЕПС нити може нити има обавезу да греје Србију. Нигде у свету се електроенергетски систем не пројектује и димензионише да би подмирио грејање. Ми имамо обавезу да реализујемо електроенергетски биланс и ЕПС ће га у најмању руку и остварити, а потрудићемо се да га и пребацимо, као и претходних година - најављује Манасијевић.

Да ли ће дугови ЕПС-а према домаћим фирмама које ЕПС-у испоручују робу и услуге а који су на нивоу од око три милијарде динара угрозити радове који се планирају у току следећих месеци?

- Са свим партнерима имамо коректне односе и они су свесни ситуације у којој се налази ЕПС. Ми смо увек били њихов највећи и најпоузданији партнер и увек смо их сматрали правим партнерима. Зато одговорно тврдим да ЕПС неће дозволити да, због тога што им ЕПС дугује, било која од тих фирми дође у проблеме који би јој угрозили опстанак. Они су нама потребни, као и ми њима и обе стране су свесне тог заједничког интереса. Управљамо финансијама и у складу са расположивим средствима измирујемо обавезе. Ових дана ћемо измирити све дугове закључно са децембром прошле године. А када погледам колико новца је само у отпусту дугова предузећима која су приватизована или су у поступку приватизације, а ЕПС-у се ни динар није вратио, морамо да се запитамо зар је морало тако. Милијарде су у питању. Штета, јер смо за тај новац могли неку мању електрану да направимо. Покушавамо да смањимо заостатак од два месеца у измиривању обавеза, али не успевамо јер и у наплати електричне енергије имамо проблема. Чим крену искључивања дужника, наплата се поправи. Одмах и ми усмеримо више новца према нашим партнерима. Верујем да ћемо и ове године са нашим партнерима добро припремити ЕПС за следећи зимски период - каже Зоран Манасијевић.

P. E.

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА У СТАТИСТИЦИ

У плусу само производња струје

Док се у јануару 2009. укупна производња у Србији срозала за 17,1 одсто производња електричне енергије повећана је за 4,2 процента

Иако је у децембру прошле године индустријска производња у Србији осетно опала (чак 8,9 одсто у односу на исти месец 2007), претходни месеци у тој (2008) години успели су да колико-толико поправе укупан скор па је, како је саопштио Републички завод за статистику, током целе 2008. индустријска производња у нашој земљи, у односу на претходну годину, ипак остварила раст, у просеку, од 1,1 одсто. У истом раздобљу је и Електропривреда Србије повећала своју производњу и то за 1,8 одсто, у просеку, рекла је статистика.

Прецизнија анализа је, међутим, могла да покаже и нешто друго – а то је да је од краја прошле године ова разлика у резултатима укупне српске индустријске производње и производње ЕПС-а почела - видно да се увећава. Почетком 2009. та разлика се само још додатно продубила. У јануару ове године у односу на исти месец 2008. индустријска производња у Србији се, наиме, срозала за 17,1 одсто (а у односу на просек прошле године за чак 25 одсто), док су, насупрот томе, производни капацитети

ЕПС-а (и практично једино они у целој земљи) и у јануару били у плусу: производња електричне енергије је, наиме, порасла за 4,2 процента!

Ако се, међутим, помније анализира дијаграм који објављујемо, може се уочити да разлике у кретању индустријске производње у Србији и оне у ЕПС-у, заправо, и нису најновијег датума. Јасно се види да после 1990. године, када су обе поменуте производње биле на отприлике истом нивоу, индустријска производња почиње видно да заостаје у односу на производњу ЕПС-а и да је то, са мањим осцилацијама, и у прошлој и у овој деценији постајало све израженије... Захваљујући управо тој чињеници у целом том осамнаестогодишњем периоду (од 1990. до 2008) укупна производња у ЕПС-у порасла је за 12,3 одсто, или за преко 4,36 милијарди киловат-часова електричне енергије. Таман толико колико би, рецимо, сваке године произвео један блок од 600 мегавата који, ето, још нисмо изградиле...

P. E.

Општи интерес убрзава пресељење

Већ читаву деценију трају разна натезања око пресељења у Месној заједници Вреоци испод које лежи око пола милијарде тона угља. - У наредних осам година преселиће се и гробље и цело место

Прошла је већ читаву деценију откако је почело да се ради на пресељењу села Вреоци, не би ли се дошло до око пола милијарде тона угља који лежи испод овог места. Преплитали су се ту разни интереси, владе које су се мењале имале су различите ставове о овом питању, разни прописи су ЕПС-у везивали руке да енергичније „приђе“ угљу, а паре потребне за све то, биле су такође поголеме и као такве ваздан су представљале проблем.

Једноставније речено било је ту свега и свачега, али сада већ може да се каже да су овде ствари почеле видно да се сређују, и да је над веома крупним проблемом експропријације, чиме је блокиран цео овај посао, магла коначно почела да се диже. Влада Републике Србије донела је ових дана Одлуку за утврђивање општег интереса за потребе остваривања Електроенергетског биланса, што, заједно са усвајањем Просторног плана подручја експлоатације колубарског басена и Урбанистичког плана у СО Лазаревац за пресељење села, чини веома добру подлогу да се коначно озбиљно и ефикасно приступи решавању овог проблема.

Још крајем прошле деценије ушло се у преговоре са представницима Месне заједнице Вреоци у вези са пресељењем гробља, јер су инжењери Колубаре још тада то сагледали као озбиљан проблем, који ће настати у наредних неколико година, када је реч о проширењу „Поља Д“. Још тада је са ресорним министарством формиран тим, у који су укључени и представници Министарства финансија, Министарства грађевина и други, и поново се ушло у разговор са Саветом ове месне зајед-

Слободан Митровић и Милан Јаковљевић: Правилна накнада - ни на чију штету

нице, а у преговоре се укључило и Еколошко друштво из Вреоца. Због тешке еколошке ситуације и чињенице да ће рударским радовима бити захваћен већи део села, представници Месне заједнице Вреоци су изашли са захтевом да се мора преселити цело село ако се жели преселити гробље.

„Центар“ Колубаре

„Ваља подсетити да управо на подручју ове месне заједнице постоје значајни индустријски објекти: погони прераде и сушења угља, погон дробљења угља, „Колубара Гасбетон“ (приватизован од стране ЈУТОНГ-а), „Колубара Метал“... Кроз ову МЗ, поред локалног пута, пролази и Ибарска магистрала, пруга Београд-Бар, али и највећа река у овом крају - Колубара, са притокама. То је прави индустријски центар општине Лазаревац и никада се није планирало пресељење овог подручја за потребе откопавања угља. Сама месна заједница броји око три и по хиљаде становника и има више од 1.100 домаћинстава, што је више од свих досадашњих пресељења у целој Колубари.

А, онда су због неспоразума са владиним преговарачима мештани спречили слање угља за ТЕНТ. Урађена је потом једна техно-економска анализа, која је показала да се проширење површинског копа „Поље Д“ на територију Вреоца, чак и са пресељењем целог места исплати, али су била потребна велика средства од око 160 милиона евра. Ресорно министарство је проценило да није у могућности обезбедити тако велика средства па је донело одлуку да се рударским радовима обиђе гробље и да се за то уради потребна техничка документација“, напомиње Милан Јаковљевић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за производњу енергије.

У техно-економској анализи урађено је шест варијанти развоја „Поља Д“ и то је презентовано Министарству рударства и енергетике, које је тада донело одлуку да нема пресељења гробља. Међутим после 2003. године с променом Владе долази и до поновног разматрања овог проблема, а сам процес је подстакло ново руководство Колубаре. Нова студија која је урађена показала је да се исплати пресељење и села и гробља. Време које је потрошено за израду потребне документације, усаглашавања са мештанима МЗ, анкете, припрему локације за ново гробље, и све остало, било је много дуже него што се на почетку очекивало.

- На последњој седници СО Лазаревац, у прошлој години, усвојен је Просторни план Колубаре и Урбанистички план за пресељење села. Тренутно се завршава уређење нове локације гробља у Лазаревцу. И коначно Влада Србије донела је ових дана Одлуку за

утврђивање општег интереса за потребе остваривања Електроенергетског биланса, и то је документ који нам омогућава да покренемо процес експропријације у селу Вреоци. Остаје још да СО Лазаревац донесе одлуку о забрани сахрањивања на постојећем гробљу у Вреоцима, чиме ће се стећи услови да се сахрањивање убудуће обавља на новом гробљу и да се процес пресељења старог гробља ускоро започне. За то је још потребно извршити грубу процену свих домаћинстава и

исплатити аконтацију од око 30 процената процене вредности сваког домаћинства.

Предвиђено је да се пресељење ове месне заједнице обави за осам година. Средином ове године требало би да почне пресељење гробља са око четири хиљаде гробних места и да се то заврши у другој половини наредне године. Док се то не уради не може да се настави откопавање откритке у зони гробља - каже Јаковљевић.

„Параграфи“ на штету ЕПС-а

Са каквим се све проблемима суочавао ЕПС у вези са експропријацијом уопште и пресељењем места Вреоци покушао је да нам објасни и Слободан Митровић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за стратегију и инвестиције.

Закон о експропријацији донет 1995. године, напомиње он, већ тада је

Ускоро пресељење Вреоца

(Фото: А. Рашин)

био превазиђен, јер је апсолутно направљен у корист онога ко треба нешто да прода ЕПС-у, а не у интересу ЕПС-а као носиоца остварења електроенергетског биланса.

- Имамо велику заосталу обавезу по питању експропријације. Од 1990. до 2000. године смо обављали само нужну експропријацију, значи буквално оно што се налазило испред фронта радова багера. Нисмо били у прилици да обављамо важан мултидисциплинарни процес експропријације на квалитетан и адекватан начин. То мора да се дигне на највиши ниво менаџмента у ЕПС-у, надлежним министарствима и привредним друштвима зато што је то новац! Ту постоји јасан конфликт интереса: свако жели да добије више и потребан је другачији прилаз том процесу. Није ту проблем само са домаћинствима, већ и с културним споменицима и другом пратећом инфраструктуром. Усвајањем Просторног плана подручја

експлоатације колубарског басена у децембру 2008. омогућен је несметан будући рад, а то, као и постојање инвестиционо-техничке документације, било је потребно да би се утврдио општи интерес. Јер очекује нас измена не само кућа и гробља, већ и културних споменика, Барске пруге, Ибарске магистрале, односно инфраструктуре највишег нивоа и велике вредности - каже Митровић.

Он додаје да је даље потребно правити нове друмске и железничке трасе и друго на местима, на којима је откопан угаљ. То такође повећава трошкове и није природно да ови послови у законским актима нису приоритетни, већ имају третман као и свака друга привредна грана, иако је власник ЕПС-а држава.

Коначно сређивање правних оквира

- Једно време смо били толико обесправљени да је „свако“ могао да изађе пред багер. Тада смо морали да обуставимо копање, што нам је причињавало велику штету. Међутим прионули смо на израду документације и сада смо дошли до солидног нивоа инвестиционо-техничке и просторно-планске документације. Очекује се да се ове године заврши Стратегија дугорочног развоја Колубаре и то би био чин, којим се омогућава да се убудуће јасно зна који ће коп давати колико тона угља у наредном периоду за потребе термоелектрана. У другој половини године

Чији је угаљ?

Много тога је сада препуштено локалној заједници унутар које, међутим, има сукоба интереса. У њима се, рецимо, јављају људи који се представљају као заступници оштећене стране и понашају „освајачки“ према ЕПС-у, у настојању да извуку што већу корист за себе. А, ми можемо да платимо само онолико, колико тона угља трпи трошак.

Људи морају да се ослободе схватања да је тих 500 милиона тона угља испод Вреоца њихово власништво. То ни мало није више њихово него било кога другог. Они једино треба да имају већу корист јер живе у тој средини која се сада нарушава и држава свакако треба да покаже разумевање према некоме коме се одузима дедовина. То је болно, али је сигурно да сви који су до сада исељени живе осетно боље него пре и ретко ко је остао оштећен.

Овде ће бити уложено 200 милиона евра и права је штета што држава тако огромно улагање не прати неким организованим програмима који би били корисни за становништво као смерница за њихову будућу егзистенцију и живљење - истакао је Митровић.

ћемо почети да радимо тај документ и на основу њега ћемо јасно и благовремено моћи да кренемо и утврдимо општи интерес за наше десетогодишње потребе, а не да радимо само оно што ће нам бити потребно у наредна два, три месеца.

На пример, у немачкој компанији „Ватенфал“ сада се израђује планска документација за утврђивање општег интереса за подручја која ће се експлоатисати 2028. године! Значи планира се 20 година унапред где ће се обављати експлоатација угља. На моје питање а шта раде са бесправном градњом нису умели да одговоре напомињући да се они тиме не баве, већ институција, која је за то задужена, мада је, како нам рекоше, познато да у Немачкој у последњих сто година нико није направио кућу без дозволе. А ми сада имамо масовну појаву да нам се испред самих фронтова радова праве бесправни објекти, саде хиљаде ружа, ораха, малина. Честа је појава да се на локалним огласним местима нуде на продају брзомонтирајућа ограда на „километар“ за домаћинства и покретни кошеви за кукуруз - каже Митровић и додаје да ПД Колубара и ЕПС морају да побољшају ефикасност рада делова у постојећим предузећима који ће се бавити само поступком експропријације на највишем нивоу и где ће бити заступљени стручњаци разних профила. Од социјалних радника до педагога и психолога.

- То не могу да раде као до сада неки одбори који се формирају привременим решењима и у којима се налазе људи који су корисници експропријације, јер ти људи морају да буду неутрални, како не би радили ни на чују шету. Заједно са становништвом морају се одабрати локације за будуће колективно пресељење које ће нудити виши ниво живота и становања од постојећег. Јер, ми битно нарушавамо околину, читаво место бришемо са карте, правимо вештачку миграцију за три хиљаде људи из Вреоца и морамо да нађемо начин како да на задовољство обе стране испунимо захтеве тих људи. Свакако не силом и полицијом, него разговорима, објашњењима и доказивањем да ће нова средина да буде урбанија и лепша од постојеће. Све то лепо може сада да им се објасни уз помоћ јавних паноа, презентација и разговора, као што то раде рецимо у Немачкој. То мање кошта од овога што се сада ради - каже Митровић.

Д. Обрадовић

Тендери за ТЕ „Колубара Б“ и ТЕНТ БЗ

Простор на коме ће се изградити ТЕ „Колубара Б“

Стижу писма о заинтересованости

Рок за подношење званичних пријава и кандидатура 20. март 2009. године, до 14 сати

Јавни позив заинтересованим компанијама за подношење писма о заинтересованости и доказа о испуњењу критеријума за квалификацију за реализовање стратешких пројеката ТЕ „Колубара и ТЕНТ БЗ кроз заједничко улагање са ЈП ЕПС објављен је 20. јануара 2009. године. До сада је интересовање потенцијалних стратешких партнера, респектабилних енергетских компанија задовољавајуће. Како је рок за подношење званичних пријава и кандидатура 20. март 2009. године, до 14 сати, очекује се да наредних дана пристигне још неколико писама о заинтересованости, речено је на седници Управног одбора ЕПС-а, одржаној 27. фебруара 2009. године.

Том приликом УО је усвојио и Информацију о концепцији руковођења пројектима ТЕ „Колубара Б“ и ТЕ „Никола Тесла БЗ“. У њој је, поред осталог, наведено да је, имајући у виду значај ових инвестиционих пројеката, чија реализација претпоставља обављање разноврсних и сложених активности у поступку избора стратешких партнера, са становишта ефикасног и усклађеног рада представника свих релевантних субјеката, оправдано

утврдити посебан начин поступања у овом послу. У том смислу, ЈП ЕПС ће образовати тимове који ће радити на припреми и спровођењу активности у поступку избора стратешких партнера за реализацију пројекта ТЕ „Колубара Б“ и ТЕНТ БЗ као и тим који ће руководити овим пројектима. Састави тимова, како је наведено у информацији, утврдиће се решењем генералног директора.

Ради обезбеђења међуресорне сарадње, правовременог предузимања неопходних активности у складу са планираним роковима за спровођење појединих фаза у поступку избора стратешких партнера као и обезбеђивања потпуне координације, информисаности, контроле и транспарентности тендерског поступка, у цео тендерски поступак, уз стручњаке из ЕПС-а биће укључени и поједини државни органи.

У квалификационом поступку, до краја априла ове године треба да се сачине листе кандидата, потенцијалних партнера, који задовољавају критеријуме и услове из квалификационе документације и то за сваки пројекат посебно.

Д. Об.

Ограничена само увећана примања

После неспоразума о висини накнаде, Влада одобрила исплате по старом. – Кварови на мрежи у српским селима као инструмент за признавање КЕК-а

Запослени у јавним предузећима ЕПС-а са Косова и Метохије, који нису радно ангажовани, добили су јануарску накнаду зарада у висини 60 одсто од своје плате, без обзира на то да ли и даље живе на Космету или су расељени. Тачније, примања су им обрачуната по старом, то јест у складу са закључком Владе Републике Србије из 2003. године. Они који су привремено радно ангажовани зараде остварују у складу с колективним уговорима код послодавца, с тим што се за рад на Космету добија увећање плата. Сада је то увећање мање него што је до сада било, и то за 50 одсто.

Но, пођимо редом. Крајем децембра прошле године Влада Србије донела је закључак којим су извршене корекције увећања плата, зарада и накнада у органима, организацијама, јавним службама и јавним предузећима са Косова и Метохије. Тако, од 1. јануара ове године, сви запослени у овим органима, институцијама и предузећима добијају увећање зараде упола мање него раније. Како је образложено, циљ је да се праведније расподеле средства која се са нивоа Републике усмеравају становништву АП Косово и Метохија. Назначено је да остају на снази закључци из 2003. године, али није поменуто да запослени у ЕПС-у накнаду зарада примају по неком другом закључку.

Суочени са оваквом одлуком Владе, синдикати јавних предузећа ЕПС-а са Косова и Метохије, уз пуну подршку Синдиката ЕПС-а, захтевали су одмах, обраћајући се ресорним министарствима, да се под минималне зараде запослених са Косова и Метохије не подводе радници ЕПС-а, који никада нису ни примали накнаде зарада као запослени у државним органима и институцијама. Позвали су се на закључак Владе из 2003. године, којим су регу-

Са протеста радника ЕПС-а у Прилужју

лисана примања запослених у ЕПС-у, а потом и на закључак из прошле године, када је накнада са 45 одсто зараде повећана на 60 одсто. Упркос таквим синдикалним захтевима, међутим, администрација је споро реаговала. Време исплата зарада за јануар је стигло, а одговора из Владе није било. Три ресорна министарства су, истина, према изјавама синдикалних активиста, исказала разумевање и подршку захтевима „епсоваца“, али се није оглашавало Министарство финансија. Због тога су синдикати косметских предузећа ЕПС-а организовали протестне скупове у Прилужју и Грачаници, са којих је поручено да је оваквим решењем угрожен опстанак на Космету око 3.500

Полиција применила силу

После пет дана без струје, мештани Шилова и околних села протестовали су три дана заредом тражећи да им се струја укључи без условљавања да потпишу уговоре са КЕК-ом. Другог дана протеста, 8. марта, они су са женама и децом кренули да блокирају магистрални пут Ђилане–Бујановац, али су их Косовске полицијске снаге у томе грубо спречиле. Дошло је до сукоба, у коме је повређено 14 Срба, од којих шесторо теже, а, како је саопштено, повређено је и пет полицајаца. Сутрадан, у понедељак, Срби су поново протестовали у центру села.

радника ЕПС-а и њихових породица.

Нови закључак, овога пута у вези са накнадом зарада запослених у ЕПС-у, Влада је донела 26. фебруара и тада је могла да почне исплата за јануар.

За све то време остајали су у сенци проблеми у снабдевању српских средина у Покрајини електричном енергијом, који су у Косовском Поморављу и Прилужју, са искључења са мреже прешли на „опипавање пулса“. У селу Кусце код Ђилана мештани нису дозволили ни једној од шест екипа

КЕК-а да уђе у домове и чита потрошњу, нити су хтели да потпишу уговоре о снабдевању, који су им нуђени. Екипе су се вратиле необављеног посла, али са обећањем да ће се ствари решити када дође до квара на дистрибутивним објектима и мрежи. У то су се убрзо уверили у Шилову, надомак Ђилана, када је настао квар на трафостаници. Монтери „Електрокосмета“ поправили су квар, али КЕК после тога није хтео да пусти струју. Село је остало без напајања неколико дана.

Слично се, управо у време писања овог текста, догађало у Прилужју. Када су им искључили струју, мештани су се, протестујући, упутили према Термоелектрани „Косово А“, одакле су враћени уз обећање да ће им струја бити пуштена и наговештај да ће се преговори наставити. Било је тако – до првог квара, који траје неколико дана. Потом је без струје остала и суседна Племетина. У Грачаници није било ни искључења, нити одуговлачења са отклањањем кварова. У представци Унмику Срби из Племетине су навели да КЕК ни са оваквим поступањем не може да прикрије да му је циљ да уђе у српске средине и буде једини дистрибутер у целој Покрајини, што је за Србе неприхватљиво.

А. Цвијановић

Милан Ђорђевић (први здесна) у разговору са уредницима и новинарима листа "kWh"

Штрајковаћемо док нам не испуне захтеве

Министарство финансија није испоштовало споразум са Синдикатом из октобра прошле године о увећању масе зарада. – Синдикат ЕПС-а никада није био јединственији

Новоизабрани председник Главног одбора Синдиката ЕПС-а Милан Ђорђевић био је гост редакције листа "kWh" прошле седмице, када је већ било одлучено да ће Синдикат ЕПС-а организовати генерални штрајк. Поводи за сусрет с новинарима били су, стога, штрајкачки захтеви и недавно завршени избори у Синдикату.

- Синдикат ЕПС-а принуђен је да организује генерални штрајк – рекао је Ђорђевић на почетку разговора. – Ми смо прошле године, 23. октобра, са три републичка министарства потписали споразум, којим је било утврђено да се маса зарада у ЕПС-у за 2008. годину увећава за четири одсто на годишњем нивоу и да у 2009. следи увећање зарада од десет одсто. На основу тог споразума, урађена је прва верзија годишњег програма пословања ЈП ЕПС, на коју Влада није дала сагласност, иако ју је усвојио Управни одбор ЕПС-а. Тада смо од Управног одбора и пословодства ЕПС-а тражили да без претходног договора са Синдикатом не усвајају нови

текст годишњег плана пословања, али је то ипак урађено. Сада је пред Владом Србије тај нови текст, из кога је изостављено увећање масе зарада од четири одсто за 2008, а за 2009. годину, уместо 10 одсто, планирано је само осам одсто повећања зарада, колико је Влада прописала. Ми сматрамо да су на овај начин оштећени запослени у ЕПС-у, који својим радом завређују много већа примања од дозвољених. Зато сматрамо да Синдикат има и право и обавезу да захтева поштовање споразума из октобра прошле године.

Упућена писма упозорења

- У међувремену, имали смо више разговора у ресорним министарствима. Морам да истакнем веома коректан однос Министарства рударства и енергетике, које разуме шта ми тражимо и покушава да нађе решење, као и Министарства за рад и социјалну политику, чији су представници увек налазили времена да размотре наше

аргументе. Министарство финансија, међутим, нема разумевања за социјални положај радника у ЕПС-у. Оно сада не прихвата оно што је потписало у октобру. Једнострано су ставили ван снаге тај споразум. А ми смо и током гасне кризе показали колико вреди наш рад. Тада је ЕПС изузетним напорима запослених успео да ублажи последице недостатка гаса производећи довољно струје. Шта то значи? Па, значи да смо само на коповима „Колубаре“ у оним леденим данима имали седамдесет људи који су поломили ноге на поледици, а да не помињем колико је било тешко копати угаљ на цичи зими. Без обзира на све те тешкоће, у ЕПС-у се радило – нагласио је Ђорђевић.

На питање шта ће Синдикат предузети, Ђорђевић одговара:

- Већ смо упутили писма упозорења председнику Владе Мирку Цветковићу и министрима Петру Шкундрићу, Расиму Љајићу и Диани Драгутиновић, у којима смо их још једном обавестили да од наших захтева из октобра про-

шле године не одустајемо и да ћемо, ако Влада одбије да их уважи, бити принуђени да ступимо у генерални штрајк. Одлука о генералном штрајку већ је донета, на седници Главног одбора Синдиката ЕПС-а 12. фебруара. Да ли ће она бити и активирана, зависи од одговора Владе. У сваком случају, ако Влада поново одбије наше захтеве, ми смо спремни да већ од 10. марта, за када је заказана конференција за новинаре, започнемо штрајкачке активности, а ако се власт оглуши и о тај позив за поштовање споразума, припремљени смо да радикализујемо наше деловање. Само, овога пута нећемо затварати шалтере за наплату рачуна, јер од наплате зависе наша примања, а и зашто бисмо безразложно малтретирали наше купце. Нећемо, за почетак, ни да заустављамо багере. Ако буде било потребно, зауставићемо блокове у ТЕНТ-у, јер је то ефикасније. Али, о томе ћемо одлучивати када исцрпимо све претходне могућности за споразум. Следећи наш покушај, после јавног позива на конференцији за новинаре, биће протест испред зграде Владе у Београду. Ако ни то не помогне, кренућемо са искључивањем струје. Прво ћемо искључити зграде Министарства финансија и Владе, да им покажемо кога сматрамо најодговорнијим за урушавање нашег социјалног положаја. А урушава се из године у годину.

Објаснивши да је следећи могући

Заслужено поверење

Говорећи о недавним изборима у Синдикату ЕПС-а, нови председник Главног одбора, који је и стари председник, јер је после годину дана поново изабран на ову функцију, рекао је да је он, у ствари, изабран у својој матичној синдикалној организацији, и то за председника на Површинским коповима „Колубара“. Каже да је за њега гласало више од 70 одсто чланова ове синдикалне организације. Такво поверење, каже, заслужио је дугогодишњом синдикалном борбом за радничке интересе, не презајући да отворено говори и да бескомпромисно отвара сва питања. После, на Главном одбору Синдиката ЕПС-а такође је добио пуно поверење представника осталих синдикалних организација.

Говорећи о својој синдикалној борби, Ђорђевић подсећа да је до сада учествовао у 17 штрајкова, а у 13 је био вођа или један од вођа.

- Управо с таквим синдикалним искуством ми нисмо желели да у време гасне кризе започинемо овај генерални штрајк, јер би његове последице по грађане Србије, па и нас саме, као потрошаче, биле несасвим видљиве - каже Ђорђевић.

Највећи ризик је наплата

На питање шта би у овој години могло да буде највећи проблем с којима ће се суочити Синдикат ЕПС-а, Милан Ђорђевић је рекао:

- Наш највећи ризик у овој години може да буде наплата. Ако се последице финансијске и економске кризе буду шириле, може се догодити да ЕПС са све већим тешкоћама наплаћује испоручену електричну енергију, а то би онда значило да неће бити пара ни за одржавање електроенергетског система, нити за исплату зарада.

корак блокада свих магистралних путева и главних тачака на аутопутевима у Србији, Ђорђевић је подвукао:

- Неће то бити само генерални штрајк. Биће то, у крајњем, генерална обустава рада у ЈП ЕПС. Али, то је већ друга фаза штрајкачких активности, у коју Синдикат не би желео ни да иде. Хоћемо да верујемо да ће Министарство финансија и Влада Србије сада озбиљније размотрити наше захтеве.

Захтев за Вреоце уважен

На питање зашто у штрајкачким захтевима и даље фигурира проблем пресељења Вреоца када је Влада прогласила општи интерес, Ђорђевић је рекао да је Влада то учинила тек пошто је делегација Синдиката ишла у Кабинет председника Бориса Тадића и замолила га да интервенише, јер се због спорости државне администрације дошло у опасност да стане производња на „Пољу Д“ у басену „Колубара“. А ако нема „Поља Д“, нема угља ни за ТЕНТ, нити за нове електране.

- Испод Вреоца лежи око пола милијарде тона угља. То је више од половине укупних количина угља произведених досадашњом експлоатацијом лигнита у Србији - рекао је Ђорђевић и додао да је проглашењем општег интереса за пресељење Вреоца Влада испунила тај захтев Синдиката, али да ће ту бити још посла за Синдикат, јер ће се поставити питање како обезбедити огромне количине новца, које ће бити потребне за реализацију овог пројекта.

Иначе, Главни одбор Синдиката ЕПС-а поставио је још четири захтева, који се, између осталог, односе на проширено дејство Општег колективног уговора и стратегију развоја ЕПС-а.

У вези са Општим колективним уговором, Ђорђевић подсећа да су челници синдиката потписника прихватили одлагање његове примене на шест месеци, што је, по њему, само доказ њихо-

ве немоћи и неспремности да се боре за интересе свог чланства.

- Синдикат ЕПС-а, заједно са свим осталим самосталним синдикатима, окупљеним у Конфедерацију слободних синдиката, тражиће да му се призна статус субјекта у социјалном дијалогу на државном нивоу, јер наше синдикате не може да репрезентује неко ко не уме да се бори ни за основне циљеве, као што је поштовање колективног уговора. И са садашњим статусом, међутим, ми имамо право да тражимо проширено дејство Општег колективног уговора, те то и тражимо у својим штрајкачким захтевима - објаснио је Ђорђевић.

Нема вишка радника

Одговарајући на директно питање колико сада има јединства у донедавно подељеном синдикату ЕПС-а, Ђорђевић је рекао да „Синдикат ЕПС-а никада није био јединственији“.

- Имао је овај синдикат - објаснио је он - доста турбуленција током протеклих неколико година. Почетком прошле године био је на ивици распада. Разлике су се испољиле на суштинским питањима. Ми смо у „Колубари“ били против тога да се доноси социјални програм, јер смо сматрали да у „Колубари“ нема и не може да буде вишка радника. Остали су правили социјалне програме, ми нисмо. Када се отворило питање бесплатних акција, били смо против такве приватизације. Тадашње руководство Синдиката ЕПС-а се, без нас, здушно залагало за бесплатне акције. Унајмили су експерте као консултанте, а међу њима и Бранка Павловића, у чијој су се партији, потом, на изборним листама појавила два члана Главног одбора Синдиката ЕПС-а... Када су већ донели Закон о бесплатним акцијама, Синдикат „Колубаре“ тражио је процентуално учешће запослених, али је Главни одбор прихватио 200 евра по години стажа.

- Потпуни колапс настао је када је Влада једнострано отказала Посебан колективни уговор за ЈП ЕПС и, уместо тог јединственог документа, наметнула нам колективне уговоре код послодавца за свако привредно друштво посебно, за Дирекције ЈП ЕПС посебно и за сва три косметска предузећа посебно. Тако, уместо оног једног, јединственог, имамо четрнаест колективних уговора код послодавца - навео је Ђорђевић. Он је истакао да се из ових разлога проблеми јављају и у планирању развоја, инвестирању, па и у управљању компанијом.

А. Цвијановић

„Ужичка“ и друге републике

Група грађана ових дана затражила да паре од продаје хидроелектрана на Дрини остану ужичком региону, у Зајечару покренута иницијатива да се „Електротимок“ врати статус правног лица... - Хоће ли политика и локални интереси да цртају организацију ЕПС-а ?

Продаја НИС-а и пуњење војвођанског џепа са 360 милиона евра пробурила је апетите локалних заједница. Сада се оно „Ди су наши новци“ не чује само на северу већ широм Србије. Паре од будућих продаја државне имовине која се затекла у њиховом атару, кажу, треба да заврше у њиховим, локалним буџетима, уместо да оду „тамо у Београд“. Од локалне привреде немају никакву вајду, а потребе им нису мале.

Па, кад им већ ништа не ради и кад је све што вреди продато, решише сада да се позабаве - ЕПС-ом!

Чија каса, његов и ПДВ

Ужице, прича прва.

Средином фебруара група грађана тог града окупљена у „Ужичкој републици“ затражи да паре од продаје хидроелектрана на Дрини остану ужичком региону, као што су паре од НИС-а припале Војводини. То ће, надајмо се, остати њихова жеља пуста, јер не знамо ко то тако паметан може да буде па да о продаји „бисера“ на Дрини и размишља. А можда желе део „колача“ званог ЕПС, у вредности дринских ХЕ. Што онда Обреновац не би тражио за ТЕНТ, Лазаревац за Колубару...

Толико звучи шашаво да глава може да заболи.

Није тајна да љубав између Ужица и Краљева, од када се у оквиру реорганизације дистрибуција ЈП ЕПС пре три године „угасило“ ЈП Електродистрибуција Ужице, нимало не цвета. Некадашње јавно предузеће постало је огранак ПД „Електросрбија“, Краљево. У међувремену се „љубав“ распламсала па се тим „браком“ и судбином ужичке дистрибуције бави и Градско веће Ужица.

Ужичани поручују да „не само Ужице већ и цео Златиборски регион имају

знатно смањене инвестиције у електроенергетици“, јер је каса у Краљеву а не у Ужицу. Самим тим и паре од ПДВ-а иду из Ужица у Краљево. Уз то, тврде, „Краљево се бирократски односи према ужичкој дистрибуцији“. Док се у Ужицу смањује број запослених, у Краљеву се повећава. То је због тога, сматрају, што морају да питају Краљево када желе да запосле неког у Ужицу. Смета им и централизација јав-

них набавки, јер се о свему одлучује у Краљеву, па то често „ствара проблеме за хитне набавке у хаваријским ситуацијама. Краљево не води рачуна о квалитету материјала, опреме и услуга а паре се одливају и преко извођача радова, јер за радове у Ужицу Краљево ангажује извођаче из других крајева“, тврде Ужичани. „Електросрбија“ је, по њима, „гломазан и неефикасан систем, који не може да обезбеди сигурно

и квалитетно снабдевање електричном енергијом, да створи услове за развој поузданог електроенергетског система, али и услове за децентрализацију у планирању и спровођењу развојних програма у Србији.“

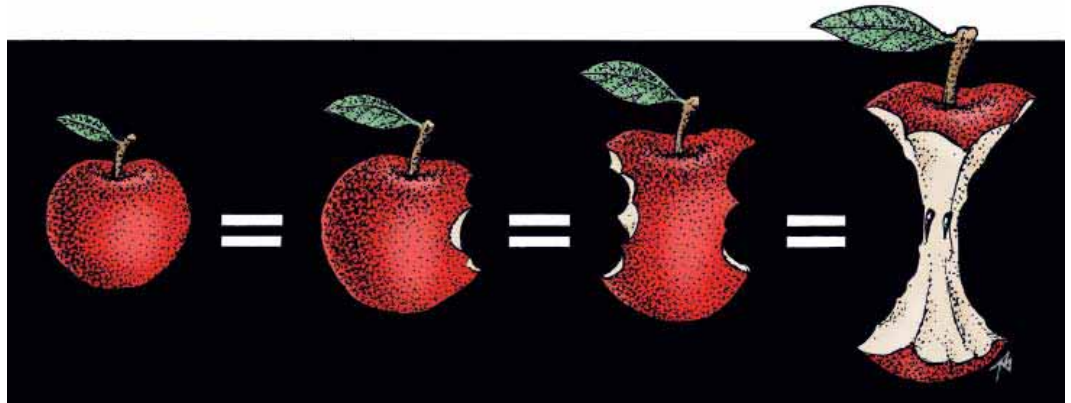
Да прича буде још јача, у медијима се, опет спонтано, појавио и синдикални челник ужичке дистрибуције. Тек да се зна да део синдиката из ЕПС-а подржава локалну власт. Но, можда је човек заборавио чиме се бави синдикат и у којој фирми ради, па му треба опростити јер не зна шта чини.

Све ово и још много других ставова упућено је министру енергетике. Од њега очекују да нареди врху ЕПС-а да ужичку дистрибуцију одвоји од „Електросрбије“ и да је врати кући у Ужице. Ова прича се, опет случајно, истог дана нашла у великом броју медија. Дописници београдских медија из Ужица, закључујемо читајући написе о овој теми, громко навијају за локалне интересе. Мало-мало па се опет појави неки текст на ту тему. Шта ли раде локални медији није тешко закључити. Кампања је у току. Зато и не чуди што ниједан новинар из Ужица није позвао ни Дирекцију ЈП ЕПС ни „Електросрбију“ Краљево да припита да ли су у праву ти ужички политичари. То новинаре не интересује. Дobar однос са локалном влашћу не треба кварити зарад истине или правила професије.

Завичајни клубови

Прича друга, Зајечар.

Крајем фебруара у новинама освануше наслови „Електротимок у невољама“. На седници Савета Зајечарског управног округа покренута је иницијатива да се зајечарској дистрибуцији „Електротимок“ врати статус правног лица које је изгубила када је пре три године формирано ПД „Југоисток“ Ниш. „Електротимок“, до тада јавно предузеће, постало је огранак. У Зајечару кажу да Ниш не улаже довољно новца у развој електроенергетског система у зајечарском округу, да не набављају довољно резервних делова за хаваријске ситуације, да није у реду да се то набавља преко Ниша, да се паре од ПДВ-а усмеравају у Ниш, да се у Нишу повећава број запослених а у Зајечару смањује... Звучи

Илустрација: Ј. Влаховић

познато? Са својим захтевима и они ће упознати министра енергетике. Очекују да министар да налог врху ЕПС-а да се „Електротимок“ одвоји од „Југоистока“.

Ко ће се јавити следећи захтевајући да ЕПС буде „поцепан“ у складу са њиховим апетитима?

Битка за дирекцију

У Скупштини Србије се, иначе, баш тих дана причало о неком завичајном окупљању посланика, који би се, без обзира на партијску припадност, жестоко залагали за бољи статус региона. Од тога, за сада, не би ништа, али не треба сумњати да ће се, када је реч о реорганизацији ЕПС-а, одмах удружити без обзира на партијске боје.

Све гласније се чује да је регионализација Србије једини пут у светлу будућност. Држава, на челу са Београдом, узме им све паре и таква држава треба да одумре а регионални новци морају остати регионима. Само да не крене парола - унутрашњост ради, Београд се гради.

Али, тема овог писања није рађање региона у функцији одумирања државе, већ како се сви ти трендови одражавају на ЕПС. Истина, тренд бављења ЕПС-ом на регионалном и локалном нивоу никада није ни престајао. Сетимо се шта се све дешавало и какве муке је имао врх ЕПС-а да смањи број правних субјеката у систему са 23 на 11 (плус три ЈП са Космета). Ко све није звао, претио, бранио свој завичај... Хеј, знате ли ви шта овај крај и град значе за Србију, поручивали су ЕПС-у, тражећи да дирекција неког привредног друштва буде баш код њих. Какве су само биле борбе око броја дистрибуција. Да ли ће их бити четири, пет или шест. Шта ли ће тек бити када ЕПС одлучи да уместо 11 ПД има три правна субјекта? Да ли ће уз овакве локалне от-

поре уопште успети да се спроведе концепт реорганизације до кога се дошло уз помоћ угледних светских стручњака, по коме је најбоље да у ЕПС-у буду једна фирма за производњу, једна за дистрибуцију и једна за трговину?

Јасно је да нам, ако политика и локални интереси буду цртали организацију ЕПС-а, прети потпуни хаос. Ужице и Зајечар су само гласнији од других. Они не крију да желе да врате ЕПС тамо где је био 2006. године. Други ћуте и чекају да виде како ће проћи ови што први затражише. Надамо се да ником неће пасти на памет да у оквиру приче о аутономији Војводине на сто стави и статус „Електровојводине“ и да електропривреду Србије врати у време од пре двадесет година. Додуше, под фирмом регионализације свашта може да прође. На пример, ако држава Србија нема националну ТВ, већ има РТВ Србије, која је „надлежна“ само за такозвану ужу Србију и РТВ Војводине, која информисе Војводину, што неком не би пало на памет да опет цепа ЕПС као пре две деценије.

Иза свих тих залагања, наравно, није само брига о „нашим новцима“. Све то креирају локални политичари заинтересовани не само за паре и буџете већ и за директорске фотеље у садашњим огранцима ЕПС-а. Није исто бити директор огранка и директор ПД. Локалне власти воле да се питају и око избора директора у складу с локалним коалиционим капацитетима. Генерални директор ЕПС-а и директори привредних друштава су увек имали проблеме са таквим захтевима. И сада се поједини директори привредних друштава веома труде да објасне неким директорима огранака да им је прави директор онај у ПД а не председник локалног партијског органа.

Следе нам нимало досадни дани.

Момчило Цебаловић

Муке с дивљом градњом

Значајан број сугестија стручњака из ЕПС-а на радну верзију нацрта закона прихваћен, али не и захтев дистрибутера да се из њега брише одредба којом се забрањује прикључак на дистрибутивну мрежу бесправно изграђених објеката

Радна верзија нацрта закона о уређењу простора, грађевинском земљишту и изградњи требало би до краја овог месеца да се нађе пред Владом Србије. То значи да се ушло у завршну фазу дефинисања нових законских решења и отклањања узрока због којих Србија спада у земље са врло спором администрацијом, када је реч о градњи и инвестицијама. За добијање грађевинске дозволе чека се, неретко, и по неколико месеци, а због недостатка просторних и детаљних урбанистичких планова, почетак градње у појединим општинама одлаже се и годинама.

Новим законом стварају се, пре свега, основе за ефикаснију администрацију, те према томе и градњу, као и за просторно уређење у складу са европским стандардима и принципима одрживог развоја. Из ЈП Електропривреда Србије примедбе на важећи закон и сугестије за нова законска решења упућиване су надлежним министарствима последњих неколико година, тачније, откако се ЕПС „судара“ са одредбама због којих трпи директну штету, као што је забрана прикључења на дистрибутивну мрежу бесправно изграђеног објекта. Али, није реч само о томе.

Већи капацитет за исту намену

Оливера Долић, директорка Дирекције ЈП ЕПС за правне послове и људске ресурсе, каже да су ова дирекција и Дирекција ЕПС-а за стратегију и инвестиције, у сарадњи са ЕПС-овим привредним друштвима, дале пун допринос одговарајућем дефинисању нових законских решења, и то пре него што је почела јавна расправа о радној верзији овог нацрта, а онда и током саме јавне расправе.

Оливера Долић

- Значајан број сугестија из ЈП ЕПС-а уважене су већ у почетној фази припреме новог законског текста. Примедбе на оно што је и даље остало као могуће законско решење, а могло би да буде сметња инвестирању у електроенергетски систем, а и нашем укупном пословању, изнели смо у јавној расправи коју је организовала Привредна комора Србије, а потом их доставили ресорном министарству у писаној форми. Верујемо да ће највећи број и ових примедби бити уважен – каже Долићева и додаје да су сличне или исте сугестије упућене и из Агенције за енергетику Републике Србије.

За ЈП ЕПС, на пример, било би врло значајно да се у законски акт уврсти оно што није ни одржавање ни реконструкција објекта, а јесте велико инвестирање у постројење. У праси је таква интервенција већ добила име „ревитализација“, али тог термина у закону засада нема. Реч је о замени

делова опреме, технолошким иновацијама, подизању снаге блокова или трафо-станица, а не о поправци или реконструкцији грађевинског дела објекта, што законодавац, пре свега, има у виду. У ЕПС-у се сматра да ово инвестирање може да се подведе под „адаптацију“ уколико се она не услови „истим капацитетом“, како је радном верзијом предвиђено, већ „истом наменом“ објекта.

Друга значајнија сугестија односи се на доношење просторног плана за подручја посебне намене. Аутори радне верзије нацрта новог закона имали су у виду само подручја „амбијенталних вредности“, као што су паркови природе и слично. Из ЕПС-а је предложено да се исти такви планови доносе и за подручја експлоатације минералних сировина и искоришћења хидропотенцијала, за која је такође потребан посебан режим. Долићева каже да би се доношењем оваквих плано-

ва, који би одређене елементе сад- ржали на нивоу детаљне регулације, умногоме разјасниле надлежности у обезбеђењу простора за будућу експлоатацију лигнита. Такви просторни планови могли би да буду основа за утврђивање општег интереса, експропријацију земљишта и израду техничке документације, те самим тим и за ефикаснију реализацију пројеката од општег значаја, сматра она.

Дистрибутери опет покушали

Једна од сугестија, која би умногоме олакшала рад дистрибутивних привредних друштава, односи се на дозволе за изградњу. Из ЕПС-а је, на- име, предложено да се у „објекте за које се не издаје грађевинска дозвола“ уврсте појединачни ЕД стубови, део нисконапонске мреже, који обухвата подземни 10-киловолтни електровод, типске трафо-станице 10(20)/0,4 кило- волти и део мреже од такве ТС до мес- та прикључка на објекту купца.

Оно, међутим, што је више од деце- није представљало камен спотицања у електродистрибуцији остало је, бар за сада, неизмењено. Како каже Оли- вера Долић, после много примедби које су из ЈП ЕПС-а ишле на то законско решење од 1995, када је Закон о пла- нирању и изградњи донет, чини се да није преостало ниједан аргумент који није изнет. Ипак, и у овој фази припре- ме нацрта новог закона остала је од- редба којом се забрањује прикључак на дистрибутивну мрежу бесправно изграђених објеката. То значи да ће се „дивља“ градња и даље спутавати уз помоћ дистрибутера, и то када је обје- кат већ изграђен.

Како је овакво законско решење на штету дистрибуција, јер они који бесправно граде бесправно се и при- кључују на мрежу, што значи и да бес- правно користе електричну енергију, не плаћајући је, из неких привредних друштава ЕПС-а одлучили су да ипак још једном покушају. Изнова су пред- ложили да се ова законска одредба брише, јер за последицу има генери- сање губитака електричне енергије. Оливера Долић каже да овакво закон- ско решење не може да се оправдава чак ни васпитном функцијом закона, јер за готово деценију и по важења ове законске одредбе бесправна градња није заустављена, а губици електричне енергије су итекако порасли. Но, они који доносе закон имају последњу реч.

А. Цвијановић

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА СИТУАЦИЈА

Струје - и за ИЗВОЗ

Захваљујући великим дотоцима, проточне хидроелектране у фебруару произвеле 28 одсто више од планираног, а сличан тренд настављен и овог месеца. – Електричне енергије из свих електрана има довољно, тако да ремонти могу да се обављају без тешкоћа

Прва недеља овога месеца била је око два степена топлија од просечне у марту, а средња дневна температура кретала се око 9 степени Целзијусо- вих. Просечна дневна потрошња елек- тричне енергије у Србији, без Космета, била је на нивоу балансиране за овај месец и дневно се кретала око 106 ми- лиона киловат-сати. Све расположиве електране у систему ЕПС-а, изузев ТЕ- ТО, дневно су производиле онолико енергије колико је предвиђено да просечно дневно производе у овом месецу. При томе, резерве угља на депонијама нешто су веће од баланси- раних, а енергетски садржај у језери- ма акумулационих ХЕ за 300 милиона kWh премашује балансиране количи- не и већи је од садржаја који је био на почетку ове зиме.

Пуне акумулације

И то није све! У Дирекцији ЕПС-а за трговину електричном енергијом најављују да вода тек стиже Дрином и Дунавом, тако да се у пролеће ула- зи са веома добром хидролошком ситуацијом. Миладин Басарић, ди- ректор Сектора за енергетско плани- рање и управљање у овој дирекцији, објашњава да то значи да имамо и веома повољну електроенергетску ситуацију, јер се добар део енергије производи у хидросектору, са мањим трошковима од оних у производњи ТЕ на угаљ, што са смиреном потрошњом оставља довољно простора да ремон- ти на време крену и да се обављају без тешкоћа и без ризика за сигурно извр- шење билансних обавеза.

У марту је, у ствари, настављен тренд повољне хидрологије из треће декаде јануара, па потом и фебруара, месеца када су велики дотоци омогућили да проточне ХЕ у фебруару за 28 процена- та премаше план производње. Другим речима, са остварених 970 милиона kWh у фебруару, оне су систему дале 46 одсто више енергије него у истом

месецу прошле године иако је прошле године фебруар имао 29 дана. Такође, акумулационе ХЕ (са ХЕ „Газиводе“ и ХЕ „Пива“) произвеле су прошлог месеца више од планираног, али су и поред тога њихова језера значајно попуњена, за случај да изостану пролећне кише. Штавише, дотоци су били тако добри да је, поред оптимизације производње, било могуће да се део енергије прода на слободном тржишту. У фебруару је продато око 26 милиона kWh, а за март је уговорена продаја око 27 милиона kWh. Такође, планира се додатна про- даја у овом месецу.

Смањена потрошња

На крају зиме, дакле, све потре- бе за електричном енергијом, укљу- чујући и обавезе по основу годишњих и дугорочних уговора, подмирују се из сопствених расположивих капаци- тета, а уместо планираног увоза, ЕПС извози струју. Отуда се у извршењу би- ланса једино поставља питање колико је који од примарних енергената у функцији. С обзиром на то да је у феб- руару хидроенергија имала примат, производња у термоелектранама на угаљ била је мања од планиране. Оне су, без ТЕ „Косово“, произвеле 2,064 милијарди kWh. Прошлого месеца, та- кође, значајније је потискивана скупа производња у ТЕ-ТО, које су систему дале тек петину планиране електрич- не енергије за тај месец. Биле су ан- гажоване само када је то било нужно због потреба грејања Новог Сада.

Да подсетимо, прва половина фебруара била је топлија од просе- ка, а друга хладнија. Средњемесечна температура, пак, била је 2,8 степени Целзијусових, што је опет више од просека за тај месец, и то за 0,9 сте- пени. Просечан дневни бруто конзум кретао се око 133 милиона kWh, или готово 10 милиона дневно више него у првој мартовској недељи.

А. Ц.

Заједнички до нових мегавата

У Београду 11. фебруара представљено Идејно решење коришћења хидроенергетског потенцијала горње Дрине и Сутјеске на територији Републике Српске. - Ускоро оснивање заједничког предузећа

Жељно ишчекивано Идејно решење коришћења хидроенергетског потенцијала горње Дрине и Сутјеске на територији Републике Српске, као и Студија оправданости, коначно су 11. фебруара 2009. године, предочене електропривредним посленицима ЕПС-а и ЕРС-а (Електропривреде Републике Српске). Том чину, који практично означава почетак сарадње две електропривреде на коришћењу преосталог дринског хидропотенцијала, присуствовали су и министри енергетике Србије и Републике Српске, проф. др Петар Шкундрић и Слободан Пухалац, као и генерални директори ЕПС-а др Владимир Ђорђевић и ЕРС-а Бранислава Милекић.

- Сада нам предстоји - рекао је после представљања наведених докумената министар Пухалац - да у кратком временском року на најбољи начин завршимо све послове на реализацији ове инвестиције, коју чекамо, ево, већ четврт века! Можете рачунати да ћемо ми озбиљно анализирати закључени протокол и максимално убрзати све послове у вези с оснивањем заједничког предузећа.

- Јасно се сада показало да нема бољег хидропотенцијала од Дрине, а

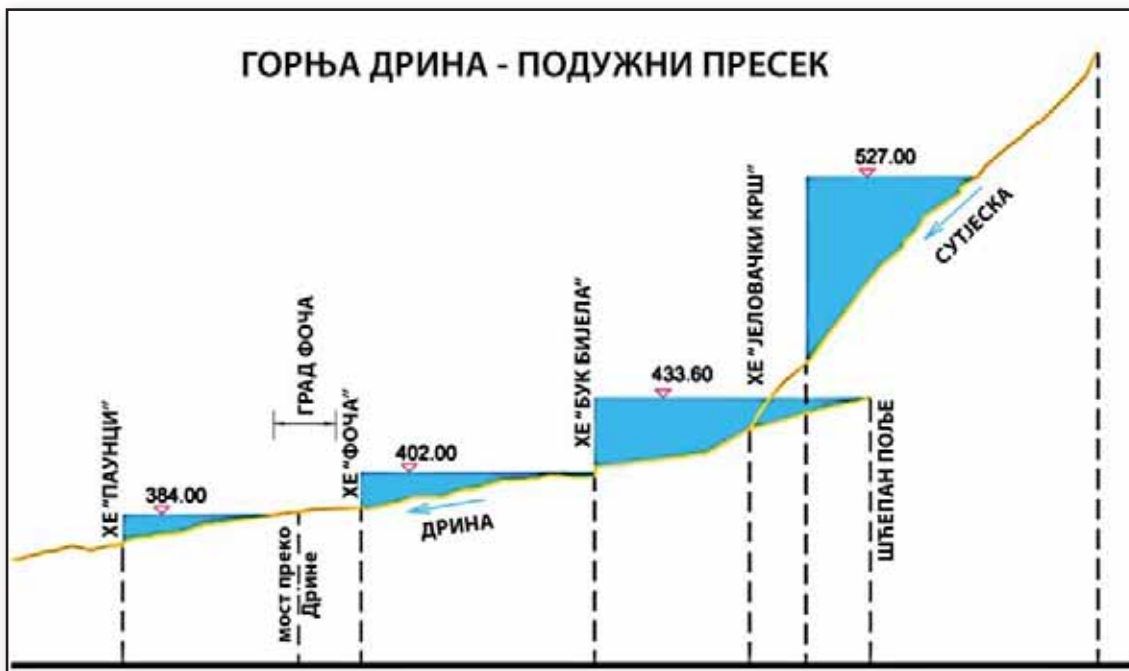
све остало зависиће у првом реду од политичког договора, који треба да уследи на нивоу двеју влада и електропривреда. Потребно је да обе стране имају свој максимални интерес, који је још раније испољен и сада постоји услов за брзу реализацију договора. Ово је добро представљен увод и темељ, а велико је интересовање и потенцијалних стратешких партнера за улазак у ове послове - рекао је Петар Шкундрић. Он је касније (26. фебруара) на једном скупу у Лозници изјавио да постоји договор Србије и Републике Српске да се укупни неискоришћени хидропотенцијали на Дрини дели пола-пола, напоменувши да је, према једној ранијој студији, на току Дрине могуће инсталирати око хиљаду нових мегавата.

Ускоро оснивање заједничког предузећа

Драгомир Марковић, директор Дирекције ЕПС-а за стратегију и инвестиције, рекао је потом да следи и низ правних потеза везаних за оснивање заједничког предузећа; избор органа управљања, директора заменика директора, председника Управног одбора, као и друго.

Све то би требало да буде припремљено пре потписивања уговора о оснивању предузећа. Потом следе регистрација, отварање рачуна, уписивање у судски регистар, план пословања... Уговор о оснивању заједничког предузећа „ХЕ Горња Дрина“, у облику друштва с ограниченом одговорношћу, усагласили су и парафирали представници оснивача ЈП ЕПС, Мешовити холдинг ЕРС и „Хидроелектрана на Дрини - Вишеград“.

Предочавајући присутнима Идејно решење коришћења хидроенергетског потенцијала Дрине и Сутјеске, Радмилло Глишић, представник „Енергопројект-Хидроградње“, напоменуо је да је овим пројектом обухваћен простор од Устиколине до Шћепан Поља (границе са Црном Гором) и да је дефинисано коришћење расположивог хидроенергетског потенцијала са четири хидроелектране: Бук Бијела, Фоча и Паунци на Дрини и Сутјеска на истоименом водотоку. ХЕ Сутјеска није овом приликом посебно представљана. Пројекат предвиђа да би ХЕ „Бук Бијела“ требало да има снагу око 115 мегавата и годишњу производњу око 370 милиона киловатсати. Њена изградња стајала би 163 милиона евра. Ова електрана градила би

„Каскаде“ на Дрини

се заједно са ХЕ „Фоча“ снаге 52 мегавата. Она би годишње требало да производи око 184 милиона киловат-часова, а коштала би 109,9 милиона евра. ХЕ „Паунци“ располагала би снагом од 36,64 мегавата, годишње би производила око 154 милиона киловат-часова, а стајала би 100,2 милиона евра. Очекује се да би и једна прибранска електрана могла да има 35 мегавата и производи око 90 милиона киловат-часова годишње, а коштала би око 62 милиона евра. Укупно би се, дакле, годишње производило око 800 милиона киловат-часова.

Укупно улагање 435 милиона евра

Први киловат-сати могли би, како је речено, да се очекују 2015. године, а вредност укупне инвестиције била би на нивоу од око 435 милиона евра. Има и већ реализованих послова (истражни радови, одређени инфраструктурни објекти...) и то за ХЕ „Бук Бијела“ (4,5 одсто од планиране инвестиције) и ХЕ „Фоча“ (3,1 одсто). Само опрема за ХЕ „Бук Бијела“, како је процењено, требало би да стаје 76 милиона евра, за ХЕ „Фоча“ 46 и за ХЕ „Паунце“ 47 милиона евра. Према приказаном идејном решењу период поврата инвестиција за ХЕ „Бук Бијела“ је девет година, Фочу 14 и Паунце 19 година. Сопствена средства улагала би се на нивоу од 25 одсто, банкарски кредити би у просеку учествовали са око 45 одсто и кредити испоручилаца опреме са тридесетак одсто. Предвиђена је и дивиденда од 12 одсто.

Сваки од ових објеката може да се заврши за четири и по године, а којим редоследом то намећу економско финансијски показатељи. Хидроелектране „Бук Бијела“ и „Фоча“ ће се градити

Италија и Србија потписале Протокол о сарадњи у енергетици

Српски министар рударства и енергетике Петар Шкундрић и италијански министар за економски развој Клаудио Скајола (Claudio Scajola), потписали су 9. марта 2009. године у Београду Протокол о сарадњи у енергетици.

Италијански министар је рекао да Србију и целу регију треба да занима већа производња електричне енергије, као и ширење експлоатације угља наглашавајући да италијанска компанија „Едисон“ има конкретне пројекте за то.

Он је најавио и сарадњу на водотоку реке Дрине на којем може да се направи и једно хидроенергетско постројење од велике користи. На основи овог протокола, како је рекао Скајола, моћи ће да се оствари ново електроенергетско повезивање Црне Горе и Италије.

Недавно су поједини црногорски медији писали о озбиљним замеркама Италије Влади Црне Горе на одустајању од градње највероватније најисплативије хидроелектране у Европи ХЕ „Бук Бијела“, у Сарадњи са Републиком Српском и Србијом, чиме је њена снага сада сведена са 450 на 115 мегавата.

У интервјуу Политици Скајола је рекао да Италија намерава да обнови сарадњу у преносу електричне енергије са Црном Гором, а споразум са Републиком Српском би требало да омогући да фирме из Србије и Италије што пре заједнички наступе у изградњи хидроцентрала на водотоку Дрине.

заједно. ХЕ „Сутјеска“ би са вршним радом могла да се наметне као следећа, док најлошије елементе за сада има ХЕ „Паунци“.

Овом приликом Олга Здравковић из „Енергопројекта“ је напоменула да су готово све европске земље искористиле своје хидропотенцијале и да економски параметри указују да је оправдана изградња свих ових хидроелектрана и то су свакако атрактивни објекти за концесионаре, а постоје и повољни услови њиховог финансирања.

Разуме се, постоји ту и сијасет других података, али се свакако намеће оно најболније питање: шта се све изгубило одустајањем Црне Горе од овог пројекта, због наводног угрожавања кањона Таре. На овом скупу то питање је поставио проф. др Никола Рајаковић, државни секретар за енергетику у Влади Србије, а Радмило Глишић нагласио да је због тог, многим стручњацима потпуно неразумљивог потеза, брана на Дрини морала да се снизи за чак 64 метра, а снага ХЕ „Бук Бијела“ да се смањи са око 450 на неуних 115 мегавата?!

Др Дејан Дивац, директор Завода за бране и хидроенергетику, руднике и саобраћајнице Института за водопривреду „Јарослав Черни“, додао је да би годишња производња „велике“ ХЕ „Бук Бијела“ износила око 1,15 милијарди киловат-часова, а „ниске“ око 370 милиона. Изградња „велике“ ХЕ, била би знатно повољнија, па је велика штета што је Црна Гора изашла из овог пројекта, нагласио је Дивац.

Д. Обрадовић

Политика „потопила“ велику електрану и велику корист

Одустајање Црне Горе од заједничке градње ХЕ „Бук Бијела“ и њено свођење са 450 на 115 мегавата (односно на трећину првобитно планиране годишње производње) стручњаци оцењују као не-схватљив потез

Др Дејан Дивац, директор Завода за бране и хидроенергетику, руднике и саобраћајнице Института за водопривреду „Јарослав Черни“, недавно је за наш лист изјавио да је дрински слив сасвим сигурно најинтересантнији неискоришћени хидропотенцијал, а тренутно је најатрактивнија горња Дрина, на територији Републике Српске. За ЕПС би било веома значајно да са већ изграђеним објектима на Дрини учествује и у градњи нових електрана, јер би и њихово заједничко коришћење допринело да ЕПС постане изузетно електропривредно предузеће. Дрина има двоструко већи проток него слив Мораве, иако је овај други двоструко већи. Може да се каже да је Дрина четири пута воднија и налази се на планинском подручју, док у сливу Мораве има насеља, индустрије и знатна су загађења, тако да ту постоје доста велика ограничења када је градња електрана у питању. Дивац је тада истицао да су и без „велике“ ХЕ „Бук Бијела“ све наведене хидроелектране профитне и да их, без икакве сумње, треба градити.

Заштита кањона који није угрожен

- Разуме се, било би добро да Црногорци одустану од свог изласка из пројекта, наводно због заштите кањона Таре. Свакоме ко се у ово иоле разуме јасно је да акумулација ХЕ „Бук Бијела“ (висока) уопште не би залазила у национални парк нити угрожавала кањон Таре. То нема никакве везе и невероватно је да се о томе уопште разговара. Црногорска власт добро зна да би ова електрана била сигуран извор енергије за решавање тамошњих веома растућих струјних дефицита. Али, изгледа да је та власт сада талац сопствених одлука и одређених партијских компромиса, који су јој били потребни у време удаљавања од Србије односно СРЈ. Међутим, сада би свакако могла поново да се размотри цела ова ситуација, па уместо ондашње Декларације да се изгласа друга у корист заједничке градње „Бук Бијеле“ са Србијом и Републиком

Др Дејан Дивац

Српском - рекао нам је тада др Дивац.

Он је и приликом ове презентације Идејног решења напоменуо да би то свакако било веома корисно, али да, нажалост, нема више шта да се чека. Јер, уколико би се и хтела промена, сада се поставља питање колико би времена било потребно да се у Скупштини Црне Горе промени наведена декларација, као и да се промене Просторни план Црне Горе и Стратегија енергетског развоја у којима нема ХЕ „Бук Бијела“?! Веома дуго се чекало и мада је свакако штета градити Бук Бијелу „нисуку“ снаге око 115 уместо „високе“ снаге око 450 мегавата, која спада у најатрактивније хидроенергетске пројекте, није се имало куд него да се приступи овој варијанти, оцењује Дивац.

И још нешто. Када се о свему овоме прича, неправедно би било изоставити једног човека, од струке и звања, који је од самог почетка и стручно и емотивно везан за овај пројекат. Инжењер Мирко Остојић, који живи у Фочи и сада чини све не би ли се победио овај невиђени нонсенс. Рођен је управо на тој грудни, познаје сваки камен на месту где треба да се гради ХЕ „Бук Бијела“ и све детаље око њене градње. Он већ више од три деценије бије све стручне и нестручне битке не би ли убедио оне који одлучују да наставе градњу овог хидроенергетског бисера.

Стручњаке је убедио, али никако не може да схвати да постоји политика која то не разуме и не уважава, чинећи тако неизмерну штету свима. Тешко је израчунати колико је од тада киловатсати улудо „протекло“ Дрином, а с тим и оно што би донело и те какву корист и бољитак не само овом крају већ и у знатно ширим размерама.

Неумољиви Зелени

И одиста не улази у здраву памет да неко може да се изјасни против учешћа у таквој заједничкој користи. Наводно су „Зелени“ у Црној Гори свему томе кумовали, вели Остојић. Њих укупно 38 дођоше ономад на реку Тару. Исписаше некакве транспаренте да не дају да се потопаи кањон. Нашироко их је тада „усликала“ тамошња телевизија и дала свему томе огроман значај. Позвао је одмах потом Остојић „Зелене“ и друге еколошке првоборце да им покаже да ништа од тога што они причају овим пројектом неће бити нарушено и да акумулација до кањона уопште неће ни доћи!

Не хтедоше ни да чују, нити су послушали црногорске електропривредне стручњаке, који су, такође на то указивали. Извесно је да је ту било и каквих других интереса, али Декларација о заштити кањона Таре се ипак прогурала у Скупштини Црне Горе. Чекало се затим још неко време, а онда је из Црне Горе почетком 2008. године стигло званично „не“?!

И шта друго, Србија и Република Српске преломиле су да саме иду у овај пројекат. Неће, дакле, бити првобитне велике користи, али ће користи свакако бити. Завршена је ова нова, да кажемо скраћена, варијанта коришћења хидроенергетског потенцијала горње Дрине и, по свему судећи, остаће само уздаси и сећање на то како је због ситних мештарења и политичко-шићарцијских схватања тако олако одбачен највероватније најисплативији хидроенергетски пројекат у Европи.

Д. Обрадовић

Мале електране као спас

У Македонији, БиХ, Грчкој и Црној Гори реализују се дугогодишњи планови изградње електрана капацитета од пет до петнаест мегавата инсталисане снаге. - Словенија ремонтује све хидроелектране на Драви и гради нове на Сочи

Највећа зависност од хидрологије у Европи је на Балкану. Годишњи мањак је преко 22 милијарди киловат-сати, а цене електричне енергије на велико иде и до 70 евра за мегават-час. Убедљиво у најтежој ситуацији је Албанија која готово у потпуности зависи од дотрајалих хидроцентра-ла и дебело плаћа прескупу струју на међународном тржишту киловата.

Суочени са оваквим стањем, стручњаци у земљама насталим распадом некадашње Југославије, али и у Грчкој, Бугарској и Румунији, излаз виде у планском ремонту постојећих хидроелектрана и градњи на десетине мини електрана инсталисане снаге од 5 до 15 мегавата.

Наш јужни комшија, Македонија, расписала је пре две године други тендер за концесију да се на 60 локација граде мале хидроцентралне инсталисане снаге до 5 мегавата. Реч је о сливовима река Црни Дрим, Злетовица, Вардар и Струмица. Регулаторна комисија је објавила и тарифе за струју из малих електрана. Она се креће од 4,5 до 12 центи по киловату. Иначе, Македонци су већ ревитализовали девет мини електрана са укупном снагом од 40 мегавата. Посебно је занимљив хидросистем Злетовица, чиме ће се решити водоснабдевање Штипа, Кратова, Светог Николе, Пробиштипа, Лозова и Карбинца. Пројекат ће се реализовати у три фазе. У првој предвиђена је изградња бране од 75 метара и система водоснабдевања. Вештачко језеро је лоцирано у Осоговским планинама. У другој фази изградиће се систем за наводњавање 3.100 хектара у региону Пробиштипа. Трећа фаза обухвата изградњу три хидроелектране: ХЕ „Злетово I“ (реке Емиричка и Ванечка), ХЕ „Злетово II“ (реке Емиричка и Злетовска), ХЕ „Злетово III“ (Зеленградска и Злетовска река). Вредност посла је 150 милиона евра, уз финансирање јапанске владе и конзорцијума међународних банака.

Црна Гора је мала земља са завидним хидропотенцијалом, који је искоришћен са само 17 одсто. Зато је Министарство енергетике направило

Највећа бугарска брана „Студен Кладенец“

Румунска брана „Тарнита“

озбиљне планове за изградњу четири ХЕ на Морачи и једне на Пиви. На Морачи би се градиле: ХЕ „Андрејево“ са браном високом 150 метара, ХЕ „Расловици“, ХЕ „Милуновици“ и ХЕ „Златица“ са браном високом 60 метара. Укупна инсталисана снага четири хидроелектране је 238 мегавата, а годишња производња била би 700 милиона киловат-сати струје. То је тренутно четвртину произведене електричне енергије у Црној Гори. Највећи отпори су око изградње ХЕ „Андрејево“, јер манастиру Морача прети опасност од потапања због подизања нивоа реке. Иначе, у ХЕ „Пива“ ради се на повећању снаге у сва три агрегата.

Када је реч о мини хидроелектранама, предвиђено је да се на 29 водотокова граде нови капацитети снаге до 9 мегавата. Од већих река, то су Пива, Комарница, Лим, Зета, Морача, Ибар, Ђехотина, Тара и део Граховског језера.

Румунија, поред заједничких послова с нама на одржавању две велике хидроелектране на Дунаву, много очекује и од десетина малих на реци Олт, са инсталисаним капацитетом од 1.200 мегавата.

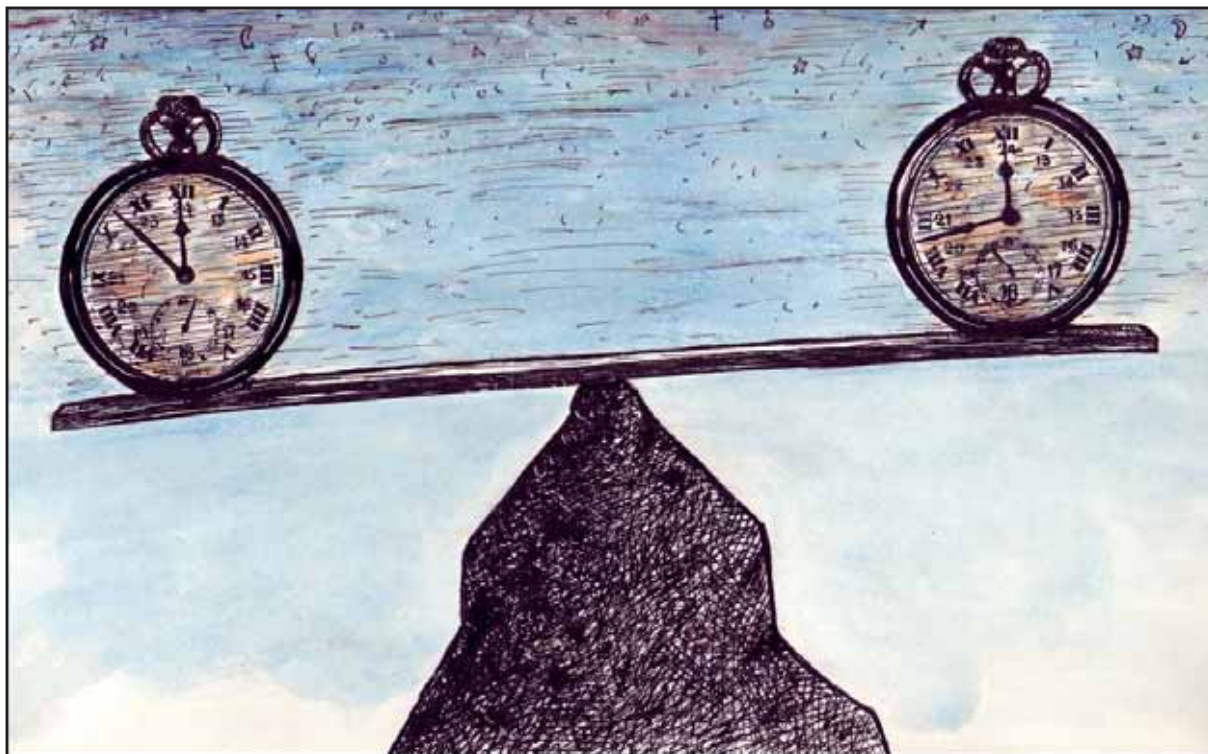
Босна и Херцеговина је у очекивању реализације већих пројеката на Дрини. Паралелно, ради се на унапређењу мањих капацитета. На подручју Мартин Брод, код манастира Рмањ, у близини Дрвара, предвиђена је градња ХЕ са два генератора по 36 мегавата. На Требишњици, Врбасу су већ урађени пројекти за чак 75 малих хидроцентра-ла од 1 до 5 мегавата. Посао је вредан 75 милиона евра. Прошле године је са норвешком компанијом „Стаф Крафт“ склопљен уговор о изградњи мање проточне електране укупне снаге 70 мегавата, од Трна до ушћа Врбаса у Саву. Вредност посла се креће између 70 и 100 милиона евра.

Чешка компанија ЧЕЗ планира у БиХ изградњу осам средњих ХЕ снаге од 50 до 100 мегавата у следеће три године. Реч је о инвестицији од 1,4 милијарде евра. Коначно, аустријска компанија „Арет“ је ангажована око изградње ХЕ „Устоколина“ (3 пута по 22 мегавата), ХЕ „Врандук“ 2 (22 мегавата), ХЕ „Манастир“ (2 пута по 36 мегавата) и ХЕ „Врило“ (42 мегавата).

Хрватска је привела крају стари пројекат ХЕ „Лесце“ од 42 мегавата. Током године он треба да уђе у електроенергетски систем. Поодавно је урађен пројекат за ХЕ „Ново Вирје“, лоцираној у близини мађарске границе, снаге 138 мегавата. Вредност посла је пола милијарде евра.

Словенија дужи низ година плански ремонтује осам хидроелектрана на Драви (укупно је подигнуто 22 са словеначке и хрватске стране). Укупна инсталисана снага осам дравских електране је 575 мегавата. Током ове године требало би да се заврши и ремонт ХЕ „Златоврсје“, вредан 62,2 милиона евра. У току су радови на пумпно акумулационој ХЕ „Козјак“. ХЕ „Авце“ на Сочи је пуштена у рад и производиће 426 милиона киловат-сати. Посао вредан 87 милиона евра одрадила је јапанска компанија „Сумитомо“. На Мури се планира изградња неколико мањих хидроелектрана. На Сави је актуелна ХЕ „Бостан“, а успешно је модернизована и ХЕ „Медводе“.

Б. Сеничић

Илустрација: Д. Лудвиг

Кога штите?

Упркос апелима на домаћинско понашање у потрошњи уштеде се постижу само кад неке врсте енергије нема

Већина средстава јавног информисања свакодневно објављује поруке о расипничком понашању потрошача енергије, најчешће баш електричне енергије. Износе се конкретни подаци о томе колико пута више енергије трошимо од суседа и неких развијенијих земаља и апелује на домаћинско понашање, искључивање сијалица у просторијама у којима се не борави, препоруке о грејању, кувању и уопште коришћењу апарата у домаћинствима. Упркос јасних и свима прилагођених порука ефекта нема, уштеде се постижу само кад неке врсте енергије нема, кад се водови или трафо-станице искључе због кварова или кад увозни гас не стиже како је било недавно.

Не треба много трагати за узроцима таквог стања, знају их сви, од произвођача енергије, преко купаца до надлежних који одлучују о ценама. Основни узрок су, заправо, нереално ниске цене електричне енергије, које већ дуго немају директну везу са економијом. А ниво цена, заправо рачун који купац плаћа, основни је мотив сваке акције разумног понашања, уштеде и умањења издатака за елек-

тричну енергију. Управо то показују искуства свих земаља у којима се води тржишна политика цена.

Парадоксално је да институције Владе Србије које о ценама одлучују врло прецизно, а и по професионалним квалификацијама и по положају све то и одлично знају, користе увек исто "оправдање": да становници Србије не могу да плаћају економску цену електричне енергије. Истина је да свака одлука о поскупљењу наилази на одијум, али је, исто тако истина да се троши знатно више од суседних земаља, какво год поређење правили. Због наводне политичке потребе заштите стандарда становништва и стабилности економије никако да се створе услови за реалне, економске цене струје. Увек нешто смета, једном су то избори, други пут спречавање бујања инфлације, трећи пут финансијска и економска криза... једноставно нема никаквих изгледа да електрична енергија постане роба која има тржишну вредност.

О последицама такве политике цена и такве социјалне политике све је већ речено, али вреди поновити да се цех мора платити и да нема ко да пла-

ти осим грађана које наводно штитимо. Суштина је, заправо, у питању кога владајуће партије штите. Недавно су објављивани опширни извештаји кад су екипе дистрибуција "секле" струју дужницима. Из њих је јасно да сиромашна домаћинства, пензионери и социјално угрожене категорије грађана уопште нису међу великим дужницима. Напротив, углавном уредно подмирују рачуне. Дужници и то велики, са значајним сумама и дугим роковима, најчешће су богатији купци који сигурно не спадају у социјално угрожене случајеве.

Од те констатације до закључка да се ниским ценама штите расипници само је корак. Нереалним ценама се наноси директна штета државној компанији која производи електричну енергију, посредно кочи укупан развој државе и друштва, а на социјалном плану продубљује се разлика између имућнијих и сиромашних. Сиротиња тако посредно плаћа обест имућних.

На оно основно питање кога штите надлежни одговор је ваљда јасан. Штите себе, власт, своје позиције...

Драган Недељковић

Одлагач 8500 у пробном раду

До краја јула машина тешка око три и по хиљаде тона и вредна више од седам милиона евра део новог јаловинског система

На Површинском копу „Тамнава-Западно поље“, крајем фебруара, пуштен је у пробни рад нови одлагач 8500 који ће, када све буде готово, бити део новог јаловинског система. Монтажа овог система почела је у новембру 2007. године. Овом свечаном чину присуствовали су, између осталих, Радивоје Милановић, државни секретар у Министарству за рударство и енергетику, Слободан Митровић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за стратегију и инвестиције, Добривоје Стефановић, пројект-менаџер у овом послу, као и представници про-

Са пуштања у пробни рад новог одлагача

извођача опреме - ТКФ (Tysen Krupp Foerdertechnik), FAM, TAKRAF и главног извођача и испоручиоца дела опреме фирме „Колубара-Метал“.

Како је истакао Владан Јовичић, директор ПД РБ „Колубара“, веома је значајно што овај велики посао, вредан око 77 милиона евра (од чега су средства ЕПС-а и „Колубаре“ око 11 милиона) улази у завршну фазу. Јер, ради се о хитном инвестиционом програму који се реализује како би се правовремено створили услови за повећану испоруку лигнита.

Према Јовичићевим речима, тај посао биће окончан до краја јула ове године када ће нови јаловински систем на овом копу ући у пробну производњу.

Систем, који ће бити дугачак око седам и по километара, сачињаваће пет независних целина (глодар, систем трачних транспортера, систем транспортних трака, одлагач, погонске станице са расподелним уређајима), а његов годишњи капацитет пројектован је на дванаест милиона кубика. Нови систем припада најновијој генерацији

рударске механизације која се користи у површинској експлоатацији лигнита, а његова куповина и монтажа финансира се кредитима које су обезбедиле Европска банка за обнову и развој и немачка KfW банка.

Главни подиспоручиоци опреме су фирме „Колубара-Метал“, који ће у овај систем уградити око 22.000 тона материјала, од чега ће око 7.000 тона различитих делова бити направљено у његовим погонима и „Гоша“ из Смедеревске Паланке (за челичне конструкције), док је испорука одговарајуће електроопреме уговорена са немачком фирмом АВВ.

О каквом и коликом је послу реч, можда, најречитије говори податак да је укупна тежина купљене опреме око двадесетак хиљада тона и да су за њено „складиштење“ и монтажу морала бити припремљена два плаца од којих један захвата површину од пет хектара! Комплетна монтажа новог јаловинског система требало би да буде завршена до краја јула када би, ако не буде непланираних тешкоћа, требало да крене са пробном производњом. Уз планирану набавку још једног одлагача (за међуслојну јаловину) и једног бандвагена, тиме ће бити заокружена потребна рударска механизација за овај коп.

Одлагач 8500, до тада, радиће на постојећем јаловинском систему, а током тог периода биће урађене све неопходне провере квалитета монтаже, као и доказивање пројектованог капацитета. Капацитет новог система је око 8.500 кубика јаловине (на сат) а очекивана производња (на годишњем нивоу) тринаест милиона кубика.

М. Тадић

Почели ремонти у РБ „Колубара“

Ремонтом Другог јаловинског система на Површинском копу Поље „Д“ почели су редовни годишњи ремонти на Површинским коповима РБ „Колубара“. У редован годишњи ремонт овај систем ушао је крајем фебруара, а планирано је да се посао уради за двадесетак дана. Током тог периода биће обављена оправка или замена оштећених и дотрајалих делова на глодару, погонским станицама, транспортерима и одлагачу. После тога уследиће ремонт јаловинског система на копу „Тамнава-Западно поље“, а онда ће (током априла и маја) бити обављени редовни ремонти угњених система.

Средства за овогодишње ремонте, како сазнајемо, осетно су умањена у односу на претходну годину, што ће неизбежно утицати и на квалитет и количину обављених послова. То се, међутим, како се истиче, неће пресудно одразити на погонску спремност система и безбедност људи и механизације.

Радове на ремонту глодара и одлагача обављају стручне екипе „Колубаре-Метал“ док су за трачне транспортере и погонске станице задужени људи из радионица копова. Редовни годишњи ремонти на колубарским коповима требало би да се заврше до краја октобра.

Вишеструко значајна инвестиција

У производним капацитетима у експлоатацији између 70.000 и 80.000 ролни, а годишње се купује између 15.000 и 20.000 нових

У присуству великог броја запослених техничке струке у ПД „ТЕ-КО Костолац“ представљен је крајем фебруара досадашњи рад на изради вишеструко значајног и мултидисциплинарног пројекта, чији су аутори професори Машинског факултета из Београда:

Радивоје Митровић, Градимир Ивановић и Милан Тасић. Реч је о пројекту који ће дугорочно решити већу поузданост рада ролни на транспортним системима са посебним акцентом на испитивање њиховог рада у експлоатационим условима. Овај пројекат,

истовремено, треба да отвори нову развојну перспективу запосленима у ПД „Производња, ремонт и монтажа машина и опреме“ као произвођача ролни.

- По значају и комплексности тај проблем заслужује озбиљан приступ на највишем стручном нивоу - рекао је Драган Јовановић, заменик директора ПД „ТЕ - КО Костолац“. - У протеклом периоду било је и компликованих ситуација које су за последицу имале теже погонске проблеме, за које се испоставило да је узрок у транспортним ролнама. На производним капацитетима у експлоатацији је између 70 и 80 хиљада ролни, а годишње се купује између 15 и 20 хиљада нових, што веома оптерећује буџет ПД. Како је Јовановић још истакао проблем се може решити куповином ролни од реномираних светских произвођача, али с обзиром на костолачке потенцијале и ресурсе, идеја је да се они афирмишу као будући инвеститор који ће сутра тачно знати шта тражи. Није тајна да је било проблема са набавком ових машинских елемената, настоји се да се то унапреди и ПРИМ је изабран за партнера са којим ће се радити у будућем периоду. Према речима Драгана Јовановића, тај пројекат требало би да дефинише све захтеве у смислу квалитета које би требало да садржи овај машински део. Циљ је, такође, и да се реше конструкциони проблеми, начин израде, експлоатације и одржавања, а израдом и имплементацијом информационог система створиће се услови за савремено праћење комплетног стања овог у производном процесу изузетно важног машинског склопа. А самим тим требало би да се дотакне и укупан однос према машинским елементима и постројењима, с тим што ће у знатној мери исти принципи важити и за све остале типове опреме и уређаја..

С. С.

Ка већој поузданости рада ролни

У следећим месецима бољи рад јаловинских система

Мањак откривке биће надокнађен

Производња угља у јануару и фебруару изнад плана

На састанку Производно-техничког колегијума ПД „ТЕ-КО Костолац“ између осталог, разматрана је погонска спремност копа „Дрмно“, односно разлози због којих је јануарски план откривке у подбачају.

- Производња угља у јануару била је стабилна и износила је 16 процената изнад плана. Залихе угља на депонији „ТЕ Костолац Б“ су добре, али у јануару је дошло до њиховог убрзаног пражњења у „ТЕ Костолац А“. Разлог за то били су неповољни временски услови због којих је одвоз угља са дробилане копа „Дрмно“ био испод планираних количина. Ситуација на угљу и откривци, последњих дана јануара, због обилних падавина поготово на копу

Дрмну, може се окарактерисати као елементарна непогода - рекао је Веселин Булатовић, директор Дирекције за производњу угља ПД „ТЕ-КО Костолац“. - Приступни путеви дуж етажа не постоје и немогуће их је због велике навлажености земље урадити. Тло више не упија воду тако да се она разлива по површини. Очекујемо да се по престанку падавина ситуација поправи. Услови у којима смо радили изискивали су дуже интервенције, примопредају...

Како је још истакао Булатовић, ни у фебруару рад јаловинских система није био много бољи, с обзиром на то да се ситуација не може преко ноћи поправити. Заостатак у односу на јануарски план откривке износи око

300.000 кубика, а предстоје и технолошки захвати на великим системима, које је неопходно извести. Последица за угљем неће бити, јер је откривено већ два и по милиона тона. А мањак у производњи откривке биће надокнађен у следећим месецима. Производња је, значи, у истој мери зависила од ПД „ТЕ-КО Костолац“ колико и од временских прилика. И у фебруару сви су изгледи да се неће реализовати план производње, јер на тим системима предстоје технолошки захвати. Али, зато како је истакао Булатовић, у марту и априлу очекује се да ће производни биланс бити на нивоу планираних количина откривке.

С. Срећковић

Улагања од око 300 милиона евра

У 2009. и у следеће две године поред, основног циља подизања расположиве снаге блокова, значајна средства намењена и програму заштите животне средине

Да би се постигла боља енергетска ефикасност и расположивост блокова, у 2009. и у следеће две године, поред редовних активности, у капиталне ремонте и модернизацију производних јединица у ТЕ „Костолац Б“ биће уложено око 300 милиона евра. Поред основног циља - подизања расположиве снаге блокова, значајна финансијска средства намењена су и реализацији програма заштите животне средине у окружењу термоелектрана. То се, поред осталог, односи на модернизацију електрофилтера и на знатније смањење нивоа прашкастих материја у атмосферу. Како је предвиђено, капитални ремонт блока Б 2 предстоји 2010, Б 1 2011. године. А да би се на време обезбедили потребна опрема и делови, поред овогодишњих ремонтата који почињу крајем марта, у току је и припрема тендера за капитални ремонт и модернизацију блока Б 2.

- Према електроенергетском билансу ЕПС-а на блоку Б 1 ове године предстоји продужени ремонт од 45 дана и ако не дође до измена почеће 21. марта. На блоку Б 2 у плану је стандардни ремонт од 30 дана, а радови би почели 25. априла - каже Златко Закошек, директор ТЕ „Костолац Б“. - Имајући у виду да су финансијска средства обезбеђена, Сектору за комерцијалне послове већ је послат захтев за набавку добара и услуга и према нашим сазнањима потребни материјали и делови биће

ТЕ „Костолац Б“: опрема ће бити модернизована и замењена

обезбеђени пре најављеног почетка радова. Основни разлог за продужени ремонт на блоку Б 1 је уградња прошле године исечених лопатица на турбини ниског притиска. Овај посао поверен је пољској компанији „Алстом“.

Од значајнијих послова у овогодишњем ремонту, Закошек је поменуо санацију незаптивених места на систему хлађења статора генератора. Ту су и већ стандардне активности на кот-

ловској опреми и једног и другог блока. Основни послови овогодишњих ремонтата на оба блока, свакако су, повећање њихове енергетске ефикасности, а то подразумева и смањење принудних застоја.

- Много значајнији послови и ове године везани су за капиталне ремонте тих блокова. Ту је реч о значајним улагањима и тендер за блок Б 2, чији капитални ремонт и модернизација предстоје наредне године, расписаће се за око месец дана - истиче Закошек. - Ови блокови на половини су радног века и да би им се повећала ангажована снага и поузданост, знатан део опреме, не само што ће се модернизовати него ће бити и замењен. Студија о оправданости улагања, не само у капиталне ремонте него и у модернизацију постројења, заједно с идејним пројектима, урађена је већ ове године, многобројне активности морају се уговорати, а посебно, када је реч о новој опреми.

Колико је неодложно улагање у даљу модернизацију ових производних јединица и повећање њихове енергетске ефикасности, најбоље говоре подаци о све већим производним плановима. Електроенергетским билансом Србије предвиђено је, наиме, да ТЕ „Костолац“ ове године произведу 5,5 милијарди киловат-часова електричне енергије, што је за 10 процената више у односу на претходну годину.

Ч. Радојчић

Мање лопатица, више паре

Нови дизајн лопатица обезбедио непромењену снагу турбине високог притиска

Претходних неколико месеци, у време повећаних потреба за електричном енергијом, блокови Термоелектране „Никола Тесла Б“ су радили снагом од око 650 MW, али без једне линије загрејача високог притиска и квалитетом угља веће вредности од гарантованог. Такав рад је захтевао температуру расхладне воде нижу од 12 степени, а како истиче Зоран Стојановић, директор ТЕНТ Б, управо због таквог рада смањена је економичност, односно степен корисности блока за око два одсто.

- Прошле године у ремонтима извршена је реконструкција турбина високог притиска, чиме су створени предуслови да турбогенератори оба блока остваре и нову већу номиналну снагу од 667 MW – каже Стојановић. - Повећање снаге блокова остварује се са већим протоком паре кроз турбине. А како је она представљала уско грло, реконструкција је обухватила замену постојећих лопатица новим, другачијег дизајна. Дакле, уграђен је мањи број лопатица, чиме је омогућен већи проток паре, а њихов нови дизајн обезбедио је непромењену снагу турбине високог притиска. Повећање снаге блокова у циљу повећања економичности, расположивости, поузданости и снаге уследио је после уговора са „Алстомом“, у оквиру реализације прве фазе пројекта ЕКО РАМ.

За рад блокова на оптерећењу од 667 MW потребно је остварити око девет одсто већу продукцију паре (2.050 тона на сат), с тим што притисак и температура свеже паре испред турбине високог притиска морају остати као и до сада – 178 бара и 540 степени Целзијусових.

Према Стојановићевим речима, да би се произвела потребна количина паре неопходно је сразмерно њеном повећању протока самлети девет одсто више угља. Уколико је квалитет угља око 7.300 килоцула по килограму, односно веће вредности од гарантованог

Реконструкцијом турбине стварају се предуслови за већу номиналну снагу турбогенератора

квалитета који стиже из рудника, млинови могу самлети и убацити у котлове потребну количину. У случају да је квалитет лигнита испод тога – око 6.700 KJ/kg или још мање вредности, млинови технички не могу обезбедити потребну количину самлевог угља. ТЕНТ Б, у сарадњи са Машинским факултетом, приступио је зато проналажењу могућности повећања капацитета млевења млинова. То је могуће реализовати повећањем пречника односно броја обртаја радног кола или њиховом комбинацијом. После израде главног пројекта реконструкције млинова радиће се на тим изменама на по једном млину у оба блока и обавиће се и друга потребна испитивања и подешавања.

А заједно са Машинским факултетом анализираће се потом постигнути ефекти на реконструисаним млиновима, после чега ће такође такве промене уследити и на преосталих 14 млинова. Машински факултет, упоредо с тим, испитује и могућности рада радних кола млинова са повећаним напрезањима, као и процену њиховог преосталог радног века.

У току испитивања и подешавања котловског постројења блока 2, после прошлогодишњег ремонта,

уочен је и проблем повећаног пада притиска воде и паре при струјању кроз цевни систем котла. Да би се остварила снага блокова од 667 MW, наиме, неопходно је постићи и притисак паре испред турбине високог притиска од 178 бара. За такав ниво, значи, потребно је повећати и притисак напојне воде на вредност која превазилази дозвољени притисак за материјал од којег су израђене цеви улазног грејног тела, односно ЕКО-а. У току је, стога, израда термичког и термохидрауличког прорачуна котлова са предлогом мера за смањење пада притиска кроз котао, а коју такође реализује Машински факултет.

С. Марковић

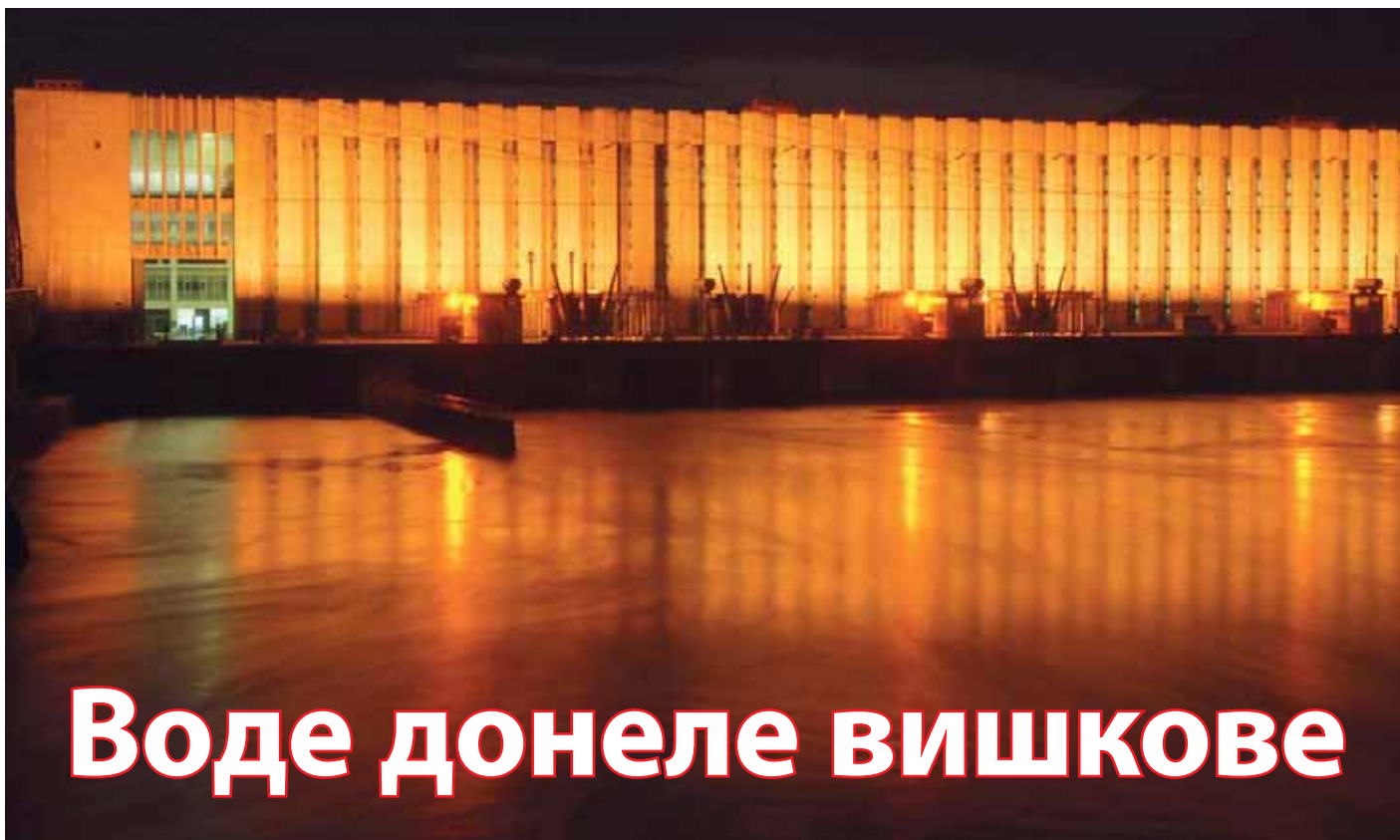
ПД ТЕНТ ОБЕЛЕЖИЛО 39 ГОДИНА РАДА

Три посебна рекорда

ПД ТЕНТ обележило је 6. марта 39 година постојања и успешног рада. Како је тим поводом истакао Драган Поповић, директор ПД ТЕНТ, поздрављајуће госте, у протеклих годину дана пословало се изузетно добро, са пуно нових рекорда од којих се три и посебно издвајају. У 2008. години остварена је највећа производња до сада – произведено је и ЕЕС испоручено је више од 19,78 милијарди киловат-часова електричне енергије. Оборен је, значи, претходни рекорд из 1990. године, а притом захваљујући ревитализацији постројења блокови су боље радили него пре 18 година. Други карактеристичан рекорд односи се на највећу дневну производњу, а постављен је 9. јануара 2009. године и износи 70.943.000 kWh електричне енергије, што значи да се најбоље радило баш када је Србији струја била и највише потребна. Трећи апсолутни рекорд поставио је блок А 4, са непрекидним радом од 8.443 сата.

Пословодству и запосленима ПД ТЕНТ, у име ЈП ЕПС, 39-годишњицу рада честитао је Драгомир Марковић, новоименовани директор ЈП ЕПС, који је рекао да очекује да ће се такви резултати поновити, па и надмашити.

Љ.Ј.

Воде донеле вишкове

У ХЕ „Ђердап 1“ у ова два месеца производња електричне енергије изнад плана за 14, а у ХЕ „Ђердап 2“ за 16 одсто

Производни биланс проточних ХЕ „Ђердап 1 и 2“ у прва два месеца и значајна уштеда воде остварена у акумулацијама вршних постројења „Власинских ХЕ“ и ХЕ „Пирот“, а које су радиле према потребама система, наговештавају успешну 2009. годину за ПД „ХЕ Ђердап“. Производњу изнад плана у јануару и у фебруару остварују обе дунавске хидроелектране и то „Ђердап 1“ за 14, а „Ђердап 2“ за 16 одсто. Уместо планираних милијарду и 24 милиона, електроенергетском систему испоручиле су безмало 1,3 милијарду киловат-часова електричне енергије. Већи део пребачаја од 128 милиона киловат-часова, реализован је на ХЕ „Ђердап 1“. А посебно успешна производња била је у фебруару, када је уместо планираних 442 у њој произведено 560 милиона киловат-часова, или 27 одсто више од плана.

Укупан производни биланс ПД „ХЕ Ђердап“ за прва два месеца делимично „умањују“ друге две чланице, „Власинске ХЕ“ и ХЕ „Пирот“. Како истиче Милош Мартиновић из Диспечерске службе ПД „ХЕ Ђердап“ није било потребе да се ове вршне електране више ангажују, што је и основни разлог што оне нису испуниле планске обавезе. Битно је, међутим,

да су погонски спремне и на располагању систему у сваком тренутку, као и то што повољне дотоке на проточним хидроелектранама, максимално користе да попуне сопствене акумулације у Власинском и Завојском језеру.

Такав тренд очигледно одржаће се и у следећим месецима. Јер, очекују се повећане пролећне воде Дунава, што је уз високу погонску спремност, други основни услов добре производње. Обе ове електране погонски су, значи, спремне да потпуно искористе средином марта прогнозираних седам хиљада кубних метара воде у секунди и укупну дневну производњу могле би да приближе до 30 милиона киловат-часова.

У очекивању још боље хидрологије, на „Ђердапу 1“ обављена је убрзана нега агрегата број 1, која је била планирана за децембар 2008. године. Због потреба електроенергетског система, нега је тада одложена, па је обављена крајем фебруара и то за седам, уместо планираних дванаест дана. Како је објаснио Милорад Гергинић помоћник директора ХЕ „Ђердап 1“ за одржавање, радило се у две смене, како би се добило на времену, уз одржавање квалитета изведених радова.

На овој хидроелектрани у току је, иначе, ремонт бродске преводнице, тачније други део шестомесечног обимног посла, који би требало да овој саобраћајници омогући дужи непрекидни рад од најмање годину дана, битан и због друге фазе ревитализације румунске преводнице.

Према речима Давора Маљковића, шефа преводнице, ремонт је почео још 3. новембра. Током зимских месеци, до 3. марта, радило се у затвореним просторима, а реч је углавном о класичним радовима одржавања и о санацији хидромеханичке и хидрауличке опреме. У марту су започели обимнији и сложенији послови на прегледу и санацији спољних делова преводнице, између осталог, на двокрилним вратима, проточним органима и галеријама, као и на хидромеханичким и хидрауличким системима и инсталацијама. У првој половини априла следи функционално испитивање опреме, како би петнаест дана пре рока (а то је 3. мај по плану) ова преводница преузела превозење бродова у оба смера, низводно и узводно.

Ч. Драгишић
Фото: М. Дрча

Снег оживео агрегате

Прва два овогодишња месеца у знаку обилних падавина, као и отапања снега из планинских подручја. – У ХЕ „Потпећ“ због засутог језера чести и преливи воде

Све четири електране у саставу „Лимских ХЕ“ у прва два овогодишња месеца раде пуном паром. Разлог за то је повољна хидролошка ситуација са доста падавина, као и отапање снега из планинских подручја. А уз нарасле воде Лима, Увца и притока у јединој проточној ХЕ „Потпећ“, пре свега због засутог језера и пуног терета у њој, у том периоду често је било и прелива воде. У сваком случају планови производње електричне енергије се испуњавају и пребацују. Тако је, на пример, ХЕ „Бистрица“ закључно са 22. фебруаром произвела 44,63 милиона киловат-часова електричне енергије или 16 одсто, а ХЕ „Потпећ“ 37,28 милиона kWh или 17 одсто од годишњег плана.

- ХЕ „Бистрица“ последњих година стално испуњава планове производње електричне енергије и упркос томе

што је најстарији производни капацитет „Лимских ХЕ“ доказује да је и даље поуздан ослонац нарочито када је реч о тзв. вршној енергији – каже Рафаило Думбеловић, управник ове електране. – То најбоље потврђују веома добра погонска спремност електране и смањивање броја принудних застоја у раду. У протеклој години, на пример, укупан њихов број износио је 14,24 сати што је знатно боље него раније када је време машина ван погона износило 20 и више часова. А с обзиром на то да је она вршна акумулациона електрана и да њен укупан рад зависи и од процена потребног ангажовања од Диспечерског центра ЕПС-а, значајно је то да се последњих година у раду више налази и у летњем периоду. Захваљујући томе ХЕ „Бистрица“ је лане годишњи план производње електрич-

не енергије пребацила за 32 одсто.

Како Думбеловић истиче у протеклом периоду било је дана и када се у ХЕ „Бистрици“ обављала секундарна регулација воде у хидроелектранама ЕПС-а. Велике воде и преливи, као и рад пуним капацитетом у ХЕ „Ђердап“ и ХЕ „Бајина Башта“, условили су да се ДЦ ЕПС-а тих дана за њено стање ослањао на ову електрану. А таква њена опремљеност и могућност рада значи само још једну додатну привилегију ЕПС-а.

Пуне акумулације и несметан рад карактеришу и досадашње пословање ХЕ „Потпећ“. Доток Лима у јануару и фебруару достигао је и преко 250 кубних метара у секунди, па су се често вршили преливи воде. Сва три агрегата стално су у погону, па се таква повољна хидрологија максимално користи како би се ове године остварио план производње од око 200 милиона киловат-часова електричне енергије.

- Највећи проблем за ХЕ „Потпећ“ представља засутоност њеног језера, због чега се свака већа вода Лима прелива – каже Владимир Василић, водећи инжењер за електро одржавање „Лимских ХЕ“. У току је, стога, реализација пројекта „Енергопројекта“ за чишћење простора испред решетки улазне грађевине, што ће знатно повећати поузданост рада електране. Проблем је, такође, и у томе што је Лим веома ђудљива река код које се доток воде брзо мења.

Према речима Василића, од предстојећих послова који ће омогућити бољи рад ХЕ „Потпећ“ најбитнија је текућа ревитализација појединих склопова, а међу њима посебно је важна замена турбинских регулатора, који су у функцији од почетка рада агрегата. Под хитно, пре свега, требало би га променити на „Ц“ машини на којој и производња већ трпи и то – реконструкцијом од мотора до система управљања. На сва три агрегата, исто тако, битна је и у 2009. години планирана замена садашње електромеханичке побуде са новом тиристорском опремом.

М. Филиповић

ХЕ „Потпећ“ успешно решен прелив воде

Дан када су електричари били звезде

Некада гиганти - фабрика намештаја код Источне капије Београда, грађевинска фирма са Чубуре, „Палата“ у Макензијевој; сада само велики дужници за испоручену електричну енергију

Не гледам телевизију. Штедим струју и живце. Али, прича се да и на њој, осим бајатих филмова и лоших утакмица, понекад има шта да се види. На пример, у ону среду, 25. фебруара, на извесном ружичастом програму (а у емисији вести) гостовали су моји нови пријатељи Веран Стојановић и Саша Велемир, електромонтери из Службе мерних група београдске Електродистрибуције. Ако је то неко гледао, онај подбули брадоња што се доконо врзмао у кадру, био сам ја.

Њих двојица се, иначе, баве озбиљнијим пословима, али тог дана су – секли струју. Искључивали су велике дужнике. И то оне који имају инсталсану снагу изнад 43 киловата, што је изванредна прилика да се направи занимљива репортажа: јер, воли наш народ да види када и другом заигра мечка пред вратима.

Ишао сам с њима баш те среде: ми напред у трошном „југу“, а за нама телевизијска екипа у лимузини.

– Прво ова фабрика намештаја код Источне капије Београда – објашњавао ми је Веран листајући налоге. – Они су дужни нешто више од сто шездесет хиљада. А онда на Чубуру, да бисмо искључили грађевинску фирму која је дужна... Ау, леба ти! Па, ови лудаци су дужни десет милиона! Е, то може да буде гадно. Још кад виде вас, новинаре и сниматеље... Сачувај ме боже и саклони.

Нисам могао да поверујем. Али, ако лаже коза не лаже рог: у налогу све лепо пише! Мени се ноге одсеку кад ми дође обрачун на две-три хиљаде, да сам дужан више од двадесет највероватније бих се шлогирао и скроз оседео, а на стотки бих извршио хакири! А ови?! Распитујем се како је то могуће, док Веран заверенички ставља прст на уста. Тако ми је готово све разјаснио.

Намерно не спомињем имена дужника, да их не рекламирам, али оба су некада били гиганти. Онда су приватизовани, продати за ситне паре. Фаб-

На удару велики дужници са инсталсаном снагом изнад 43 киловата

рика намештаја данас углавном крчми туђе производе, док она грађевинска фирма издаје сопствени пословни простор другима. Е, алал им таква приватизација.

Надница за страх

Намах ми је кроз главу пролетела прича од пре три године. Препричавам је по варљивом сећању.

Пошао једном извесни службеник „ЕДБ“ са монтерима који искључују струју великим дужницима на терен, да снимим ситуацију. Провео је с њима цело пре подне, вратио се бео као креч. „Шта је било?“, сколомотале га забринуте колеге питањима. Овај ћути, не одговара. Тек касније, кад се мало прибрао, повео ми се:

– Они весели и насмејани, као да су пошли на свадбу, ништа ми успут не причају. Тек у једној чубурској авлији опазим да сам у њој сам самцијат, а ова тројица стоје напољу и машу ми. Схватим одмах да нешто није у реду, ал’ не знам шта! Кад, одједном, чујем режање,

онако, потмуло. Окренем се и видим највећег добермана на свету. Као теле. Кренем унатрашке, кад он за мнош, корак по корак, држи одстојање таман за скок, да ме не промаши. У тај час, капија се отворила, шчепаше ме неке руке и повукоше напоље, на улицу. Смеју ми се, питају да л’ је зорт? Идите, мислим се, с милион богом, кад данас нисам прецркао од страха, никад нећу.

Кад сам доцније проверавао веродостојност приче код старог пријатеља из Електродистрибуције, насмејао се и рекао да то није сасвим тачно. Јер, рече, није био доберман, већ шарпланинац...

Од тог подсећања било ми је само теже.

– Него, да не припуцају? – питао сам Верана забринуто.

– То не, али видећеш, стрпи се – храбрио ме је.

Пошто су извадили осигурачен кабловском изводу, Саша је хладнокрвно закорачио у продавницу и збуњеном продавцу предао налог. Погледао га је овлаш, немоћно слегнуо раменима,

окренуо се и одјездио некуд у мрак радње, ваљда да "газди" објасни да није реч о тренутном нестанку струје.

Тада се и мој колега Мића Дрча окуражио.

Али, ту и нисам очекивао ништа спектакуларно. Чубура, а уз оних десет милиона дуга, већ би могла да буде "занимљивија"...

„Палата“ у Макензијевој сведочила је о негдашњој моћи овог предузећа. Али, данас су у приземљу две пословне банке, грчка и српска, док плоче на стубу упућују да у том здању простор користе разновразне фирме, па и једно одељење Министарства финансија?! Да ли то значи да ће и све те недужне кирајџије остати без струје?

– Не знам, зависи – одговорио је Саша тајанствено. – Ако су се већ "опекли", вероватно су се раздвојили. Мада, често се догоди да, уз закупнину, власнику простора плаћају и за утрошену струју. Али, то је, ипак, само њихов проблем.

Осигурачи од 10 милиона

– Јој, немојте мене – престрављено је завапила млада женица на пријавници. – Молим вас, идите на трећи спрат, газда је горе, па видите с њим. . .

Газда је управо завршавао важан пословни састанак. Чак две секретарице љубазно нас прате до гостињског салона, нуде кафу и уз њу, приде.

Господин председник, како га његови ословљавају, пословно-срдечно се руковао с нама и свакоме уделио по смешак, као да смо дошли на ћаскање.

– И кол'ко сте рекли? Десет? Сад ћемо то да средимо – рекао је весело и машио се за мобилни телефон.

Знам да постоје људи који о десетинама милиона разговарају с неподношљивом лакоћом, као ја о стоткама динара. Али, изгледа да онај с друге стране жице тренутно при себи није имао толику своту? Па чак ни позивање на некакав уговор и очекивану уплату није могло да му раскриви ледено срце.

– Дајте ми још само пет минута – обратио се Верану с много мање сигурности у гласу.

– Десет – одговорио му је. – Али, ако ме до тад не позове мој директор и не потврди да је дуг плаћен, мораћемо да искључимо. . .

Добио је петнаест минута, а онда је Саша зауставио лифтове да неко у њима не би доживео непријатно изненађење. Осигурачи од двеста ампера завршили су у тесном гепеку нашег "југића". Од тог тренутка њихова вредност скочила је на десет милиона динара.

Банке су имале одвојене струјомере. И неке компаније. За остале – мрак.

– Ваљда ће сада платити? – питам се наглас наивно.

– Од октобра не примамо плате – шапнуо ми је заверенички човек који се све време врзмао околу. – А све смо

ово ми подигли, пола Чубуре смо изграддили. . .

Неисплаћене зараде и читавих десет милиона дуга нису тако лош плен. Значи ли то да радници и Електропривреда кредитирају овог "бизнисмена"? Да. Камате на тај дуг мање су него банкарске, што измиче свакој логици.

Вечити подстанари

– И како је било – распитивао се магистар Дејан Богдановић, руководилац Службе мерних група у ПД „ЕДБ“, кад смо се вратили у његову канцеларију која је смештена у – трафо-станици.

Има их само двадесет. . . "Али одабраних", наглашава Дејан. Наиме, реч је о технички сложену систему који, како се то каже, захтева стручну радну снагу. Јер, „ЕДБ“ није само – рачун за струју.

– Београд објективно губи индустрију и то се одавде, код нас, најбоље види – распричао се кад сам му описао нашу авантуру. – У оваквој метрополи и не би требало да је буде; то је неминовност, а верујем и државна политика. Па данас, од седамсто педесет хиљада потрошача, можда имамо само један одсто оних са снагом изнад 43 киловата. Међу њима је приличан број приоритетних, а реч је о болницама и другим здравственим установама, дечјим јаслицама и вртићима, школама, универзитету. . . Ту су, затим, и велике пекаре, војска и полиција скупа с ватрогасцима. Они се не искључују, али, ако ћемо поштено, они и нису дужници.

Из његове приче дознао сам занимљив податак да је један од великих дужника – Централни затвор у Бачванској! Мада, пре бих рекао да се то уписује на рабош Министарству правде? Замишљајте немогућу ситуацију у којој најпознатија београдска хапсана остаје без струје, а њени "станари" весело одлазе на распуст.

– Али, ми смо само "техника" и радимо искључиво по налогу из Масарикове. Покривамо само око седам хиљада мерних места па имамо двадесетак искључења дневно. Мада, кажем, то није наш основни посао. Искључења су његова "мрачна страна". . . Наш први посао је технички пријем и одржавање мерења код великих потрошача. Овде и инжењери морају да задуже алат. Ево, и ја још дужим свој. . .

После ме је прошетало по трафо-станици у којој су "привремено" смештени 1964. године. Лепу су се одомаћили.

Милош Лазивић
Фото: М. Дрча

Дневно – двадесетак искључења

У току изградња 37 ТС

За реализацију програма интервентне изградње ових нисконапонских станица, са припадајућом 10 и 0,4 kV мрежом, издвојено 204 милиона динара

Програм интервентне изградње тридесет седам нисконапонских трафо-станица, са припадајућом мрежом, треба да реши проблеме снабдевања струјом становника у ободним деловима града, која нису урбанистички уређена. Већ сам почетак реализације овог значајног пословног подухвата ПД „Електродистрибуција Београд“ изазвао је велику пажњу медија. Пуштање у рад прве из овог програма, стубне трафо-станице 10/0,4 kV у земунском насељу Алтина, крајем прошле године, била је и свечано обележена. Значајно је и то да је „Електродистрибуција Београд“ онемогућена да гради електроенергетску инфраструктуру у подручјима за која нису усвојени планови детаљне регулације. Имајући то у виду, Драган Ђилас, градоначелник Београда, уважио је озбиљне последице које због тога трпе како становници тих делова града тако и „ЕДБ“, па је коначно нађено и решење за излаз из ове тешке ситуације.

Како је објаснио мр Небојша Радовановић, директор Дирекције планирања и инвестиција ПД „ЕДБ“, градске власти су прихватиле неопходност изградње електроенергетске мреже и трафо-станица у тим рубним подручјима и омогућили су њихово подизање на основу припремљене техничке и решене имовинско-правне документације, с тим што ће Градско веће у међувремену донети одговарајуће закључке.

На основу тога, у критичним неплански изграђеним насељима (Алтини, Лединама, Миљаковачкој шуми, Малом Мокром Лугу и Крњачи), од децембра убрзано се гради и sukcesивно пушта у рад тридесет седам трафо-станица, са припадајућом средње и нисконапонском мрежом. За спровођење овог пројекта „ЕДБ“ је издвојила 204 милиона динара, а набављено је 12 монтажних бетонских и 22 стубних трафо-станица, затим 24 километра 10 kV и 23 километра 1 kV водова, као и 520 бетонских стубова. Дужина водова и број набављених стубова најбоље илуструју обим овог

Нова трафо-станица у Крњачи

посла и величину територије града обухваћену интервентном изградњом електроенергетске мреже и трафо-станица. Сектори пројектовања и инвестиција из ове дирекције у кратком року припремили су неопходну документацију и надзиру извођење радова, за које су ангажована привредна друштва „Електродистрибуција изградња“ и „Изградња Бајина Башта“.

- Интервентна изградња трафо-станица увелико је ублажила ефекте недавне „гасне кризе“, чиме је у старту

потврђен значај овог великог подухвата. – каже Радовановић. – До краја фебруара пуштено је у погон 25 трафо-станица, са припадајућом мрежом 10 и 0,4 kV, а све остале ТС су у фази извођења. Урадило би се и више да није било таласа изузетно хладног времена, као и да је могуће брже решавање имовинско-правних односа. Поједини житељи ових насеља, наиме, неће ни да чују да поставимо бетонске стубове на ивицу њиховог плаца.

Т. Зорановић

У НАСЕЉУ КАЛУЂЕРИЦА

Хулигани напали монтере „ЕДБ“

У насељу Калуђерица, на углу улица Радојке Лакић и Здравка Челара, 5. марта увече, хулигани су напали екипу ПД „Електродистрибуција Београд“, која је радила на санацији квара и дизању нових електричних стубова. Нападнути су радници друге екипе Одељења надземних водова 10 и 1 kV и то Ненад Кужет, водећи електромонтер, Дејан Селимовски и Десимир Симић.

-Хулигани су напали наше раднике, јер нису хтели да чекају да се, због уске и слепог улице, помери изнуђено откачена приколица са специјалног возила „ХИАБ“, а која је тренутно ометала саобраћај. Један разјарени мештанин, са металном шипком у руци, кренуо је на Кужета и ударио га шаком у браду, а други младић из те групе хулигана ударио га је ногом – каже Миленко Панца, пословођа у Одељењу надземних водова 10 и 1 kV у Погону I – Север. – Срећом, Ненад је избегао тај ударац, а због задобијених повреда је био хоспитализован, а случај је пријављен МУП-у. Упркос свему томе, радови су настављени и снабдевање струјом тог дела Калуђерице убрзо је нормализовано.

М. С.

И Белопаланчани доведени у ред

Поред наплате електричне енергије Огранак ЕД Пирот у овом ПД предњачи и по зауздавању губитака преузете енергије. - Принцип “лако ћемо” овде не важи

Сваке године у Огранку ЕД Пирот, ПД „Југоисток“, настоје да бар за нијансу буду бољи него лане. Пословни резултат, наравно, зависи и од услова у којима се послује, али у том огранку максимално се труде да и у односу на постојеће стање реализују постављене задатке.

- Приоритети нашег пословања су, најпре, уредно снабдевање електричном енергијом, али и наплата утрошене струје – каже Гордана Јакшић, директор пословног система Огранка ЕД Пирот. - У првом плану је, значи, наплата месечне фактурисане енергије одређена од ЕПС-а, али при том захватамо и колико је то могуће наплату дела старог дуговања. Огранак ЕД Пирот има 46.122 купаца у категорији домаћинство и 3.198 купаца у категорији вирманца. То је и разлог што да чак 94 одсто купаца у Пироту дугује највише до хиљаду динара.

Број купаца овог дела привредног друштва увећао се са преласком Пословнице Бела Паланка у окриље тог огранка, а која му је у наслеђе донела и позамашан дуг. Гордана Јакшић тврди да се и овде после готово три године стање са наплатом доводи у ред.

- Измењено је, најпре, функционисање рада ове пословнице и уведен је начин рада као и у другим деловима огранка. Разумевањем пословодства „Југоистока“ повећан је и број радника. Јер, пре припајања Огранку ЕД Пирот у Белој Паланци послове је обављало свега 11 радника. Поређења ради, пословнице Бабушница и Димитровград покривају сличан конзум по броју купаца и територији и у њима је било запослено између 20 и 25 радника.

Установљењем таквог другачијег принципа рада, Пословница Бела Па-

У Пироту највећи број купаца дугује највише до 1.000 динара

ланка је успела да драстично измени слику дуговања. Месечна фактура сада се наплаћује између 80 и 90 одсто. Укупан дуг Белопаланчана је нешто “јачи” од 60 милиона динара, док месечна фактура за категорију домаћинство износи 9,8 милиона, а за “вирманце” преко седам милиона динара. За ЕД Пирот је значајан помак да је купце са овог конзума успела да уведе у ред бар са плаћањем месечне фактуре.

- Упркос таквом напретку, ови резултати још се не могу поредити са наплатом у Пословници Димитровград, која је од почетка у нашој надлежности, а по конзуму сличној Белој Паланци - истиче Гордана Јакшић. - Они имају стари дуг од 19 милиона динара, а њихова месечна фактура износи око 8,5 милиона динара, па је по томе и најуспешнија пословница у огранку.

Иако је Огранак Пирот у ПД „Југоисток“ стално на челу по наплати, Гордана Јакшић не пориче да и они имају проблема са великим дужницима који дугују од 100.000 до милион динара, мада их је знатно мање него, рецимо, у Огранку Ниш. Драстични примери дуговања су, опет, на конзуму Беле

Паланке. У тренутку када је ова пословница припојена, пиротске буџетске установе, као и у пословницама у Димитровграду и Бабушници за утрошену електричну енергију дуговале су пет милиона динара, док су њихови дугови у Белој Паланци износили чак око 30 милиона динара. Наплата утрошених киловат-часова покушано је да се реализује у договору с њима. Али, њихов дуг је у међувремену толико нарастао да су на крају уследиле и тужбе за дуг од око 80 милиона динара.

- До пре само четири године Електродистрибуција Пирот имала је само петоро купаца са дугом од 100.000 динара, док их је нишка електродистрибуција у том тренутку имала више од 2.500 дужних за тај износ - подвлачи Јакшићева. - Тај број дужника касније повећао се и у Пироту. Највећи проблем сада представљају викендаши. Дуг од 100.000 динара не подразумева утрошене киловат-часове него неплаћене фиксне трошкове и таксе и тај је минус нарастао у последњих деценију и по. Невоља је у томе што се тек по неки такав случај годишње решава.

Директор пословног система Огранка ЕД Пирот закључује и да је делимично решење баласта дуговања у изради социјалних карти за све купце на подручју Србије. Овакво сагледавање социјалног статуса купаца би, како сматра она, умногоме олакшало рад дистрибуција. Иако не би могла да се усвоји јединствена процедура за све дужнике, одређене социјалне категорије на тај начин добиле би могућност бар да почну с решавањем овог проблема.

О. П. Манић

Диспечерски центар Огранка ЕД Крушевац

Улагања по мери купаца

У 2008. години најзначајнија је била изградња 35 kV далековода и ТС Модрица 35/10 kV, битних за напајање подјастребарских села. – У овој, 2009, планирана је, пре свега, доградња ТС Александровац и Крушевац 3 и почетак градње кабловског вода 110 kV Крушевац 1 – Крушевац 3

Последњих година у Огранку Електродистрибуција Крушевац појачана је инвестициона активност а да би се, пре свега, удовољило уредном снабдевању купаца електричном енергијом. Нови електроенергетски објекти, за које су неопходна и знатна улагања, међутим, ништа мање нису битни ни за смањивање губитака електричне енергије, а који су лане износили 13,27 одсто (од тога само технички 12,49 одсто).

Упркос великој неликвидности у 2008. години расположива средства равномерно су била распоређена у свим деловима и то поштујући, пре свега, техничке приоритете и захтеве нових купаца – каже за „kWh“ Слободан Мијовић, директор Огранка ЕД Крушевац, ПД „Електросрбија“. – Најзначајнији је, свакако, био завршетак изградње 35 kV далековода и ТС Модрица 35/10 kV, са прикључним мешовитим водом 35 kV и расплетом водова 10 kV за напајање подјастребарских села. Одмах по пуштању у рад ова ТС се нашла и у систему даљинског управљања. Због нових купаца већи радови били су и на објектима 110 и 35 kV, од чега се издвајају про-

ширење капацитета ТС 35/10 kV у Брусу и Варварину и реконструкција дела проширења и заштите у ТС 35/10 kV Крушевац 3, битне за напајање Крушевца. На подручју Погона Брус радило се и на проширењу СДУ средњенапонском мрежом и на уградњи локатора квара.

Мање губитака, кварова, прекида...

Са прокламованим циљевима квалитета у овој години Огранак ЕД Крушевац настоји да по свим параметрима пословања буде у врху ПД „Електросрбија“. То су: смањење процента неочитаних купаца категорије „домаћинства“ са 4,62 у 2008. на четири одсто у овој години, смањење губитака у испоруци електричне енергије са 13,94 на мање од 13 одсто, смањење прекида у напајању купаца електричном енергијом (са 1.022) на мање од 900 кварова, односно (са 3.117) на испод 3.000 часова прекида, смањење броја рекламација купаца категорије „домаћинства“ по свим основама (12.720) за десет одсто и „вирманаца“ (554) за такође десет одсто, елиминисање цурења уља из енергетских трансформатора и из других уређаја у малоулној техници и потпуно отклањање повреда на раду.

У Погону Трстеник почело се са заменом СДУ (SCADA, RTU) и изградњом комуникационог подсистема за потребе управљања.

На средњенапонском нивоу инвестиције су биле као и претходних година. Изграђено је или је при крају више од 30 нових ТС 10/0,4 kV, око 30 километара кабловских и надземних водова 10 kV и око 70 километара мреже ниског напона. У највећем проценту реализоване су и активности предвиђене планом одржавања. У другој половини претходне године у огранку се прешло и на даљинско читавање 1.000 купаца из категорије домаћинство, а уведено је и мерење за више од сто купаца у шест трафо рејона на ниском напону и за све потрошаче на средњем напону. Значајно је и то да је на конзумном подручју огранка у 2008. години прикључено више од 1.200 нових купаца у свим категоријама потрошње.

– У овој години планом рада предвиђен је почетак радова на доградњи и реконструкцији ТС Александровац 110/35/10 kV и ТС Крушевац 3, као и почетак реализације инвестиције за

У 2008. у Огранку Електродистрибуција Крушевац наплата потраживања за електричну енергију била је побољшана и износила је 95 одсто. У прва два месеца ове године резултати су били нешто слабији, за шта је било и више разлога – од уобичајено „лошије бербе“ почетком године у критичним зимским месецима до нерешеног статуса битних вирманских потрошача код којих се стално продужава приватизовани процес. Значајно је, ипак, то што нема много старих дугова.

Мијовић напомиње да је тренутно на удару сто највећих дужника, о којима се у свим анализама посебно води рачуна. Против њих предузимају се и сва расположива средства за наплату дугова – од обуставе испоруке електричне енергије до прекршајних и кривичних пријава, а реализована је и добра сарадња са МУП-ом.

У појединим случајевима, а да би се онемогућило њихово поновно самовласно прикључивање, урађен је чак и посебан део дистрибутивне мреже.

изградњу кабловског вода 110 kV Крушевац 1 – Крушевац 3 – напомиње Мијовић. – Планира се, такође, и реконструкција 110 киловолтног дела ТС Крушевац 2 (110/35/10 kV), као и прилагођавање за даљинско управљање и надзор са реконструкцијом заштите у трафо-станицама 35/10 kV и то Крушевац 3, Брус, Брзеће, Кошеви и Купци. Циљ је да постепено све ТС 110/35 kV буду у систему даљинског управљања.

Према Мијовићевим речима, за електродистрибуцију су подједнако битни купци у градским и сеоским насељима. У 318 насељених места у овдашњим општинама ипак доминирају села: у Општини Крушевац их, тако, има 100, у Брусу – 58, у Александровцу – 54... Међу њима има доста и планинских раштрканих села, са тешким условима за одржавање и експлоатацију, али је за све купце, чија су домаћинства често и мале фабрике хране, и те како битно уредно снабдевање електричном енергијом, са стабилним напонским нивоом.

– У сеоским подручјима се, стога, након 2001. подизало 30 нових трафо-станица годишње – подвлачи Мијовић, који се веома похвално изражава и о сарадњи са свим општинама које помажу у решавању имовинско-правних односа за земљишта на којима се предвиђа градња ЕЕО. Само у овој години на подручју ЕД Александровац у току су активности за подизање пет ТС, у ЕД Брус за три и у ЕД Ражањ за два ова објекта.

М. Филиповић

У јануару и фебруару - ИЗНАД 90 одсто

Укупан дуг купаца за испоручену електричну енергију у осам јужнобанатских општина износи 1,1 милијарду динара. – Две трећине дуга потражује се од домаћинстава. – Најбогатија села – највећи дужници

Из ТС Панчево 110/20 kV

Упркос отежаној наплати потраживања за испоручену електричну енергију на почетку године, која је карактеристична за сва ПД, у Огранку Електродистрибуција Панчево нису незадовољни тренутним стањем. Имајући у виду пуно разлога који је отежавају, у јануару тај огранак био је, ипак, у врху ПД „Електровојводина“ са оствареном фактурисаном реализацијом од 90,3 одсто. У фебруару, а и месец је краћи, било је још више проблема, па су и екипе које спроводе искључења већих дужника стално на терену. Захваљујући и томе, очекује се да је поново достигнут степен наплате фактурисане реализације преко 90 одсто.

– Такав ниво наплате потраживања је задовољавајући, али никако то не значи и да је оптималан. Тим пре што је протекла 2008. година завршена са

наплатом потраживања фактурисане реализације од 98,3 одсто – каже Биљана Комненић, директор Огранка Панчево, ПД „Електровојводина“. – Битно је, притом, да укупан дуг купаца за испоручену електричну енергију износи 1,1 милијарду динара, а да у његовој структури доминирају домаћинства са 710 милиона динара, док привреда дугује 390 милиона. Такво стање налаже постизање што већег степена наплате утрошене електричне енергије. У овом огранку, стога, максимално се ради на искључивању дужника и ту нема привилегованих и поштећених. Уосталом, о евентуалним изузецима одлучују само директор и заменици директора огранка. Ово је и велико разубуђено конзумно подручје с осам јужнобанатских општина (Панчево, Вршац, Бела Црква, Алибунар, Ковачица, Ковин, Пландиште и Опово)

Биљана Комненић

Муке с новим далеководима

У плану инвестиција за 2009. годину у Огранку ЕД Панчево најважнија активност је изградња далековода и то посебно на подручјима у којима је потребно обезбедити квалитетнију испоруку електричне енергије и смањити губитке. Реч је о седам-осам далековода стално присутних у плану, за које је урађен идејни пројекат, а проблем не представља ни обезбеђивање пара.

- Такви радови, а реч је о далеководима Панчево - Старчево, далеководи у близини ТС Качарево 110/20 kV и решавања коначног расплета водова, Алибунар – Девојачки бунар, код Вршца итд, могу се реализовати тек са завршеном одговарајућом документацијом – напомиње Биљана Комненић. – Јер, према Закону о планирању и изградњи објекта, потребно је прибавити пријаву тих

радова, а то највише зависи од дате сагласности власника тог земљишта да се на њему поставе далеководни стубови. Ту, наравно, настају велики проблеми. Често, наиме, има више власника тих парцела, па је од свих њих потребно и добити такав потпис. Многи од њих више не живе у овом крају, а срећемо се и са незавршеним оставинским правима. Ови послови тиме су доста заустављени. Значи, чим сакупимо потребну документацију, одмах почињемо са изградњом тих објеката

Поред тога ове године значајно ће бити и настављање реконструкције нисконапонске мреже, изградња нових ТС 20/0,4 kV и нисконапонске мреже нарочито за град Панчево, у којем је и у протекле две године већ решено доста спорних енергетских ситуација.

због чега се стално анализирају највећи дугови, после чега се спроводи акција искључивања дужника у рејону где их има највише. Значи, другим речима у том граду и тој улици има их највише и ту се усредсређујемо. Како се дужници после тога поново опуштају „на неко време“, на том подручју понављали смо искључивања и ефекти нису изостајали. А таква „лоша вест“ далеко се чује, па и њихови суседи у већем проценту него уобичајено плаћају струју.

Како истиче Биљана Комненић, јануар и фебруар су тешки месеци, посебно зато што пољопривредна добра, којих има доста на овом подручју, преко зиме не раде и немају приходе. Али, исто тако, карактеристично је и то да су домаћинства у најбогатијим селима највећи дужници, а предњаче и у неовлашћеном коришћењу електричне енергије. Посебан проблем у категорији „домаћинство“ представљају и напуштени објекти, чији се власници са напором налазе. Што се тиче привреде, с оном која ради нема проблема. Али, са њом је специфична ситуација у Панчеву, које је било јак индустријски центар па су многе раније фабрике сада, као дужници за испоручену струју, у поступку приватизације или у стечају.

Поред искључивања велики дужници се и утужују и подносе се судовима прекршајне и кривичне пријаве. У раду, тако, сада је активно 1.125 тих предмета, од чега се 413 води као неовлашћено присвајање електричне енергије. Нових тридесетак је већ из ове године. Годишње се, иначе, поступа спроводи за између 1.000 до 2.000 таквих случајева. Судови у шест општина за ове прекршаје најчешће изричу условне осуде и новчане казне, а било је и пет до шест казни затвором, с тим што су то били и повратници у крађи електричне енергије. Што се тиче сарадње са судством и ту су искуства различита. Од њих има и апсурдних захтева, као што је, рецимо, да се фотографише место где се украде струја, па до тражења изјава сведока. Монтерима је то, наиме, свакодневна активност и тешко се могу сећати нечега што се, на пример, догодило пре више година. Сматра се зато да би било довољно да се суди на основу потписаног записника и датих исказа сведока.

М. Филиповић
Фото: М. Дрча

Савладан још један зимски удар

Невреме које је почело у ноћи 11. и 12. фебруара донело много невоља дистрибутерима. – Далеководи највише страдали

Таман када се почело се опуштањем, после кризног јануара, зима је показала да се не предаје тако лако. Ниске температуре, неуобичајено много снега и ветар, брзо су дистрибутере електричне енергије вратили у реалност. Невреме које је почело у ноћи између 11. и 12. фебруара донело је много проблема не само путарима већ и дистрибутерима. На читавом подручју Привредног друштва „Центар“ јаке снежне падавине довеле су до повећаног броја кварова на надземним водовима и нисконапонској мрежи.

Током овог невремена урбане средине биле су поштеђене, тако да у градовима готово да и није било кварова. Овог пута страдали су далеководи. Под наслагама тешког, влажног снега

и леда проводници су пуцали као одшале. Понегде, тежина снега и леда била је и до пет пута већа од тежине самог проводника. Растиње које је под тежином снега пуцало падало је на далеководе и кидало проводнике. Паладала су стабла и по 30 метара висока, па су и стубови пуцали као граннице. Захваљујући само правилном одржавању електроенергетских објеката, међутим, избегнут је знатно већи број кварова, тако да се њихов највећи део – око 95 одсто током овог невремена односио на кидање проводника и на пад стубова.

Већ на први наговештај невремена, екипе електромонтера су спремно реаговале. Тих дана људи су на терену, у свим огранцима ПД „Центар“, прово-

дили по 12 и више сати како би кварови били отклоњени у што краћем року. А један од већих проблема са којим су се они сретали била је и непроходност путева и немогућност приласка месту квара. Није, стога, била ни реткост да су се кроз снег висок и 80 сантиметара, са комплетном опремом на леђима, пробијали до места где је квар настао. До неких места, ипак, ни упркос свим напорима, монтери нису могли да стигну. Тако је било у „Електроморава“ Пожаревац у Пословници Кучево дуж трасе 35 kV далековода Мајданпек 2 – Благојев Камен, где је висина снежног покривача прелазила метар и где је било немогуће на било који начин прићи.

Слично је било и у Пословници Петровац, у Горњачкој клисури, на деоници ТС Ладна Вода – ТС Горњак. На овој деоници далековод иде дуж корита Млаве, али како му је било немогуће прићи са пута, екипе су кренуле преко брда, са стране манастира Горњак. Кроз снег су се пробијали до Млаве, али ту се јавио нови проблем. Да би се стигло до далековода, требало је прећи реку, због чега је на обали оборено стабло врбе које је спајало две обале. Преко таквог импровизованог моста, помоћу сајле, повремено газећи кроз воду, екипа је, ипак, стигла до далековода и квар је отклоњен. У Огранку „Електрошумадија“ најозбиљнији квар је био на далеководу у Собовици, где су лед и ветар оборили седам стубова, а највише их је било на далеководима који полазе са ТС 35/10 kV у Чумићу. У Огранку „Електроморава“ Смедерево, поред за ове дане уобичајене кварове изазване кидањем проводника и ломљењем стубова, потпуно је изгорела ТС 10/0,4 kV у Убилцима. За монтерске екипе одавно није било више посла.

У свим огранцима „Центра“ било је исто, рад од раног јутра па до дубоко у ноћ, докле може да се издржи. Оно што је људима давало додатну снагу био је ентузијазам и пословични смицао за хумор. Захваљујући свему томе већ 16. фебруара на читавој територији ПД успостављено је нормално напонско стање.

Под тежином снега стабла падала и кидала проводнике и стубове

В. Павловић

Банкари – без тајне

Како је амерички буџетски дефицит успео да угрози највећу светску приватну банку UBS. - Црне прогнозе групе LAEP/Europe 2020

Понекад није лоше бити ни (не-реални) оптимиста, мислили су, ваљда, челници америчког ФЕД-а (централна банка САД) када су ових дана најавили „значајан опоравак крајем 2009. и почетком 2010. године“. Опрезнијима је, међутим, поменути изјава била само повод да се присете како је негде у мају 1930. године, седам месеци након „црног четвртка“, тадашњи амерички председник Херберт Хувер оценио да је „најгоре прошло и да сада убрзано излазимо из кризе“, упркос чему је две године касније још 770 банака отишло у банкрот, а незапосленост у Америци достигла највиши ниво свих времена - 25 одсто...

Незапосленост у САД је, разуме се, тренутно далеко испод поменутог рекорда, али је податак да је у последњем тромесечју привредни „раст“ те земље отишао у минус за 6,2 одсто, новим америчким челницима био сасвим довољан разлог за предузимање разних, чак и веома оригиналних мера. Међу њима је у последње време посебну пажњу привукао план председника Обаме о буџету те земље, само у овој фискалној години тешком 3.552 милијарде долара, при чему ће мањак у државној каси да достигне 1.752 милијарде долара, или невероватних 12,3 одсто домаћег бруто производа!

Пореске побегуље

Милијарде које се упумпавају у амерички привредни систем, као убедљиво најјачи на свету, разуме се, никако нису могле остати без утицаја и на све остале актере у међународном бизнису, а изгледа да су први цех америчког „затезања“ овога пута морали да плате – Швајцарци. Прецизније њихова банка UBS (Union des Banques Suisse) која се нашла на удару – америчких порезника.

Прецизније речено, на удару тих порезника који гледају како да за своје претерано нарасле потребе намакну што више средстава, нашли су се Американци који су уз помоћ поменуте

швајцарске банке покушали, па и успели, да мимоиђу порески систем своје земље и новце сместе, они су били уверени, на сигурно, то јест у швајцарску банку чији су службеници налик на свештенике, у обавези да све тајне своје пастве чувају дубоко закопане у себе.

Али, авај, по те Американце (и UBS): Извесни Бредли Биркенфелд је ухаваћен у овој превари и потом је клупко почело да се одмотава. Показало се да су лукави Швајцарци у периоду од 2000. године па наовамо развили читав систем за привлачење амерички пореских побегуља под окриље швајцарских либералних узанси, да су истренирали тимове својих емисара, опремили их модерном технологијом (лап-топови, тајне и-мејл адресе итд) и слали у САД - по нове клијенте. Читава та ствар описана је до у детаље у такозваном „Ривсовом извештају“, (на 305 страница), који је успео да објасни како су далеко од очију америчких порезника отворани специјални рачуни у за то специјално основаним компанијама (рачуна са да је таквих друштава створено око 900), како су кад затреба и у коферима пребацивали новац, а банка им давала позајмице и кредитне картице уз помоћ којих су клијенти без опасности да им неко зановега могли до миле воље да се трошкаре широм света....

UBS је и пре свега тога била у грдним невољама. Углавном због непромишљеног учешћа у трговини америчким хипотекарним кредитима њене су акције на берзи од прошле јесени изгубила три четвртине вредности, а откад се дознало за нову аферу, изгубиле су још више, тако да је и на челу банке морало доћи до радикалних промена. Пре тога се одлазеће руководство сагласило да Американцима, за претрпљену пореску штету, плати 780 милиона долара, али, за Швајцарце нешто још горе од тога беше обавеза да америчким властима „изручи“ и имена 300 клијената, све са рачунима у UBS.

Била је то за дискретне банкаре права мука, али је нова, још неупоредио тежа - тек следила...

Што је много, много је

Када су добили то што су тражили, Американци су онда поднели нови захтев: да им се дају имена и рачуни још 52.000 америчких штедиша за које се сумња да нису били баш најуреднији у плаћању својих (америчких) обавеза! И за које се сумња да у Швајцарској држе једно – 14,8 милијарди долара! Е, то је Швајцарцима прелило чашу па су у локалној штампи осванули коментари у одбрану „банкарске тајне“ коју је широм света, чини се, у новијој историји,

На удару америчких порезника: UBS

Барак Обама (Фото: FoNET)

све теже очувати. У листу „Tribune de Geneve“ уводничар је чак оценио да је америчка претња да ће употребити „сва средства да разоткрије пореску превару“ у ствари једна врста „објаве рата“, ваљда швајцарским банкарима...

Американци су, међутим, имали своје аргументе. И то јаке: доиста није лепо да милиони људи због кризе изгубе посао, а да неколико хиљада најимућнијих на сваки начин избегне да им помогне, па су представници нове америчке администрације ових дана знали да подсети и на податак по коме је учешће само једног процента најбогатијих Американаца са 10 одсто укупно америчког богатства у 1980. години сада скочило на чак - 23 одсто!

Било како било, у Мајамију, на Флориди је против швајцарске UBS поднета тужба. Па ћемо још да видимо шта ће се све с тим у вези дешавати.

Према овоме како ствари сада стоје, економска ситуација на целој планети је до те мере замршена да ће овакве ујдурме изгледа све теже моћи да прођу, о чему је, уосталом, сведочио и недавни став Европске комисија које се такође изјаснила – против такозваних фискалних рајева, међу којима су, бар у Европи, најпознатији Швајцарска и Луксембург... Изгледа да ће овога пута терет кризе морати много равномерније да се распореди, јер, да је читав свет у великим невољама сведочили су и најновији подаци о производњи, извозу, запослености... широм света. Индустијска производња у Јапану, другој економској сили планете је, рецимо, у јануару опала за чак 10 одсто, док је извоз преполовљен. Ситуација, наравно, није свугде подједнако лоша, али факат је да се, рецимо, када су дојучерашњи шампиони раста из Источне Европе у питању, западна штампа све чешће пита хоће ли се у њима поновити случај Источне Азије (из 1997. године) или латиноамерички случај (из 2001.)? Ово зато што се процењује да ће у Летонији ове године

бруто домаћи производ опасти за чак 12 одсто, док су тешкоће Мађарске или Украјине готово једнако толико велике о чему сведоче и зајмови ММФ-а изражени у милијардама долара...

Спасавај се ко може!

Зато у овом часу нико и даље не зна да каже колико ће ова криза још да траје а ни колике ће њене размере да буду. Оптимиста, ваљда признати, нема претерано много, док међу песимистима вреди можда издвојити извесну европску групу стручњака познату под називом LAEP/Europe 2020. која је у свом најновијем, фебруарском билтену објавила да ће у четвртном овогодишњем кварталу почети „пета фаза“ коју су они назвали „фаза светске геополитичке дислокације“. Ту фазу карактерисаће нестанак досадашњих финансијских темеља света, попут долара, као и убрзана „фрагментација најважнијих интереса главних актера глобалног система“, што ће све бити праћено „брзим декомпоновањем важећег међународног система“ и „стратешком дислокацијом великих глобалних играча“... Све у свему, закључила је ова група стручњака, „ако у вашој земљи или региону има много оружја, најбоље је да га – напустите.

Спасавај се ко може, рекло би се!

Као посебно „осетљиви“ у том погледу наведени су САД и Латинска Америка. Европа – мање. Ми се не помињемо.

А ако би неко рекао да „ови претерују“, вредело би их можда подсетити како је управо та група стручњака пре отприлике три године (фебруара 2006.) написала да ускоро свет очекује „светска системска криза“, коју ће да изазове криза презадужености у САД, након чега ће следити велики пад на берзама Азије и Америке од 20 до 50 процената за годину дана. За колико је, отприлике, досад и смањен главни берзански индекс „Дау џонс“, са берзе у Њујорку...

Родољуб Герич

ВЕСТИ ИЗ ЕНЕРГЕТИКЕ

Кућне ветроелектране

ДАБЛИН - Влада Републике Ирске објавиће ових дана мере подстицања кућне производње електричне енергије из минијатурних ветрењача. Власницима домова, односно плацева где ће поставити ветрењаче омогућиће се продаја вишкова тако произведене струје по преференцијалној тарифи од девет евроценти по kWh. Енергетска регулаторна комисија Ирске је прошле недеље најавила да ће државна електроенергетска компанија ESB имати обавезу да откупљује све вишкове електричне енергије произведене из кућних еолских електрана по преференцијалној цени од девет евроценти за kWh. Министарство енергије у Даблину ће упознати јавност са могућностима финансирања набавке микрогенератора и начину прикључења на националну мрежу.

(Извор: The Irish Times)

Знатно смањење добити нуклеарки

ПАРИЗ - Electricite de France, највећи оператор нуклеарним електранама, објавио је пад нето добити у 2008. од 39 одсто, окривљујући за то француског енергетског регулатора који га присиљава да део произведене електричне енергије продаје по ниским ценама. Други разлог је мања потрошња енергије у индустрији, погођеној економском стагнацијом. Нето добит је пала са 5,6 милијарди евра у 2007. на лањских 3,4 милијарде евра, саопштила је париска компанија, власник 58 нуклеарки и снабдевач 25 милиона домаћинстава струјом. У саопштењу се наводи да њени стратези нису узели у обзир продужење трајања регулисаних цена електричне енергије.

(Извор: Bloomberg)

Нуклеарке се, ипак, враћају

Нове чланице ЕУ најгласније у залагању за изградњу нових централа на атомски погон, али ствари се полако мењају чак и у Немачкој

Када је убрзо по избијању гасне кризе, почетком године, словачка влада одлучила да покрене нуклеарку Јасловске Бохунице, заустављену одлукама из Брисела, дала је тиме нове аргументе присталицама нуклеарне енергије у дебати о овој енергији, која је фактички после чернобилске катастрофе у Европи фактички била проскрибована. То су учинили и Бугари који су хтели да покрену блокове Козлодуја, такође заустављене по вољи Брисела, али су и једни и други одустали пошто је гас кренуо кроз Украјину.

То што се тада догодило учинило је да аргументи претегну на страну присталица градње нових нуклеарки, него све досадашње расправе. Укратко, Европи је постало јасно да мора смањивати зависност од увоза гаса из Русије и да тај гас, бар док се не нађу трајна решења, користи тамо где је незаменљив или бар где има убедљиве предности.

Нестабилне ветрењаче

Није случајно да су управо нове чланице Уније највише наклоњене и најгласније у залагању за повратак нуклеарној енергији. Словаци, Литванци и Бугари су морали по ступању у ЕУ већи део својих нуклеарних блокова да затворе јер је из Брисела процењено да нису довољно безбедни. Зато су добили делимичне финансијске компензације, али им нису понуђена никаква решења како да надокнаде дефиците, изазване избацивањем из погона тих блокова, јер једноставно још не постоји јединствена енергетска политика Уније. Ове три земље су у међувремену утврдиле да без нових нуклеарних централа не могу задовољити растућу потражњу за електричном енергијом и кренули су у припреме да их граде. То им нико

Француска компанија „Арева“ највећи градитељ нуклеарних блокова

експлицитно није замерио, осим Аустријанаца, који су већ традиционално осетљиви на нуклеарке у суседној Чешкој и Словачкој. Европски комесар за енергетику Андрис Пиелбагс је кратко и неутрално констатовао да ће „тамо нове нуклеарке бити“.

У Румунији је 2007. пуштен у рад други блок у нуклеарки „Черна Вода“, а планира се градња још два блока. Нови нуклеарни блокови припремају се да се граде у Бугарској, Словачкој, Чешкој и Мађарској, а вероватно и у Литванији и Пољској.

Но, последњих година и у низу старијих чланица ЕУ мења се поступно однос према нуклеаркама. Немачка од 2000, на основу програма садашње владе левог центра, поступно избацује из погона нуклеарне централе из употребе али се све више судара с питањем како да реши проблеме емисија угљен-диоксида и зависности од гаса из Русије. Више анализа које су рађене

у последњих годину-две показују да Немачка једноставно не може без повратка нуклеаркама.

Канцеларка Ангела Меркел обећала је социјалдемократима приликом склапања такозване велике коалиције да неће отворати ову тему. Али, влада трпи јаке притиске са других страна. Крајем прошле године енергетски регулациони уред отворено је напао владу захтевајући да се под хитно усвоје и реализују велике инвестиције у мрежу како би се савладало искључивање нуклеарки и њихово замењивање ветрењачама. Оне су, углавном, на северу, доста далеко од главнине потрошача, и веома су нестабилне у раду тако да се њихови капацитети могу повећавати само ако се истовремено улаже и у друге стабилније изворе.

Задовољни Французи

Насупрот томе Француској, и њеном хиперактивном председнику Николи Саркозију, одговара обнављање интереса за нуклеарну енергију, јер се широм света нуде и наручују француски реактори. Према британском недељнику „Економист“, француска „Арева“ градиће чак трећину свих нуклеарних блокова у свету, у следећих петнаест година. Недавно је, током посете Италији, Саркози договорио с Берлусконијем да се у тој земљи, која нема ниједан нуклеарни блок, саграде четири атомске централе.

Финци, који су се први у Европи после Чернобила одлучили да граде нуклеарку, током ове године треба да је пуне у рад (Олкилуото). Критичари указују да је, упркос строгој контроли владе, градња коштала трећину више и трајала годину и по дуже него што је било предвиђено.

Милан Лазаревић

Сваке седмице - сто НОВИХ ветрењача

Енергију из ветра могу користити и мали потрошачи, а на тржишту се већ нуде и мале ветрењаче од једне до три хиљаде евра

Последњих година у земљама Европске уније коришћење енергије ветра доживљава прави бум. У укупној снази нових електрана које су почеле да раде прошле године ветрењаче-турбине имају удео од чак 43 процената, то јест појединачно највећи од свих извора. Тај податак сигурно ће натерати многе да почну другачије да гледају на овај, досад често потцењивани извор енергије.

Према најновијем извештају Европске асоцијације за енергију ветра (EWEA) сваког радног дана у ЕУ пусти се у рад 20 нових турбина на ветар, дакле стотину недељно. Учешће од 43 процента у апсолутном смислу износи 8.484 мегавата снаге, а што је отприлике око два пута више од капацитета потребних земљама величине Хрватске или Словачке, или нешто више од потреба у Србији. Од осталих новосаграђених капацитета највеће учешће (35 одсто) имају парогасне централе, које доживљавају прави бум због незнатних емисија штетних гасова и јевтине и брзе градње. Али, тај бум вероватно ће бити успорен после гасне кризе с почетка године.

Енергију ветра могу користити чак и мали потрошачи - предузеће или домаћинство. На тржишту се, што је иначе мало познато, већ могу набавити мале турбине на ветар, снаге од 0,1 до 2 киловата, способне да делимично или чак потпуно покрију потребе домаћинства или неке радионице, сервиса... Инвестиције за постављање мале ветрењаче износе од хиљаду до три хиљаде евра, што заиста није много. Мале ветрењаче могу се поставити на балкон и осигурати осветљење ходника, пуњење акумулатора, грејање воде... Када нема ветра, то домаћинство снабдева се из акумулатора, напуњеног док је он јако дувао.

Инвестиције за градњу једног класичног, средње величине, парка вет-

рењача, висине 80 до 100 метара, су, наравно, знатно више и крећу се између 250 и 330 хиљада евра. У ту суму укључени су сви трошкови, повезани са пројектом. Представници општина, на чијој се територији постављају ветрењаче, од инвеститора, пре свега, настоје да сазнају колико су ветрењаче бучне, какве још друге утицаје могу имати на ту област, а наравно, посебно их занима како се постављање ветрењача одржава на цене околног земљишта.

Бука ветрењача мањи је проблем

У земљама ЕУ дневно се у рад пусти нових двадесет ветрењача

него што, на пример, тврде еколози. Али, другачије је, нажалост, с естетским изгледом краја који ветрењаче драстично мењају, па понекад и унаказе. Занимљиво је, готово се може сматрати иронијом историје, да се први пут отпор према ветрењачама појавио у Шпанији, прецизније у Ла Манчи, постојбини дон Кихота, Сервантесовог литерарног јунака који се борио управо против ветрењача. А баш на ту донкихотску борбу многима данас личи отпор према ширењу ветрењача и уопште еолске енергије.

Стим променама крајолика ништа се не може учинити и - тачка! Штета за туризам али... Показало се да су промене у флори и фауни до којих је довела градња ветрењаче минорне и да се своде на то да птице у луку заобилазе паркове вет-

рењача, а којих не може бити толико да би их озбиљно угрозиле. А што се тиче општина које дају сагласност на градњу парка, оне могу рачунати на то да он мора бити удаљен од насеља најмање 600 метара, али и да ће имати и не баш занемарљиву корист од ветрењача (за сваку ће се у виду некакве локалне таксе добијати 3.000 евра годишње).

Ветрењаче су највише занимљиве општинама у планинским, забаченим и периферним деловима земље, где се потрошачи могу лакше навикнути и

мање трпети због чешће промене напона, као и мањим и сиромашнијим општинама, доста удаљеним од великих центара. Промене напона су, иначе, дугорочно и главни проблем с производњом и преносом струје из ветра, па тек предстоји његово решавање на дуже стазе. Такво убрзано решавање састоји се у проширењу и јачању мреже, у увођењу модерне технологије, као и у међусобној координацији и то у доста широком наднационалном ареалу. Лане је, на пример, мало недостаја-

ло па да у Чешкој дође до „мрака“, јер су од ветрењача са севера Немачке, где је њихова највећа концентрација, у мреже околних земаља покуљале одједном прекомерне количине електричне енергије. Тај проблем уочен је и у Словачкој, где је одлучено да се ветрењаче не смеју градити саме за себе него само у ширем концепту оптималног развоја разних врста извора и да се њихов рад боље усклађује са преносом струје.

Како 43 одсто нове снаге већ стиже из ветрењача то ће очигледно променити и однос према њима, што значи и да ће се укупан систем производње, преноса и дистрибуције електричне енергије прилагодити овом, како се помало неочекивано види, све моћнијем извору.

М. Лазаревић

Реке енергетски адут

На Јинша, највећој притоци Јангцеа, Кинези планирају изградњу хидросистема у четири фазе с инсталисаним капацитетом од 68.630 мегавата. - Индија у горњем и доњем току Субаншири, највећој притоци Брамапутре, подиже серију брана и хидроелектрана

Кина и Индија, две најмно-гољудније земље на планети, у хидроенергетици без конкуренције највећа су градилишта на свету. Већ годинама у њима се плански улаже на десетине милијарди долара за кроћење моћних река и за претварање њиховог обилног хидропотенцијала у толико потребне нове киловат-часове електричне енергије.

После фазног отварања ХЕ „Три клисуре“, тренутно највеће хидроелектране на свету са 18.200 мегавата инсталисане снаге, Кина је наставила са реализацијом изузетно амбициозних пројеката у жељи да највећу реку Јангце коначно умири и од ње направи спектакуларну „фабрику“ за производњу струје. У оквиру тога, на реци Јинша, највећој притоци Јангцеа у горњем току, гради се највећи систем хидроелектрана на свету у три фазе. А када се све то до 2020. године, како је планирано заврши, Кинези ће обезбедити нове капацитете са 68.630 мегавата инсталисане снаге.

Прва фаза подразумева изградњу четири бране у доњем току Јинша: „Вудонг“ (7.400 мегавата), „Беихетан“ (14.000 MW), „Ксилоду“ (12.600 MW) и „Ксијангјаба“ (6.000 MW). Изградња бране „Ксилоду“ је почела децембра 2005, а годину дана касније стартовала је и изградња бране „Ксијангјаба“. Ова фаза требало би да се заврши до 2015. године. Друга фаза укључује изградњу осам брана у средњем току реке Јинша са укупним инсталисаним капацитетом од 21.500 мегавата. Коначно, трећа фаза

Радови на будућој брани ХЕ „Субаншири“

Градња бране ХЕ „Ахаи“ на Јангцеу

подразумева градњу још осам брана у горњем току Јинша, са инсталисаним капацитетом од 8.980 мегавата. Овакав мега хидропројекат финансијски прате кинеска енергетска компанија „Yangtze Power“, China Development Bank (CDB) и China Construction Bank (CCB). Извођач је корпорација CTGPC.

Пресељење више од пола милиона људи

Брана „Ксијангјаба“ је висока 161 метар и током њене изградње раселиће се око 120.000 људи. Брана „Ксилоду“ је висока чак 278 метара и стварањем акумулационог језера раселиће се око 50.000 становника у провинцији Сечуан. Брана „Ахаи“ (2.100 мегавата) у оквиру друге фазе, биће завршена до краја ове године. У току је изградња и бране „Лудила“ са 2.100 мегавата, високе 120 метара, бране „Лијуан“ (2.000 MW), високе 155 метара и „Хутиаксија“ (6.000 MW), високе 216 метара. За остале бране у другој и трећој фази приводе се крају пројекти и затварање финансијске конструкције. Вредност овог грандиозног посла, према оријентационој рачуници, износи више од 60 милијарди долара, али све прогнозе указују на то да ће се до краја радова и знатно повећати. Огроман новац ће се утрошити на пресељење више од пола милиона људи, еколошку заштиту флоре и фауне и за безбедност на хиљаде радника.

Веома амбициозне енергетске планове има и Индија, како да искористи изванредне потенцијале својих великих река. Посебно место заузима лепоти-

Поред брана и хидроелектрана који се граде, кинески и индијски хидро инжењери су предложили читав низ пројеката који би ускоро требало да добију зелено светло и замашне међународне кредитне линије. У Кини би до краја ове године требало да почну припремни радови на изградњи ХЕ „Баихетан“, која је предвиђено да ће се завршити до 2015. године. На Јинши гради се и брана ХЕ „Вудонг“. Прошле године већ су почели радови на ХЕ „Маји“ и ХЕ „Сонгта“, са по 4.200 мегавата. Рок завршетка је 2013. година. Коначно, планира се изградња још две ХЕ: „Лиангјарен“ (4.000 MW) и ХЕ „Линагхекоу“ (3.000 MW).

У Индији је још у фази планирања највећи тамошњи хидропројект „Siang Upper HPP“, с инсталисаном снагом од 11.000 мегавата. У оквиру пројекта „HPP Subanshiri Upper“ планира се изградња још једне бране, с инсталисаним капацитетом од 2.500 мегавата.

ца са Тибета – Брамапутра (2.890 километара). Регион североисточне Индије, где она махом пролази, стручњаци су већ маркирали као хидро будућност ове земље. Министарство енергетике Индије је још 2001. године направило и студију, са чак 168 већих хидропројеката на целом подконтиненту. Само хидропотенцијал Брамапутре процењен је у њој на преко 63.000 мегавата.

У Индији – 22 веће и мање бране

С реализацијом се одмах и кренуло на њеној највећој притоци - Субаншири у провинцији Арунаши Прадеш. Направљени су планови за чак 22 веће и мање бране у оквиру пројекта „HPP Lower and Upper Subashiri“. Укупни инсталисани капацитет, када се пуне рад све бране и хидроелектране, премашиће 15.000 мегавата.

Најдаље су отишли радови на брани „Lower Subanshiri“ (2.000 мегавата), високој 116 метара. Завршетак посла се очекује 2012. године. Вредност радова је преко пет милијарди долара. У средњем току реке Субаншири планирана је изградња хидроелектране са браном, инсталисане снаге од 2.000 мегавата, а у оквиру овог пројекта планира се изградња још једне велике брана с капацитетом од 2.500 мегавата. И у доњем току Субанширија, такође, почињу радови на још четири бране: „Куи 1“ (1.925 MW), „Куи 2“ (2.580 MW), „Наире“ (1.405 MW) и „Наба“ (1.290 MW). Рок за комплетирање целокупног пројекта је 2020. година.

Бранислав Сеничић

„Google“ развија нови софтвер

Очитајте своју потрошњу струје на Интернету и уштедите

Најпопуларнији светски Интернет-претраживач „Google“, објавио је прошлог месеца да развија нови софтвер „PowerMeter“, који ће корисницима омогућити да путем рачунара провере потрошњу електричне енергије у својој кући, и да већ ради са дистрибутивним компанијама на томе да софтвер ускоро буде спреман за тржиште.

У саопштењу, међутим, није објављено колико ће трајати тестирање програма пре него што постане доступан за скидање са Интернета. За оне који су забринути да ће још неке њихове личне информације постати јавно доступне путем Интернета, „Google“ је саопштио да од дистрибутера неће преузимати личне податке. Поред тога, корисници ће моћи да избришу податке о енергији или да у било ком тренутку затраже од дистрибутера електричне енергије да не шаље податке овом софтверу.

„Google“ је навео резултате истраживања које је 2006. спровео Универзитет у Оксфорду, а које показује да су потрошачи који су пратили сопствену потрошњу, снизили износе месечних рачуна за струју од пет до 15 одсто. „Ако би половина америчких домаћинстава смањила енергетску потражњу за десет процената, било би то као да се осам милиона аутомобила склонило са друмова“, саопштио је „Google“. Домаћинства која желе да искористе предности програма морају имати одговарајућа бројила (smart meters). Ова бројила која су уграђена у око 40 милиона домаћинстава широм планете, обезбеђиваће детаљније информације о потрошњи у односу на стандар-

Малта: сарадња фирме ИБМ и дистрибутивних компанија

дна бројила и биће у директној вези са дистрибутивном компанијом, што значи да потрошач више никада не мора да пушта у кућу да би му прочитао утрошак струје.

„Google“ се нада да ће добити „парче колача“ у виду стимулативног економског пакета америчког конгреса, вредног неколико стотина милијарди долара. Пакет је намењен технологијама које ће омогућити ефикаснију потрошњу енергије и надзор над њом. Највећи светски Интернет-претраживач „Google“ није једини који ради на овом проблему. IBM који је још 2007. објавио да сарађује са дистрибутивним компанијама како би убрзао увођење „smart grid“ технологија и бизнис решења широм света, недавно је обзнанио и да је у том смислу склопио петогодишњи уговор са компанијама снабдевачима електричном енергијом и водом из Републике Малте, чија је вредност 90 милиона долара. Нешто раније „Microsoft“ је објавио да ће дозволити пословним корисницима коришћење „Microsoft Dynamics AX software“ како би видели колико енергије троше, и у којој мери утичу на животну средину.

Д. М.

Ситни кораци за велике уштеде

Крај јуна рок за постављање стандарда за флуоресцентне и рефлекторске лампе, микроталасне рерне, гасне пећнице и рерне, аутомате за воду, бојлере и клима-уређаје

Колико администрација је потребно да се промени сијалица? Одговор гласи "седам", шале се ових дана Американци на сопствени рачун. У ствари, реч је о коментару наређења које је председник САД, Барак Обама дао Министарству енергетике: да припреми стандарде за енергетску ефикасност уређаја који су велики потрошачи електричне енергије у домаћинствима (сијалице, клима-уређаји, рерне, машине за прање посуђа).

"Тиме ће се уштедети новац потрошача, подстаћи иновације и сачувати огромне количине енергије. У следећих 30 година ћемо, захваљујући овим ситним корацима, уштедети количину енергије коју за две године произведе све електране на угаљ у Америци", објаснио је Обама запосленима у Министарству енергетике.

Иако је Актом о енергетској политици и очувању из 1975. овој институцији већ било наложено да постави стандарде енергетске ефикасности за 22 категорије уређаја у одређеним роковима, то се није догодило. После тужбе коју је против Министарства енергетике поднело 14 држава и адвокатских удружења, новембра 2006. године је договорено да јун 2011. буде крајњи рок за завршетак овог посла. Барак Обама

је министарству наредио да до 30. јуна ове године постави стандарде за флуоресцентне и рефлекторске лампе, микроталасне рерне, гасне пећнице и рерне, аутомате за воду, бојлере и клима-уређаје. До 2011. морају бити одређени стандарди енергетске ефикасности још и за пећи, машине за прање посуђа, уређаје за загревање воде у базенима, трансформаторе за дистрибуцију, фрижидере, машине за прање веша и ледомате. У пакету мера који мора бити одрађен до краја јуна, највише уштеда очекује се од лампи, коментаришу стручњаци.

Бушова администрација је предложила стандард енергетске ефикас-

ности за сијалице пред сам Обамина улазак у Белу кућу, с циљем да се до 2042. уштеди 40 милијарди долара у рачунима за струју, као и да се „уштеде“ на стотине тона угљен-диоксида, на стотине килотона азотних оксида и неколико тона живе. Савет за одбрану природних ресурса тврди још и да би количина уштеђене енергије била довољна да се струјом снабде 101 милион домаћинстава! Ипак, друге експертске организације се залажу за додатне рестрикције, које ће допринети још већој уштеди новца и енергије, и водити ка постепеном смањењу емисије штетних гасова.

Д. Марић

У ЕУ до 2012. без класичних сијалица

ПЛАНОВИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Класичним сијалицама одбројани дани

План Европске уније је да све обичне сијалице које се, иначе, користе већ 130 година и данас "горе" у чак 85 одсто домаћинстава у ЕУ, до 2012. нестану из раfoва продавница. Истина, овај процес ће бити постепен. Најпре, већ од септембра ове године тржиште би требало да остане без најчешће коришћених стандардних сијалица снаге 100 и више вати. Даље, 2010. требало би да буду "укинуте" оне од 40 и више вати, да би се ЕУ од најслабијих сијалица до 24 вати "поздравила" у септембру две године касније, наводи сајт енергетика.нет.

Идеја је, наиме, да домаћинства

обичне сијалице замене ефикаснијим као што су штедљиве, халогенске или ЛЕД које су, истина скупље, али дуже трају и троше мање струје од стандардних.

Процес замене сијалица енергетски ефикаснијим тиме, међутим, неће бити окончан. Идеја је да до 2016. године буду забрањене и енергетски мање ефикасне халогенке разреда Ц. Ова строга правила не би требало да важе за посебне сијалице као што су инфрацрвене и оне за фрижидере, семафоре и рефлекторе.

Разлог овакве енергетске политике ЕУ више је него очигледан. Штедљиве

сијалице троше 65 до 80 одсто мање електричне енергије од обичних и трају шест пута дуже. Са заменом сијалица, како показује рачунице, домаћинства ће на рачуну за струју штедети 50 евра годишње.

На другој страни, произвођачи сијалица наводе да би са преласком са стандардних на штедљиве годишње штедели око седам милијарди евра, а еколози процењују да би само у Немачкој овај процес смањио емисију угљен-диоксида за око три милионе тона годишње.

П. М. П.

И ММФ тражи поскупљење струје

Влади се поручује да спречи да се политика меша у рад регулаторне комисије при одређивању цена електричне енергије. - Градња нуклеарке једина реална опција за даљи енергетски развој

Алармантна енергетска ситуација у којој се Македонија налази већ дуже време покренула је чак и стручњаке Међународног монетарног фонда да недавно у свом извештају отворено препоруче Влади Македоније поскупљење цена електричне енергије. Из ММФ, притом, истиче се да се политика не сме мешати у независни рад Регулаторне комисије за енергетику и то посебно при одређивању цене струје. Јер, како наводе, поред трошкова енергетских компанија потребно је респектовати и потребе даљег развоја овог сектора, а који је политиком социјалних цена струје вођеној деценијама озбиљно угрожен. Ови експерти, такође, поручују да је потребно да се, паралелно с тим, усвоји и социјални програм за заштиту најугроженијих категорија купаца, а који неће моћи да поднесу терет нових поскупљења. Од примене тих мера, истичу монетарци, зависи не само даље функционисање субјеката у електроенергетском сектору, него и опстанак економије у целини.

Таква препорука из респектабилних финансијских институција, које и у години највеће економске рецесије помно прате збивања на овим просторима, није уопште безразложна. Уосталом, тим поводом академик Томе Бошевски истиче да Македонија нема нафту, да је учешће природног гаса веома скром-

Хидропотенцијали покривају само
шпицеве потрошње

но (ограничено је због постојања само једног гасовода са свега 800 милиона кубика преносног капацитета), а да је хидропотенцијал довољан само да покрива "шпицеве" потрошње. Једини прави енергетски ослонац државе, значи, остаје угљаљ, али и његове резерве на површинским коповима омогућавају рад термоелектрана једва до 2025. године. А само за реализацију електроенергетског биланса за 2009. годину Македонија ће морати да обезбеди чак око 600 милиона евра да би се подмириле све веће потребе за енергентима. Значајно

учешће у овим трошковима има, пре свега, увоз електричне енергије (већ износи 40 одсто од укупних потреба). Цена електричне енергије, самим тим, и те како је битна за развој - за изградњу нових и за ревитализацију домаћих производних капацитета - без чега нема друге енергетске перспективе.

- Ситуација у електроенергетском сектору је веома забрињавајућа - каже Антон Чаушевски, професор Електротехничког факултета у Скопљу, па у садашњем цајтноту држава мора под хитно да реагује. Уколико би се и уз помоћ иностраних компанија у наредном периоду, успело да се изграде веће хидроелектране "Бошков мост", "Чебрин" и "Галиште", као и планираних око 400 мањих хидроелектрана и две до три гасне електране у предстојећих пет година, критични период био би већ после 2025. Јер до тада угљаљ ће се једноставно потрошити. Остаје, стога, само нуклеарна енергија, како реална опција за енергетски развој.

Према речима Чаушевског, прва инвестициона могућност коју не требало пропустити свакако је изградња нових капацитета у нуклеарки "Беле-

У Македонији

У плану и нуклеарка!?

На сам почетак кампање за локалне и председничке изборе, Влада Македоније најавила је реализацију новог инвестиционог циклуса од 2009. до 2016. године, у којем се за развој енергетике планирају и највеће инвестиције - од 3,85 милијарди евра! Финансијска конструкција тог „тешког“ пројекта је отворена, а премијер Грујеvски истиче да ће влада из буџета издвојити 250 милиона евра, за износ од милијарду евра задужила би се држава, а "остатак" новца био би обезбеђен из концесија и учешћа домаћих државних електроенергетских компанија. Позамашни предизборни програм (који је у јавности већ назван „шарени балон жеља“), обухвата отварање нових угљенокопа и изградњу неколико нових термо и хидрокапацитета. Најамбициознији пројекат, свакако, је градња нуклеарне електране на некој локацији у Македонији, која би коштала 1,2 милијарде евра, а за коју би држава нашла страног стратешког инвеститора.

не" у Бугарској. У њима Македонија би могла да закупи део капацитета од око 250 мегавата, а управо толико држава би издвојила за трошкове на име дво-годишњег увоза струје. Од партнера у Бугарској позив за финансијско учешће Македоније у градњи овог мегабалканског пројекта актуелан је још од 2005. године. Ових дана слична понуда добијена је и од албанских и хрватских власти за изградњу нуклеарке "Скадар" у Албанији. У крајњем случају, наводи Чаушевски, и у Македонији је актуелна једна локација за изградњу нуклеарке, снаге око 2.000 мегавата.

Да ли ће ове за сада нејасне енергетске перспективе постати сан или реалност, знаће се ускоро. Влада Македоније, која се још не изјашњава поводом тих различитих опција, ових дана добиће на увид студију за даљи развој домаће енергетике, наручену од највеће македонске научне институције МАНУ. Под највећим знаком питања, ипак, је ново поскупљење струје почетком априла, прво после претходног новембарског од 13,61 одсто (којим је достигнута цена струје од свега 5,5 евроценти за киловат-час). Уколико до тога и дође, отворено је и питање да ли ће оно омогућити и наменско издвајање развојних средстава за градњу домаћих производних капацитета.

Саша Новевски

СЛОВЕНИЈА

Електрана на крову школе

Предузеће „Електрогорењске – Горењске електране“ нашло се на првом месту међу произвођачима зелене енергије у Словенији. Укупна инсталисана снага капацитета који на њиховом подручју производе струју из обновљивих извора је 204 киловат-часова. Последњи такав пројекат „Горењских електрана“, вредан 315 хиљада евра, било је пуштање у рад нове соларне електране у Преддвору која се, са 280 фотонапонских модула укупне снаге 60 kV, нашла на крову тамошње основне школе.

Како је предвиђено електрана ће производити око 64.000 киловат-часова струје годишње, а што је довољно за снабдевање 20 домаћинстава. Реч је, иначе, о њиховој четвртој соларној електрани, а у саставу овог предузећа налази се и тринаест малих електрана.

П. М. П.

СУДОВИ У ЦРНОЈ ГОРИ ЗАОШТРИЛИ ПОЛИТИКУ

У затвор због крађе струје

У Кривичном закону Црне Горе неовлашћено коришћење електричне енергије сматра се крађом и третира се као и свако друго кривично дело те врсте, упозорили прошлог месеца из ЕПЦГ.

После пресуда у Колашину и Беранама и суд у Бијелом Пољу одредио је затворску казну за крађу струје. Прецизније, један становник Зминаца у бјелопољској општини осуђен је на казну затвора у трајању од 45 дана због неовлашћеног трошења киловат-сати. Он је, како је навела агенција Бета, крао струју тако што је домаћинство директно, без електричног бројила, прикључио на нисконапонску електроенергетску мрежу.

За неовлашћено коришћење струје казна је до сада била условна уз новчану накнаду, али су судови почели да примењују и оштрије мере. За то кривично дело предвиђена је новчана или казна затвора до три године, саопштили су из ЕПЦГ.

Иначе, почетак ове године у Електропривреди Црне Горе остаће упамћен по рекордима. Наиме, забележена је до сада највећа производња у свим електранама. Како је наведено на сајту ЕПЦГ, у јануару је из домаћих извора систему испоручено рекордних 457,99 милиона киловат-сати струје. Односно, 32 одсто више од плана.

Тако је хидроелектрана „Перућица“ дала више од 180 милиона kWh, ХЕ „Пива“ 133 милиона а термоелектрана „Пљевља“ премашила је производњу од 140 милиона kWh. У истом месецу мале електране произвеле су 2,8 милиона киловат-часова електричне енергије.

Рекордно из домаћих извора: ХЕ „Пива“

До јануара ове године, највећа месечна производња у ЕПЦГ забележена је у децембру 1987. Тада је произведено око 436 милиона киловат-сати струје.

Недавном рекорду је допринела како хидрологија тако и редовна допрема угља на депонију пљеваљске електране.

„Интересантно је истаћи да се ретензија Вртац ХЕ „Перућица“, захваљујући обилним кишама, прошлог месеца чак два пута празнила и пунила, што се ретко догађа“, наведено је на сајту ЕПЦГ.

П. М. П.

ХЕ на Босни, уместо улагања у албанску нуклеарку

Хрвати изненађени, Босанци незаинтересовани

Премијери Санадер и Бериша за пројекат који планирају желе да заинтересују и БиХ и Црну Гору

Могућност заједничке градње нуклеарне електране, тема о којој су протеклог месеца у Загребу разговарали премијери Хрватске и Албаније, Иво Санадер и Саљи Бериша, прилично је изненадила хрватску јавност, најпре због чињенице да овакав електроенергетски објекат није предвиђен новом енергетском стратегијом земље. Чини се да идеја о нуклеарки у Албанији, као заједничком пројекту Албаније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе, нема потпору у овом хрватском енергетском документу који атомску централу, као извор недостајућих киловатсати, не „види“ пре 2030. године. Бар не на територији своје државе.

„Ми смо веома заинтересовани, а позваћемо БиХ и Црну Гору на разговоре о могућој нуклеарној електрани која би се градила у Албанији“, пренела је агенција Танјуг изјаву Санадера дату после разговора с албанским премијером. Два премијера су, иначе, разговарала о сарадњи у енергетици, пре свега на пројекту Трансјадранског гасовода који је планиран од Ирана и каспијског региона преко Албаније и Јадрана до

Италије, а на који би се у Албанији прикључила и Хрватска.

Према писању „Политике“, дефицит електричне енергије Хрватска до 2018. године планира да покрије градњом нових термоелектрана на мазут и гас у највећим градовима као и подизањем пет мањих хидроцентраља, а покренута јавна расправа о могућој локацији будуће нуклеарке изазвала је бурну реакцију јавности којој се није допао предлог да се овакав електроенергетски капацитет нађе негде уз хрватску обалу Дунава.

Идеја хрватског и албанског премијера је, како су јавили медији у Загребу, изненадила и потпредседника хрватске владе и министра привреде Дамира Поланчеца. Градња заједничке нуклеарке у Албанији није планирана хрватском енергетском стратегијом, оваква идеја је резултат билатералног договора двојице премијера, при чему је Санадер њен аутор, а Бериша ју је одмах прихватио, рекао је представник овог министарства Томислав Мазал.

Детаљи о иницијативи за градњу нуклеарне електране биће познати тек

после најављене посете хрватске стручне делегације Тирани, а за сада је извесно само то да би, осим финансијског учешћа, Хрватска у пројекат укључила и своје стручњаке које има захваљујући коришћењу електране Кршко заједно са Словенцима.

„Имамо 40 процената неискоришћених хидрокапацитета, али и угаљ, што друге земље немају. Зашто бисмо новац улагали у Албанију када можемо у своју државу“, рекао је Амер Јерлагић, генерални директор Електропривреде БиХ, коментаришући предлог премијера Хрватске и Албаније о заједничкој градњи нуклеарне електране. Примера ради, на реци Босни, према његовим речима које је пренела агенција Срна, БиХ може да изгради 25 електрана уз инвестицију вредну милијарду конвертибилних марака.

Земља има све потенцијале да постане лидер у производњи струје у региону, рекао је Јерлагић за „Дневни аваз“, додавши да Електропривреда БиХ дефинитивно није заинтересована за пројекат градње нуклеарке у Албанији.

П. М. П.

БИОСКОПИ

„ЗАМЕНА“

Након премијере на недавно завршеном ФЕСТ-у филм „Замена“ стиже у биоскопе широм Србије. Режију овог историјског трилера потписује Клинт Иствуд, док главну улогу тумачи популарна Анђелина Жоли. У марту 1928. године деветогодишњи син Кристине Колинс (Анђелина Жоли), Волтер, је нестао. Пет месеци касније, полиција Лос Анђелеса, под великим притиском због нагомиланих нерешених злочина, сазива конференцију за новинаре и предаје Кристини дечака за кога тврди да је њен син, иако она то пориче. Како би избегао срамоту, капетан Џоунс (Џефри Донован) захтева од ње да узме дечака на основу истраге и суђења. Када Кристина настави да инсистира да јој полиција пронађе правога сина, Џоунс ће урадити оно што Биро увек ради са проблематичним грађанима – сместиће је у лудницу.

„Замена“ је емотивна и провокативна драма заснована на истинитим догађајима који су заувек изменили Лос Анђелес. Филм је прича о једној жени чији је непобедив дух и одбијање да се преда растурило корумпирану полицијску станицу и увело нови период достојанства и једнакости под окриљем закона. О његовој Кристини Колинс, Иствуд каже „Анђелина је јединствена. Много ме подсећа на глумице из златног доба филма четрдесетих – Кетрин Хепберн, Ингрид Бергман, Бет Дејвис, Сузан Хејворд.“

„То је необична прича,“ каже Жолијева. „Нисам могла да престанем

да је читам. Кристин Колинс је жена којој сам почела да се дивим, али као глумица, много тога везаног за причу нисам желела да радим. Нисам хтела да снимим филм о детету које је киднаповано. Али, на крају њена снага с којом се суочавала са таквим препрекама утицала је да променим мишљење. Номинација Жолијева за Оскара говори да је тек у овом филму видимо у правом глумачком светлу.“

ПОЗОРИШТЕ

„ДАНИ КОМЕДИЈЕ“ У ЈАГОДИНИ

38. позоришни фестивал „Дани комедије“ биће одржани у Јагодини од 20. до 27. марта. На репертоару овог, међу публиком, омиљеног фестивала налази се седам трагикомедија које, без изузетка, врло критички одликовају друштво и време у којем живимо. На изразито црнотуморан начин, представе преиспитују наш национални идентитет, менталитет, породичну традицију, као и актуелни политички контекст - последице политичке прошлости и болна питања друштвене транзиције, односно проблематику уклапања у либерално-капиталистички систем вредности. Трагикомедија је сигурно једна од најзначајнијих и најзанимљивијих драмских форми. Она нас са једне стране забавља, док са друге покреће и неке болне теме, са којима се лакше суочавамо, када су презентоване и у комичном облику.

„У такмичарском делу фестивала значајно то што ће ове године бити приказано три прайзведбе савремених српских комедија, као и то што ће публика „Дана комедије“ први пут видети и представу на мађарском језику. У првом случају, тако, подстицамо продукцију савремене српске комедиографије, а у другом, шароликост културе и богатство различитости. Конкуренција је за овогодишњи фестивал била јака, али већих компромиса са квалитетом представа у његовој селекцији није било, поручују организатори „Дана комедије“. Публика ће, између осталог, бити у прилици да погледа представе: „Генерална проба самоубиства“, Душана Ковачевића, у извођењу Звездара театра, представу „Терапија“, у режији Оливере Ђорђевић, у извођењу Позоришта Костолањи Деже из Суботице, позориште на Теразијама извешће представу „Маратонци трче почасни круг“, зрењанинско ће се представити са комадом „Јелена Анжујска“, док ће БДП извести представу „У пола цене“, а домаћини Градско позориште из Јагодине представу „Сродне душе“.

КОНЦЕРТИ

„IL DIVO“

Популарни квартет „IL DIVO“ (на италијанском – божански мушки глас), који многи сматрају родоначелницима оперског попа, одржаће концерт 26. марта у београдској Арени. Четири величанствена гласа 2004. године успела су да учине популарним читав један музички жанр, доносећи звук опере у свет популарне музике. Сада, као једна од најуспешнијих група на свету, са продатих преко 22 милиона албума, „IL DIVO“ крећу на светску турнеју током 2009. године, која је објављена на промоцији њиховог петог албума „The Promise“ у Барселони.

На идеју о оснивању овог бенда дошао је продуцент Сајмон Кауел (широј публици познатији као најригорознији члан жирија телевизијске емисије "Идол"), слушајући заједнички наступ оперског певача Андреа Бочелија и Саре Брајтман, који су извели песму "Con te partiro" у поперском маниру. Кауел тада одлучује да направи групу сачињену од одличних мушких вокала, која би промовисала нови музички жанр који обједињује оперски звук и популарну музику.

После многобројних аудиција, а које су трајале од 2001. до 2003. године, изабрана су четири певача: шпански баритон Карлос Марин, двојица тенора Американац Дејвид Милер и Швајцарац Урс Булер и француски поп певач Себастијан Изамбар. Зато и не чуди што ова група пева на чак пет језика - енглеском, италијанском, француском, шпанском и латинском. Разноликим избором гласова и певача Кауел је мудро поступио - није само подмирио све музичке, већ и све женске укусе. „IL DIVO“, како кажу амерички медији, су нешто између попа и опере па је само због њих настао нови израз ПОПЕРА.

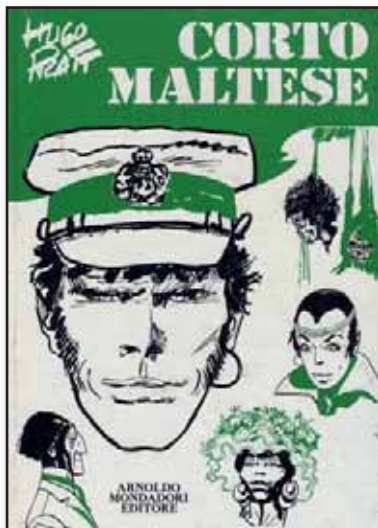
Са пет издатих албума и 22 милиона продатих копија широм света момци из састава „IL DIVO“, најавили су велику светску турнеју у оквиру које ће посетити и Београд. Обећавају концерт у трајању од 90 минута, без предгрупа. Сценографију је поставио кореограф Кајли Миног, а гардеробу извођача потписује Ђорџо Армани. За крај још једна занимљивост - једна звезда у сазвежђу Урса Мајор добила је име баш по овој групи.

ИЗЛОЖБЕ

ВЕК ИТАЛИЈАНСКОГ СТРИПА

До 20. марта у Италијанском институту за културу биће отворена изложба "Облачићи у штампани", а поводом 100 година од настанка италијанског стрипа, једног од најпознатијег на свету. У току 2009. године широм Италије слави се стогодишњица настанка италијанског стрипа, који је званично рођен 27. децембра 1908, када излази први број легендарног листа *Corriere dei Piccoli*.

Изложба обухвата све битне моменте овог важног сегмента италијанског издаваштва, од његових самих почетака, представљајући

публикације и издавачке "феномене" који су ударили темеље његовој историји: од листа *Corrierino* до италијанских стрипова марке Disney, од "династије Бонели" до "црног италијанског стрипа", истинске "фабричке марке" шездесетих година, све до последњих тенденција XXI века, а садржи и монографске секције посвећене великим ауторима, као што су Магнус и Хуго Прат.

У току трајања изложбе публика и љубитељи стрипа биће у прилици да се сретну са ауторима савременог италијанског стрипа, као што су Фабио Гадучи (Универзитет у Пизи), Дијеџо Кајели (сценариста), Паоло Паризи (аутор), Ђовани Екер (режисер), као и да похађају бесплатне стрип радионице које ће бити одржане у Студентском културном центру.

КЊИГЕ

ВИКАС СВАРУП: „ПИТАЊА И ОДГОВОРИ“

Апсолутни победник овогодишње доделе Оскара, са чак осам освојених златних статуа, међу којима је

и она за најбољи филм, „Милионер из блата“ (у оригиналу „*Slumdog millioner*“) снимљен је по књизи Викаса Сварупа „Питања и одговори“. То је, истовремено, урнебесно комичан и дубоко меланхоличан роман, прича која приказује савремену Индију у свој њеној раскоши и бедности. Дело које најављује један смели нови глас у савременој књижевности, говори о сиромашном дечаку који побеђује у чувеном квизу „Милионер“.

Викас Сваруп

У марту 2007. године Сваруп је освојио награду читалаца на Сајму књига у Паризу, за овај роман. Неке од критика овог романа кажу: "Веза између животне приче главног јунака и питања која му постављају у квизу су мудра, а Сварупова проза је читка. Када је по овој књизи снимљен филм одмах сам пожелела да га погледам не сумњајући да мора бити одличан.", Елса Дикслер, *The New York Times Book Review*.

"Питања и одговори" је дебитантски роман овог писца. Сваруп је индијски дипломата који је службовао у Турској, САД, Етиопији и Великој Британији. Тренутно ради у Министарству спољних послова у Њу Делхију.

Јелена Кнежевић

Бели лук, клека или лекови?

За чишћење крвних судова и смањење холестерола народна медицина саветује компликован рецепт од клеке, а апотекари нуде ефикасан, али скуп лек. - Избор диктира висина прихода, али и стрпљење и воља да се промене лоше навике у исхрани и повећа физичка активност

По рецепту из наше народне медицине за чишћење крвних судова и смањење холестерола нема бољег лека од бобица клеке. Али, за употребу овог рецепта треба имати много времена и стрпљења. Потребно је, прво, припремити две пуне велике кашике издробљених клекових бобица, које тако изгњечене, треба да се попаре литром кипуће воде. Оставе се петнаест минута да стоје. Попарену смешу треба убацити у припремљени суд, на пример, дубљи лавор, и у њему држати ноге двадесет минута, тако што се мрда прстима, трља нога о ногу... После овог намакања, ноге се исперу хладном водом и одмах се легне у постељу. Поступак ваља понављати дан за даном! Три недеље!! После седам дана паузе, рецепт каже, треба куру поновити.

Овако „бањање“, тврди се, јако добро утиче на прокрвљеност целе доње половине тела, од ножних прстију, до бубрега, јетре и свих органа испод дијафрагмалне преграде, односно испод стомака. У време брзог живота и дугог остајања на послу, уз много обавеза код куће, питање је ко, осим ретких пензионера, може себи да обезбеди овакав вид лечења, када се зна да атеросклероза погађа све млађе људе.

Ни други рецепт из народне медицине који препоручује бели лук, као провереног „ојачара“ крвних судова, није лако користити, ако нас муче холестерол, триглицериди, висок притисак... Није тако компликовано из два струка белог лука и нешто мало средине хлеба направити јестиве лоптице у количини довољној за један дан, па чак и да свако јутро правимо свеже, како пише у рецепту, дало би се направити, али како тако „мирисан“ кренути на посао, у градски превоз, код познаника...

С друге стране, на располагању су нам скупи лекови статини, који доказано решавају највећи проблем савременог човека – високе вредности холестерола и триглицерида, које пречицом воде у инфаркт. Фармацеутске куће су у томе виделе велику могућност зараде, па су развиле неколико група

Клека и бели лук смањују холестерол

ових лекова. Свет се помамио. Сви су тражили ове лекове. Мађарски државни фонд здравственог осигурања за годину дана је банкротирао када су ове лекове почели да издају на рецепт. Наш Фонд зато је био много „чвршће руке“: на рецепт је могуће добити статин само домаћег произвођача и то на предлог лекара специјалисте за одређене дијагнозе, односно шифре. Остали који хоће и даље да једу, пију и живе „по старом“ овај лек могу да добију само ако га плаћају из свог џепа: месечно од 3.000 до 6.000, па „ко воли, нек изволи“.

Да статини, изгледа, оправдавају своју високу популарност, али и цену, на неки начин говори и прича нашег познатог стручњака. У Институт за фи-

зикалну медицину, рехабилитацију и реуматологију „Др Симо Милошевић“ у Игалу стигла је група од 200 Норвежана. Наши лекари, како је својевремено испричао професор др Флоријан Вук, стално су се чудили њиховој виталности и изненађивали доброј кондицији иако је међу њима било тешко наћи оне млађе од 80 година. Један од пацијената се чак распитивао за могућност рентакара, да обиђе мало Боку и околину! Лекари су онда анализирали њихове картоне и испитали околности у којима живе. Хране се слично, не претржу се од редовне и прописане физичке активности, живе под стресом свакодневице, клима у Норвешкој далеко би се могла назвати идеалном, али опет имају много боље резултате од наших пацијената. Одговор се, закључили су лекари, крио вероватно у чињеници да је код свих 200 пацијената лек статин био обавезан у терапији.

Атеросклероза не штеди ниједан крвни суд, а прве знаке зачепљења артерија човек осети као проблеме циркулације – у 90 одсто случајева су то тегобе у пределу ногу. Такав пацијент мора да се одрекне цигарета и алкохола, а најштетнија је масна храна. Наравно, тело не може и не сме да се потпуно одрекне масти, јер су оне потребне за нормално деловање. Крвним судовима највише шкоди ЛДЛ холестерол којег највише има, на пример у јајима или изнутрицама. Корисни, ХДЛ холестерол помаже да се опасни ЛДЛ холестерол избаци помоћу састојака којих има у одређеним житарицама, па се у исхрани свакога дана препоручују овсене пахуљице, а добри „чистачи“ холестерола су и црни и бели лук, јабуке, пасуљ и остале махунарке. Свеже воће и поврће, нарочито банане, грејпфрут, али и наш обични сирови купус и кромпир ефикасни су против атеросклерозе. Препорука је и што више рибе (плава риба, значи сардине, скуша и туна) у исхрани. Рибље уље спречава нагомилавање плака на крвним судовима и смањује ниво лошег холестерола у крви.

З. Ж. Д.

Опседнутост калоријама

Орторексија у медицини званично није сврстана у поремећаје, али све је више оних који живе на макробиотици или никада не једу месо

Орторексија, или опседнутост правилном исхраном, могла би ускоро постати нови поремећај у исхрани. За разлику од уобичајених поремећаја у исхрани где лекари пред собом имају или сувише гојазне особе или испијено мршаве девојке, код орторексије, међутим, нема неких изразитих телесних, видљивих знакова на основу којих се дало закључити да особа има проблем са храном. То су људи који више од три сата дневно посвећују причи и припреми хране, и при томе до најситнијих детаља проучавају састав хране коју ће појести, педантно утврђујући број калорија, витамина или масних киселина, а уз то презиру све друге који према томе немају исти однос. Термин орторексије у медицину је пре пет година први увео др Стивен Братман, упозорењем да је све више људи опседнуто здравом исхраном. То је болест код које здрава, правилна исхрана постаје псеудоритуална, односно део идентитета личности, којој

опседнутост храном постаје најважнија ствар у животу.

– Реч је о нечијој опседнутости здравом храном, фанатизмом у исхрани. Те особе појединим намирницама придају значај чудотворних, које ће их, верују, поштедети оболевања од рака или обезбедити им дуговечност. Пример је соја, којој се у последње време приписују невероватно чудесне моћи за добро здравље. То су и особе које су потпуно из исхране искључиле неку врсту намирница, објашњава докторка Јагода Јорга, специјалиста за исхрану са Института за хигијену и професор на Медицинском факултету.

Тако лекари виде породице у којима један члан остале малтретира макробиотиком или вегетаријанством. Медицина, међутим, није никада доказала да нека намирница лечи или успорава рак или гарантује живот од сто година.

Претеривање и с макробиотиком

Напротив, ефекат може некада бити и контрапродуктиван, па једини савет за правилну исхрану и даље гласи умереност у свим врстама намирница, односно хране, каже докторка Јорга.

З. Ж. Д.

ПРОЛЕЋЕ И ЗДРАВЉЕ

У марту је здраво...

... Обрадовати се пролећу и урадити нешто за своје здравље и расположење.

... Размрдати тело и мишиће, јер зими много више седимо и мање се крећемо. То треба да радимо лагано и постепено, да не би добили упалу мишића или завршили код физиотерапеута.

... Јутро започети соком од две цеђене поморанџе и пола лимуна, заслађеног медом, ако баш морамо да сладимо. То ће ишчистити кожу, освежити изглед, али и подићи локални имунитет, јер и у овом месецу су могући непријатни сусрети са вирусима.

... Узимати лекове, које је преписао лекар ако смо склони кијавици и полениским алергијама, чије време долази са буђењем природе.

... Проверити крвну слику. За оне који не воле да дају ни кап крви, препоручујемо барем један "боц-боц", само из прста, да се провери шећер (у приватним лабораторијама не кошта

Јутро у марту почети соком од цеђене поморанџе

више од сто динара, а једна је од најважнијих анализа).

... Користити петопроцентни минок-

сидол, препарат који дерматолози препоручују за стимулацију раста косе, ако смо приметили да нам после зимских дана коса појачано опада или се проређила. На чисту косу, утрља се 12 капи распоређених по целом власишту или угроженим подручјима ујутру, па исто то опет – увече. Стрпљење даје резултате, али је препарат доста скуп.

... Стати на вагу и измерити се. Статистике кажу да сваке зиме, мушкарац после 30 године додаје тежину у најбољем случају један килограм у већини – два, три, који се касније више не скидају. Победите статистику, "скините" макар тај један килограм.

... Искористити прво, благо сунце, јер то је природни лек за депресију и лоше расположење. Тиме мозак коначно добија мелатонин – хормон који регулише биолошки сат у сваком човеку, а због чијег се мањка током тмурних зимских дана налазимо у депресији.

З. Ж. Д.

Најбољи у Србији

О човеку који је проглашен за најбољег уметничког руководиоца фолклора у нашој земљи у којој је друштво које он предводи такође најбоље – испред „Шпанца“, „Лоле“ ... – па и још о понечему

Слободан Радојичић се родио тик уз Дом културе и спорта у Обреновцу. Те 1972, већ четири године је прошло откад је укинут воз „ћира“ који је саобраћао између Сарајева и Београда, а пролазио поред његове родне куће и Паје Николића, писца, који је воз и пругу овековечио. Будући да се тад родио – Слободан није имао прилике ни да гледа оне који путују. Сусрео сам се са њим у Спортском културном центру (то је исти онај Дом поред којег се родио, само преименован), где му је седиште „фирме“. Рекло би се да је цео живот, ето, провео у једној улици, а у најбољем случају – у једном граду. Али, није. Пропутао је целу Европу. У појединим земљама био је више пута, а сад се спрема за Мексико. Притом, за пушествија не плаћа ништа. Други му плаћају. А није ни путописац, ни возач, ни комерцијалиста, ни... Прича већ прераста у загонетку. Као, на пример она народна коју је записав Вук Караџић: Бијело је, сир није, репато је миш није, со лиже, во није.

Е па није ни загонетка, него је тако прича кренула. Да би била занимљивија.

Слободан Радојичић је уметнички руководиоца и кореограф Културно-уметничког друштва ПД Термоелектране „Никола Тесла“. Много дугачак назив, па се чешће каже скраћено: руководиоца КУД ТЕНТ-а. А оно због чега се нашао на страницама нашег листа је чињеница да је недавно (средином новембра прошле године) проглашен за најбољег уметничког руководиоца, а његов КУД за најбољи у Србији. Нисам то знао, нисам нигде ни чуо ни прочитао, па се чудим. Чуди се и Радојичић. Заобилази их и штампа и телевизија. Ваљда су новинари толико навикли да пишу о поразима на готово свим пољима живота, да су за успехе поставили незаинтересовани. Шала на страну, али тешко је објаснити да гласила ок-

Слободан Радојичић

рећу леђа од друштва које је прво међу 350 ансамбала у Србији. На пиједестал их попео стручни жири (др Драгослав Џацевић, Милован Огњановић, Милан Брујић, Јасна Бјеладиновић-Јергић и мр Мирјана Дробац) у Пожаревцу, на финалној смотри регионалних победника ансамбала Србије. А десетак дана касније, на 49. фестивалу ансамбала народне музике названом „Аматери своје граду“, у Централном дому војске Србије у Београду, проглашени су такође за најбоље. Иза су били и „Лола“ и „Шпанац“ сви чувени ансамбли гласовитих имена.

Слободан Радојичић као дечачић појма није имао да ће га пут одвести у свет игре. Одрастао је у радничкој породици, како се то некад говорило. Душан (1944), машинбравар у Термоелектрани, и Мирјана (1952), текстилни техничар у „Клузу“, отац и мајка, данас су пензионери. Нико од њих није изражавао неку наклоност према игри и

песми. Није им било до те дангубе. Требало је живети, а то значи саставити крај с крајем и подићи Слободана и Славицу, кћерку.

Почетак са игром „Дучец“

Било је Слободану десетак година када су га две девојчице ухватиле за руке и одвеле у Дом културе, право код Дивне Рашић, која га је прихватила као васпитачица пионира. Од тада па до данас остао је зачаран игром. Прву коју је заиграо као пионир КУД-а звала се „Дучец“ (српска игра из Хрватске), а данас је, ево, творац чак шест кореографија. И као што је то ред и правило, кад је прерастао пионире, постао је члан Другог ансамбла, када се већ озбиљно учио.

Играти није баш тако једноставно и лако као што изгледа када гледамо. Да би се достигло то савршенство ваља се подобро ознојити. И не само ознојити. Ваља се одрицати вечерњих излазака, породичних скупова, прослава, бирати да ли отићи на пробу или на састанак са девојком (момком).

Игра и дружење, музика и још нешто чаробно, што нема име и тајна је – све то скупа обузело је од првог дана Слободана и постало његов живот. Ускоро је постао асистент уметничког руководиоца и члан Првог ансамбла. Али, тата и мама нису мислили да је игра све. Они су знали да се од нечега мора и живети. Зато су га и уписали у средњу Машинску школу у Обреновцу, а да га нису ни питали. Слободан ју је завршио а да је није заволео. Оно што је волео уписао је после. Похађао је Центар за проучавање народних игара при Факултету музичке уметности који води Оливера Васић, доктор етнологије. То није класична школа већ ради по систему семинара. Оде се, на пример, у Зајечар и проучавају игре источне Србије, на лицу места. Учи се

како се бележе кораци. Нисам знао да и за то постоје знаци као у музици. Оно што су за музику ноте, за бележење корака је – лабанотација. По Лабану, Французу. И није то само бележење корака. Има ту толико посла да ми се завртело у глави. На крају се добија лиценца. Најнижа је – васпитач за народне игре. Следе: уметнички руководилац, млађи кореограф, кореограф и примењени кореограф. Да би Слободан имао последње звање, недостају ми само године старости.

Али, то је било касније. Пре тога таман негде кад се заратило, оде у војску. Запала му Далмација и Црногорско приморје. Селио се из Купара у Дубровник, па на Ластово, Кумбор, Ђеновиће... Ратовало се, није шала. По Ластову су стално јурили неке убачене зенге. А сами мештани, претежно Италијани, били су мирољубиви. Војници ЈНА су почесто тада седели с полицајцима Хрватима - чија је станица била на острву - и пили пиво. Нису још схватили да треба да се мрзе.

Вођа школа фолклора

Слободан не воли о томе да прича, иако је и оно што је испричао било некако кроз шалу и анекдоту. Као да је и то била игра. А није, никако није. Само није хтео, ваљда, да наликује на старинске ратнике који се намрште па кад почну да везу о свом јунаштву, то је да човек не поверује. Можда је слушао Љубу, брата свог рођеног деде Драгољуба, који је био ађутант Драже Михаиловића (одлежао 15 година робије), па му досадило, не знам...

Када је са Ластова прешао у Кумбор и Ђеновиће, све је било лакше. Кући се вратио на дан Св. Николе, своју славу, 1992. Тада већ, а да не говоримо о озлоглашеној деведесет трећој, кренула је голема инфлација и голема невоља. Слободан је тада положио пријемни у „Колу“, једином професионалном друштву, и кренуо на тромесечни пробни рад, али није се могло. Требало је плаћати аутобуску карту, требало је појести нешто, онда када је највећа плата била око пет марака. Па се вратио у ТЕНТ.

Не, није Слободан био запослен у ТЕНТ-у. Вратио се у КУД. Примљен је у ТЕНТ за машинбравара тек три године касније, на интервенцију оца који је ту провео цео радни век.

Тако је то код нас. Можеш ти за „општу ствар“ и погинути, неће те се сетити ако неко не погура. А за Слободана су тек предстојала дела која ће прославити ТЕНТ и Обреновац. Ех, Обреновац. Кад га поменух, не одолех а да не напишем да у Обреновцу најмање пажње се поклања овим уметницима. Ето, кад су онамад гостовали у Новом Саду, дочекали су их као Мадону! Сат или два (не сећам се тачно) снимљено је и емитовано на њиховој телевизији. А овде општинско руководство чак и не зна да су међу њима прваци Србије. А о некој помоћи да и не причамо.

Но, ово ми се отело, а сад се вратио где смо стали. Осим „опште ствари“ ваљало је нешто порадити и за „личну ствар“. Слободан није могао срести неку девојку изван фолклора, никако. Кад? Где?

Александра (36) учитељица је у Гра-

бовцу, оближњем селу, где је, као и у многим другим школама ове општине, Слободан организовао школе фолклора. Упознали су се 1998, венчали три године касније. Била је то свакако љубав, јер само љубав може једног наочитог младића, свакодневно и свакодневно окруженог младошћу и лепотом, само љубав, велим, може га везати и за вјек вјеков обећати једној жени. А пошто љубав зна шта ради, ускоро је изродила Луку (6) и Петра који нема ни годину а родио се када му је отац био у Пољској, на турнеји.

Захтевна „љубавница“

Да љубав зна шта ради казује још једна опаска: сви Радојичићи (њих шесторо) живе у једном, трособном стану у насељу Дудови.

- Па како се слажу снаја и свекрва? – питам кроз осмех.

Не могу тачно да наведем одговор јер то нису биле само речи, већ и мимика. Отприлике: уортачиле се (против њега?). Да није тако, могли би Слободан и Александра да изнајме стан, да се настане у кући у којој је он одрастао... Али зашто? Зашто, кад им је скупа тако лепо? Зашто кад Лука и Петар расту и уз деду и бабу. Најмање, ипак, виђају оца. И не само деца. Сви га најмање виђају, осим што га редовно виђају у фолклору.

Али, тако је то с љубавима. Кад их има две. Александра је ретка жена која зна да јој муж има „љубавницу“ и то стички подноси. Уосталом, и кад се удавала, знала је то.

Слободан Стојићевић

Човек који је могао све

Какав би споменик требало подићи таквој личности, а да верно ослика захвалност нације за величанствени допринос Србији

Нема гувернера Народне банке који не сања да му се једног дана лик нађе на некој новчаници. Јер, то би био сигуран белег да је с научницима, уметницима и понеким политичарем, обележио своје време. По оном – што већи апоен, то и значајније признање отечества. Али, не бива: судбина им је да оду у заборав, најчешће презрени и усамљени.

Изузетак је Ђорђе Вајферт, човек чији вам се лик понекад укаже на банкноти од 1.000 динара. Чиме ли је то заслужио? Шта је то овај посрбљени панчевачки Шваба учинио за Србију да му се, осим што је за живота двадесет шест година био гувернер Народне банке, а потом произведен за доживотног почасног гувернера, ова одужује и данас?

Разлога има више, не зна се који је значајнији.

Млађи део популације, васпитан и образован у временима транзиције, прво ће помислити на пиваре и пивчугу, средовечни на Вајфертову способност, племенитост и Борски

Ђорђе Вајферт

рудник, док ће се најстарији можда сетити да је, уз све то, био заслужан за укидање старог компликованог новчаног система круна, гроша и крајцара, односно да је кумовао увођењу једноставнијег декадног принципа и динара као платежног средства.

Слободни зидари ће се присетити да је сабрат Ђуро, како се представљао у тим круговима, био оснивач Вели-

ке масонске ложе “Србија”, и да једна сестринска ложа носи назив “Ђорђе Вајферт”, истичући се масонским врлинама.

Менаџмент “Ју-Ес стила” (US steel) ваља упозорити да је Ђорђе Вајферт био један од највећих акционара железаре “Сартид”, те да би им његови наследници из београдске породице Грамберг сваког трену могли покуцати на врата, само да се коначно усвоји Закон о денационализацији.

У том случају би их требало очекивати и на вратима БИП-а, посебно оног погона изнад Мостарске петље, где и данас постоји раскошна али достојанствена вила што плени погледе пролазника и изазива завист новопечених житеља Топчидерског брда (сви они су новопечени).

Чанколисце би требало подсетити да се Георг Вајферт, иако школован у Аустрији и Немачкој, одувек потписивао ћирилицом, а црногорске нумизматичаре да је био једини колекционар који није претопио у зубало дукат од сто златних перпера, последњи

Црква свете Ане у Панчеву

од сто примерака које је исковао црногорски књаз Никола, таст краља Петра Првог Карађорђевића и деда по мајци краља Александра, и разделио их својим љубимцима на Цетињу у време када се знало да се ионако тесна књажевина дели искључиво на Гору, Брда и Боку, а нипошто не на Црногорце, Србе, Бошњаци и Албанце, и обашка римокатолике.

Верује се да је био католик, или бар протестант, а није, па би могла да га слави и Српска православна црква. Јер, кад се градила Саборна црква у Панчеву, она с два звоника, дрвену грађу за њу поклонио је Карађорђе, лично, па је и он прибељен као један од ктитора, а о чему ваљда и дан-данас уче панчевачке малишане на катихизисе, док је цркву свете Ане подигао Ђорђе Вајферт, сам самцијат, својим сопственим новцем, а то, ипак, нико не спомиње. Заборавило се, шта ли?

Постоји легенда која вели да су му се појалиле неке бивше комишије, Срби, у време када је увелико столовао у Београду, да у свом кварту у Панчеву немају ниједан звоник са сатом, а како Бог и барокни стил градње пречанских сакралних објеката заповедају, па вазда и свугде стижу или много раније, или сувише доцкан.

Могао је да им залупи врата испред носа, да их најљубазније понуди криглом пива и одбије, чак и да их завлачи обећањима као данашњи политичари, нико му не би замерио. Али, јок! Без много помпе и без ктиторских композиција у живопису, никла је црква.

Али, постоји нешто значајније што је Ђорђе Вајферт учинио за Србију. Наиме, са преузимањем и модернизацијом Бајлонијеве пиваре у Цетињској, и изградњом оне на Смутековцу, данашњем Топчидерском брду, он је ударио темеље индустријализације у до тада искључиво руралној кнежевини с нешто мало занатства.

Био је то замајац и за заборављено рударство, посебно када је реч о угљенокопима, због неопходних енергената за рад пивара. Развој рударства подстакло је и остале индустријске гране, тако да је Србија почела да се преображава у модерну европску државу.

На изванредан начин дело Ђорђа Вајферта је уграђено чак и у систем ЕПС-а. Мада је данас у то тешко поверовати, и Костолачки рудници су – његов допринос индустријализацији и модернизацији Србије.

Милош Лазић

ЗНАМЕНИТИ СРБИ: СТЕВАН ЈАКОВЉЕВИЋ

Спасен од заборава

Не мали број људи верује да је “Српска трилогија” најбоље и најлепше сведочанство о Србији у Првом светском рату

Поводом Шотрине телевизијске екранизације мелодрамске новеле Мир Јам, у неком фељтону успут се спомиње и њен старији брат, академик Стеван Јаковљевић. Што би се некад рекло – каква времена, такви и људи. Јер, Милица Јаковљевић, алијас Мир Јам, била је осредња новинарка и плодан писац “херц романа”, претеча данашње “пинк културе”, а њен брат научник, професор и ректор Београдског универзитета, али и књижевник који је оставио дубок траг у српској међуратној књижевности, мада бесрамно избачен из послератне (обавезне) школске лектире. Као својеврсна пародија делује и податак да је представа “Рањени орао”, према истоименом роману Мир Јам, постављена на сцену београдског Атељеа 212 две деценије пре драматизације Јаковљевићеве “Српске трилогије” у Југословенском драмском позоришту.

Откриће “Српске трилогије” издате 1934. године у скромној кућној библиотеци још пре четири деценије, на изванредан начин је усмерило и животни пут потписника овог текста. Наиме Велики, или Први светски рат, представљан је у нашој историографији као да се одвијао у неком паралелном свету: раширивање братства и јединства водило се гушењем националне свести, што је посебно важило за српски народ, једини који је из оба рата, уз немерљиве жртве, изашао као победник!

Где је “квака”? Стеван Јаковљевић је као суплент (професор приправник) славне Крагујевачке гимназије отишао у Велики рат и само срећом из њега се вратио жив. Своје војевање је преточио у тротомни роман: “Хиљаду деветсто четрнаеста”, “Под Крстом” и “Капија победе”. Али, како је 1920. године изабран за одборника

Крагујевачке општине у којој су на првим послератним изборима победили комунисти, ни ондашња власт није претерано марила за његово књижевно дело. Иначе, предавао је фитобиологију на Фармацеутском факултету, бавио се и научним радом и објавио “Студије о биљном свету Преспанског језера” “Микрофитска вегетација Охридског језера”, и капитално дело “Систематика лековитог биља”, чиме је стекао част да буде изабран за редовног члан Српске краљевске академије наука.

После рата, који је провео као заробљеник у италијанским и немачким логорима, постављен је 1945. за ректора Београдског универзитета. Али, његово књижевно дело је сад морало да прође другу врсту цензуре, која га је, где чуда, проценила као неподобно и превише национално.

Јаковљевић је написао још три романа – “Смена генерација”, “Велика забуна” и “Ликови у сенци” – али они никада нису могли да досегну славу нити значај “Српске трилогије”.

Родио се у Књажевцу 1882. године, студирао биологију на Филозофском факултету у Београду и предавао у Крагујевачкој гимназији, а после рата је са сестрама прешао у престоницу како би наставио каријеру као универзитетски професор. Становали су у Молеровој 21, одакле се, после женидбе, преселио у комшилук, у Његошеву, одмах иза ћошка.

Умро је 13. фебруара 1963. и сахрањен у Алеји великана (коју не би смели бркати са Алејом заслужних грађана) на београдском Новом гробљу.

Не мали број људи верује да је “Српска трилогија” најбоље и најлепше сведочанство о Србији у Првом светском рату.

М. Лазић

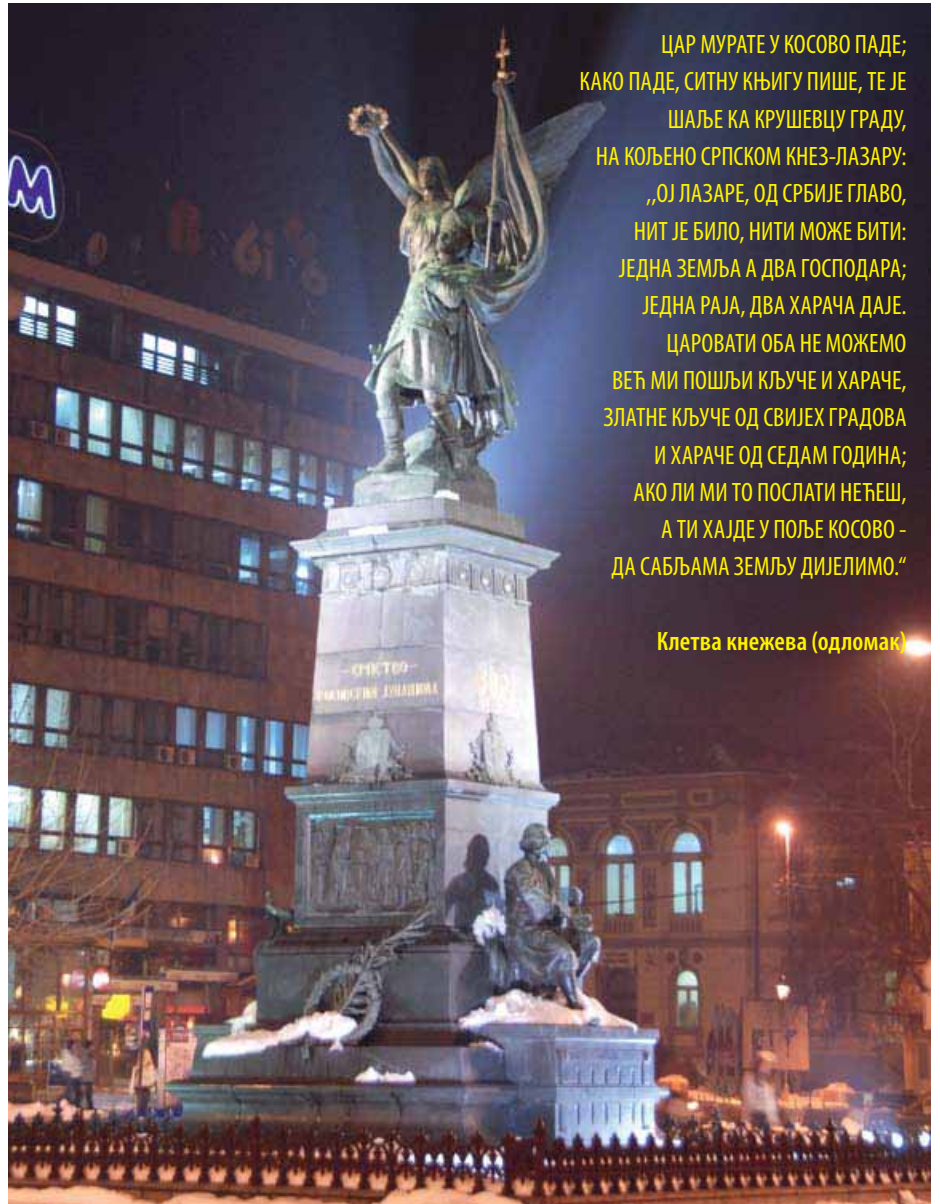
Весник мира од камена крушца

Одавде се војска подигла на Косово равно. – Због чега је град добио Медаљу мира Уједињених нација. – Да ли су само Крушевљани баксузи? – Постојбина најзначајнијих глумца, најмоћнијег бизнисмена и чувеног виџака

Међу данашњим гусларима ниједан не личи на слепог Вишњића, већ су сви отресити, у раменима и вратовима широки, као да су мегданције какве, а има и млађаних, ластара гусларских чији глас је још пискутав. Али из свих се осетити могу да из њихових грџа допиру заправо гласови предака. Из дубине векова допире пој - каткад крик, каткад лелек - дедова и прадедова, чукундедова, кунђела и аскурђела све до белих чела. И данас, као и шест векова раније, пева се о Косову, нарочито овде, у Крушевцу граду бијеломе. Одавде је, причестивши се у цркви Лазарици, војска кнеза Лазара пошла у бој на Косово.

Није овај народ освајачки, већ се у бој морало ићи. Када се о домовини ради, не поставља се питање треба ли је бранити. У другачијим историјским околностима, Крушевљани су исказивали своју урођену дружељубивост и дар за успостављањем и гајењем пријатељстава. Та особина појединачно стојала се у особеност града. Крушевац се отуда (од 1966. до 1990), побратимио са Пистојом (Италија), Трогиром (Хрватска), Травником (БиХ), Крфом (Грчка), Киријат Гатом (Израел), Сент Андрејом у Мађарској, а повељу о сарадњи потписао са још четири града у свету и два у Србији. Због тога је добио Медаљу мира Уједињених нација 1986. Четири године касније и звање Весник мира, поставши тако члан Међународне асоцијације Весник мира која броји само 76 градова у свету.

Крушевљане и уопште све становнике овог, Расинског округа, називају Чарапанима. О томе како им је прикачен надимак постоје две легенде, веома

ЦАР МУРАТЕ У КОСОВО ПАДЕ;
КАКО ПАДЕ, СИТНУ КЊИГУ ПИШЕ, ТЕ ЈЕ
ШАЉЕ КА КРУШЕВЦУ ГРАДУ,
НА КОЉЕНО СРПСКОМ КНЕЗ-ЛАЗАРУ:
„ОЈ ЛАЗАРЕ, ОД СРБИЈЕ ГЛАВО,
НИТ ЈЕ БИЛО, НИТИ МОЖЕ БИТИ:
ЈЕДНА ЗЕМЉА А ДВА ГОСПОДАРА;
ЈЕДНА РАЈА, ДВА ХАРАЧА ДАЈЕ.
ЦАРОВАТИ ОБА НЕ МОЖЕМО
ВЕЋ МИ ПОШЉИ КЉУЧЕ И ХАРАЧЕ,
ЗЛАТНЕ КЉУЧЕ ОД СВИЈЕХ ГРАДОВА
И ХАРАЧЕ ОД СЕДАМ ГОДИНА;
АКО ЛИ МИ ТО ПОСЛАТИ НЕЋЕШ,
А ТИ ХАЈДЕ У ПОЉЕ КОСОВО -
ДА САБЉАМА ЗЕМЉУ ДИЈЕЛИМО.“

Клетва кнежева (одломак)

Споменик косовским јунацима

сличне. Једна казује да су изувени, само у вуненим чарапама, ноћу се прикрадали и нападали Турке, док друга вели то исто, само што је ту реч о другом мотиву. Нису се прикрадали због Турака, него због крађе.

Историја почиње од кнеза Лазара

Претпостављао сам да је Крушевац добио име по крушкама, јер је ово и вођарски крај, али не. Назван је по – ка-

мену. По облом речном камену крушцу од којег је претежно и подигнут град кнеза Лазара од којег су данас остале рушевине. Из њих данас се уздиже Дон Жон кула, негда висока готово двадесет метара.

Стајао сам поред ових рушевина и замишљао стотине аргата како тегле камен и зидају, најчешће о свом руву и круву и властелу у бијелим дворима у одорама украшеним срмом и златом жеженим.

Сеоска подручја доминирају

Слободан Мијовић

Електроинжењер Слободан Мијовић (49) основну и средњу школу завршио је у Крушевцу, а ЕТФ – Одсек енергетике у Београду. Од првог радног дана је у електродистрибуцији, где је био на различитим пословима – у инвестицијама, енергетици, главни диспечер, а преко десет година и у одржавању. Од 2001. године постао је директор Огранка ЕД Крушевац, ПД „Електросрбија“.

–Једна од битних карактеристика огранка је да у њему доминирају сеоска подручја, због чега се трудимо да обезбедимо исте услове у снабдевању свих потрошача да се, бар што се енергетике тиче, ни једно село у ових седам општина не угаси – истиче Мијовић. – У селима раде се, стога, комплетне реконструкције ЕЕО како би се избегли проблеми у одржавању. Стабилан напон је чак и битнији у селима него у градовима, на пример, јер свако домаћинство у њима је и мала фабрика хране. А како је ово и брдско-планинско подручје било је и правих подвига у подизању неких далековада, као преко Копаоника, где је морао да се најпре изгради пут, па да прође механизација, а на неприступачним теренима помагали су и мештани са коњима. Битна у свему томе је и веома добра сарадња са сеоским властима.

Мијовић је, иначе, отац три ћерке – близнакиња Марије и Светлане, које у Београду студирају (Медицински и Правни факултет) и Александре (ученице гимназије). Супруга Душица, дипл. економист, ради у Комерцијалној банци Крушевац.

Први пут у историји Крушевац се помиње 1371. године. Кнез Лазар Хребељановић, градитељ Крушевца, наравно је особа од које почиње историја града. Рођен у граду Прилепцу, код Новог Брда, васпитаван је на двору цара Душана. Цар Урош му је доделио титулу кнеза. После Урошеве смрти, потом и Маричке битке, кнез Лазар постаје најмоћнији велможа на територији некадашњег српског царства.

Да Турцима не би био на путу, кнез Лазар одлучује да двор изгради на северу, на месту где је данас Крушевац. Као што је познато, кнез Лазар на Косову је погубљен, а свечано наименовање Стефана Лазаревића, Лазаревог сина, за кнеза, обављено је у овоме граду 1393. године. Из војних и политичких разлога, деспот Стефан одлучује да престолуцу пресели у Београд.

Почетком Првог светског рата Крушевац је постао стециште многобројних избеглица из свих крајева земље. Поделом Србије на окупационе зоне између Аустро-Угарске и Бугарске, постао је гранични град. Зато су Крушевљане обе стране оптуживале за шпијунажу. Заведен је до тада невиђени терор.

Када је 16. октобра 1918. године ослобођен Александровац, мање јединице српске војске послате су ка Крушевцу. Битка за ослобођење Крушевца окончана је 11. новембра 1918. године, на дан потписивања примирја са Централним силама. Тога дана пре подне српска артиљерија успела је да потуче непријатељске батерије на Јасичком брегу.

Лазарица – незаобилазна знаменитост

Шестог априла 1941. године Немци су бомбардовали и Крушевац, а већ тринаестог Десета моторизована дивизија, под командом генерала Еберхалда, окупирала је град. По селима су убрзо почели да настају покрети отпора. Формирају се четнички и партизански одреди. Због бројних диверзантских акција партизана Немци су спроводили страшне одмазде. Двадесет деветог јуна 1943. године стрељано је чак 600 људи. Мада још има спорења око тога ко је ослободио Крушевац и од кога, неспорно је да су 14. октобра 1944. године град заузели партизани. У том тренутку прилазе су држали четници.

Незаобилазна знаменитост Крушевца је већ поменута црква св. Стефана, познатија као Лазарица, подигнута у другој половини 14. века. Ова

Споменик кнезу Лазару

Црква Лазарица

прелепа грађевина доминира узвишењем, које је некада било Лазарев град. Прелепи травњаци, остаци старог града и музеј. На овом простору одржавају се свечаности светог Вида (Видовдан) целог јуна.

О подизању Лазарице говори Константин Филозоф у Житију деспота Стефана Лазаревића. Саграђена у језгру крушевачког великог града, Лазарица припада групи придворних, односно престоних цркава. Мада је споменике тешко поредити по значају, или рангирати их, Споменик косовским јунацима на централном тргу крушевачком, иако подигнут почетком прошлог века, постао је симбол града. Њега најчешће виђамо на разгледницама.

Направљен у спомен страдалим борцима у Другом светском рату, парк Слободиште је омиљено шеталиште Крушевљана. По изласку из мале шуме високих топола, посетиоце дочекују две купасте куле, на чијим врховима горионици спремно чекају видовданске ватре, а између којих пролаз води до „Капије Сунца“, улаза чијим средишњим делом доминирају велика позорница, и долина испуњена стилизованим каменим голубовима, симболима слободе. Поред њих, ту је и долина ружа, чији број симболично представља број стрељаних Крушевљана у Другом светском рату. Друга страна води ка лепом, поплочаном парку и музеју...

Међу познатим Крушевљанима има и политичара (Стојан Протић, Десимир Јефтић...), књижевника (Добрица Ћосић, Добри Димитријевић...), сликара (Мома Антоновић, Милан Миловано-

вић...), музичара (Станислав Бинички, Радојка и Тине Живковић...), научника (Стојанка Алексић, Живојин Бумбаширевић...), двојица актуелних министара су одавде (Небојша Брадић и Томица Милосављевић), па бизнисмен Мирослав Мишковић чије је лично богатство процењено на милијарду и по евра – али је највише глумаца.

Глумачки расадник

Из Крушевца су: Радош Бајић, Марко Живић, Радмила Живковић, Катарина Марковић, Ташко Начић, Миодраг Петровић Чкаља, Милан Пузић, Радмила Савићевић, Миомир Мики Стаменковић, Драгољуб Љуба Степановић, Властимир Ђуза Стојиљковић, Војин Петковић...

Крушевљани тврде да имају „нешто чега нема нигде на свету“: Удружење баксуза, угурсуза и намћора „Добра нарав“ које постоји још од 1929, када су га основали овдашњи трговци, занатлије и кафеџије. То је хуманитарно друштво које помаже сиромашне даровите ђаке и студенте. Славе – Девети торник (девети уторак од Божића) који се у народу сматра за најбаксузнији дан у години. Али, нису у праву да су јединствени. Такво удружење постоји и у Ћуприји. Али, јединствени су по чувеној фабрици алкохолних и безалкохолних пића „Рубин“, односно његовом најзначајнијем производу – вињаку, са којим и завршавам овај запис: Живели!

Слободан Стојићевић

Фото: М. Дрча

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА КРОЗ ИСТОРИЈУ

Сто седамнаест километара, колико је дугачка Ђердапска клисура, били су, готово две хиљаде година, непремостива препрека за пловидбу

Најјефтиније је, вазда, било превозити робу рекама. Тако је било у давним временима, а тако је и данас. Подводне стене, гребени и шиљци; вртлози и амбиси Ђердапа, где вода „кључа“ и прави страшне вирове, дуго су, међутим, представљали велику препреку за то. Причало се, штавише, да тамо где је највећа дубина на Дунаву, у Казану, има једна рупа кроз коју би вода цурила и отицала незнано куда да на њој, као чеп, не лежи сом, највећи на свету, и не да да вода оде. Тек кад се помери са рупе, почне вода да опада.

Пловећи Дунавом уочи Првог српског устанка, прота Матеја Ненадовић забележио је овај обичај: кад би упловили у Ђердап, крманози су путницима издавали строгу наредбу да легну у чамце и никако не гледају стене и таласе, како се не би уплашили... А Вук Караџић је, боравећи са службом као цариник у Кладову, записао: „У Дунаву су између Голупца и Кладова она за лађаре страшна места, где се слабо кад види камење посред воде, него само кључеви и клобукови (...) а стоје ту и казани у којима се вода једнако обрће, и лађе, особито мале које на онај коловрат наиђу, `оће да прогута.“

С друге стране, до уласка у Ђердапску клисуру, Дунав је, међутим, текао као равничарска плитка река, па су лађе често месецима стајале у месту и чекале да вода порасте.

Римски цар Трајан који је гледао како му ђердапски вирови гутају легионаре и бродове и заустављају моћну дунавску флоту, позвао је чувеног архитекту Аполодара из Дамаска, да овај део Дунава учини пловним. Крајем 1. века нове ере, завршен је пут, изграђен уз саму обалу, понегде усечен и у стену, којим су робови-галиоти могли да вуку бродове и узводно. Потом је код некадашњег Старог Сипа прокопан канал. Вода

Гвоздена врата Ђердапа

реке скренута је у ново корито, избегнуте су подводне препреке, а цар Трајан уписан у историју као први који је „скренуо реку и пловидбу Дунавом учинио сигурном“, како је записано на табли пронађеној код Караташа.

Не зна се тачно када је престала употреба овог „римског“ канала, тек, крајем 19. века, готово на истом месту, после шест година изградње (1896), свечано је отворен Сипски канал у присуству аустроугарског цара Франца Јозефа и краљева Румуније и Србије - Карола I и Александра Обреновића. У великим међународним радовима који су се у то време изводили на регулацији Ђердапа, учествовао је и инжењер Хуго Лутер из Брауншвајга у Немачкој. Од српског Министарства за народну привреду затражио је концесију „за употребљење водне силе при катарактама Дунава и подизање постројења, направе и машинерије за хватање водене снаге“. Планирана хидроелектрана била би снаге 30.000 KS, а струја би могла да се преноси до српских, мађарских и румунских места, где би се употребљавала за развој привреде; али и за осветљење појединих места, па чак и Београда, наводи Лутер у свом захтеву.

Стручна комисија је Лутерову по-

нуду оценила веома позитивно. Извештај је завршен речима: „Никада није једно веће економско питање изашло пред једну владу, но што је ово. Биће то можда она чудотворна полуга, коју ми одавна тражимо, а која ће наш точак напретка из блата уздићи...“ Министар је прихватио мишљење и одлучио да се повластица изда законодавним путем – Народна скупштина је усвојила Закон о повластици, а краљ Александар га је потврдио.

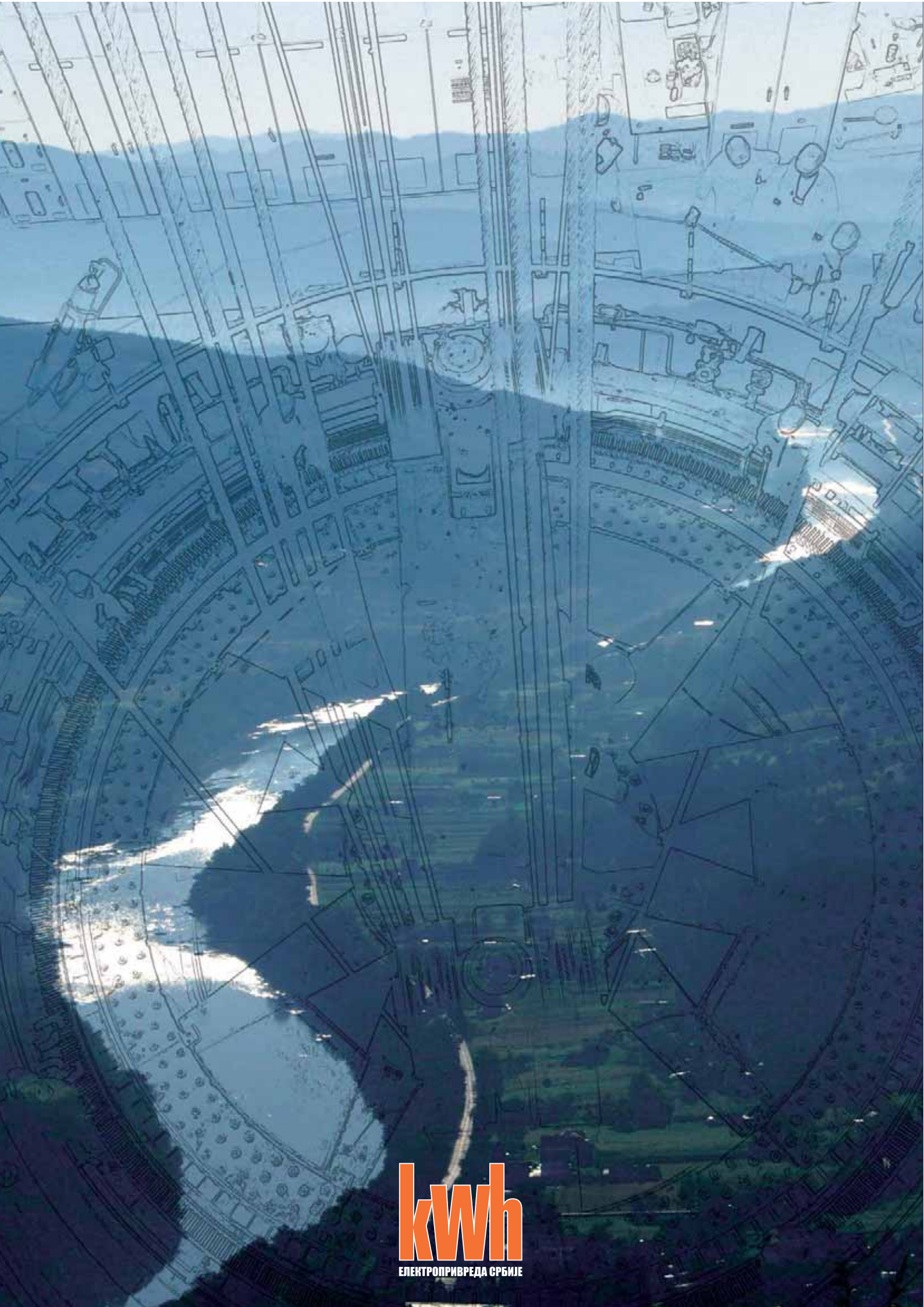
Лоцеви и „ћораве мапе“

Потапањем Сипског канала и подизањем успона Дунава, нестало је и чувено бродарско занимање водених пилота - такозвани „лоцеви“ су бродари који су спроводили конвоје кроз Ђердапску клисуру. Било је то једно од најцењенијих занимања у овом крају, а лоцеви су, понекад, имали плате веће од министарских! Прича се да су имали своје „ћораве мапе“ подводних гребена, стена и вирова, али и више од тога, да су знали напамет свако место на коме је потопљена лађа. Прича се и да осигуравајуће компаније нису признавале штету на бродовима који нису имали лоца. У Кладову их је било 29, а њихово знање о Ђердапу се преносило од оца на сина.

Пројекат, ипак, није остварен. „Зашто се та концесија није могла привести у дело није овде место да испитујемо, али се пре или после то предузеће мора остварити“, писао је Ђорђе Станојевић 1901. године. Данас се сматра да угарска влада није желела успон Србије, који би нарочито уследио извозом електричне енергије...

Изградња „тог предузећа“, ђердапске хидроцентрале, започела је тек 7. септембра 1964, а завршена 16. маја 1972. године. У изградњи електране, на нашој страни, учествовало је око 8.000 радника, а страдало 14 - углавном возача камиона. Вођени инерцијом, камиони који су истоваривали троделне модуле за преграђивање реке, завршавали су у водама Дунава... Пресељено је око 8.500 становника и шест насеља, нестало је и Сипски канал којим су бродови од Београда до Кладова путовали три дана. Сада се та раздаљина прелази за 24 сата. Дислоцирани су Трајанова табла и локалитет Лепенски вир. Хидроенергетски и пловидбени систем (скраћено ХЕПС) „Ђердап“ је тако „отворио“ гвоздена врата најлепше европске клисуре. Данас Ђердапом несметано плове лађе, али и киловати електричне енергије...

Сања Рославцев

kwh
ЕЛЕКТРОПРИВЕДА СРБИЈЕ